

Emile Vandervelde

**Puolueeton
osuustoiminta
ja
Sosialistinen
osuustoiminta**

Huopiossa
Savon Työväen Sanomalehti,
ja Kirjapaino-Osuuskunta r. l.

PUOLUEETON OSUUSTOIMINTA
JA
SOSIALISTINEN OSUUSTOIMINTA

**PUOLUEETON OSUUS-
TOIMINTA**

JA

**SOSIALISTINEN OSUUS-
TOIMINTA**

KIRJOITANUT

ÉMILE VANDERVELDE
BRUSSELIN UUDEN YLIOPISTON
PROFESSORI

RANSKANKIELISTÄ SUOMENTANUT

VÄINÖ JOKINEN

KUOPIOSSA
SAVON TYÖVÄEN SANOMALEHTI- JA KIRJAPAINO-
OSUUSKUNTA R. 1..

KUOPIOSSA 1916.
SAVON TYÖVÄEN KIRJAPAINOSSA

SISÄLLYSLUETTELO.

Ensimmäinen luku.

	Sivu
<i>Sosialismin ja osuustoimintaliikkeen alkaisemat suhteet</i>	7
1 §. Owen ja Buchez	11
2 §. Louis Blanc ja Lassalle	22
3 §. Marx	37

Toinen luku.

<i>Sosialismin ja osuustoimintaliikkeen nykyiset suhteet</i>	70
1 §. Englanti	78
2 §.anska	90
3 §. Saksa	101
4 §. Köpenhaminan kongressi	129
5 §. Hampurin kongressi	139

Kolmas luku.

<i>Millaiset tulisi sosialismin ja osuustoimintaliikkeen suhteiden olla</i>	149
<i>Ensimmäinen osa. Taotanto-osuuskunnat</i>	151
<i>Toinen osa. Kulutusosuuskunnat</i>	164
1 §. Osuustoimintaa vaastustavat sosialistit	165
2 §. Sosialistit ja puolueettomuuden periaate ..	181

Ensimmäinen luku.

Sosialismin ja osuustoimintaliikkeen aikaisemmat suhteet.

Ei ole kovin pitkä aika siitä, kun sosialistit, olivatpa mitä vivahtelusta tahansa — belgialaiset yksin olivat poikkeuksena —, vielä yksimielisesti kohtelivat osuustoimintaliikettä kovin halveksuen.

Saksassa jotkut lassallalaiset vielä puolustivat tuotanto-osuuskuntia, mutta tuomitsivat — n. s. rautaiseen palkkalakiin vedoten — ankarasti kulutusosuuskunnat. Marxilaiset sosialistit puolestaan luottivat ennen kaikkea valtiolliseen toimintaan eivätkä pitäneet sen ohella todenteolla tärkeänä muuta kuin ammattiyhdistystoimintaa.

Ranskassa, missä suurin osa tuotanto-osuuskunnista oli surkeasti epäonnistunut ja missä kulutusosuuskunnat, muutenkin ollen harvinaisia, elää ki-tuuttivat muutamain ihmisystävällistä toimintaa harrastavain suojeluksessa, olivat guesdiläiset ja malonilaiset sosialistit, niin kaukana toisistaan kuin

missä suhteissa olivatkin, yhtä mieltä tuomitsaan »oikeaoppisen kansantaloustieteen keinottelijat, jotka olivat eksyttäneet työläiset osuustoiminnan umpisokkeloihin» *).

Mitä tulee niihin harvinaisiin Marxin tai Lassallen oppilaisiin, jotka vuoden 1880 tienoilla yrittivät Englannissa levittää mestariensa oppeja, niin oli heidän osuustoimintaliikettä kohtaan osottamansa halveksumisen jyrkkyys yhtä verratonta kuin heidän heikkuva uskonsa läheiseen yhteiskunnalliseen kumoukseen **).

Kun mielten tila oli tällainen, niin voi helposti ymmärtää, miten vanhan suunnan osuustoimintamiehet, kuten Charles Gide, ovat voineet sanoa, että sosialistit vasta varsin myöhään ovat käänty-

*; Benoît Malon. *Manuel social*.

**; Harry Snell. *Socialism and Cooperation, Manchester, 1906*. Tekijä mainitsee tästä selkeästä puhuestaan seuraavan kohdan erästä Bernard Shaw'n vuonna 1888 British Associationin kansantaloudellisessa osuudessa pitämästä puheesta: »Muistan, miten minulta kerran julkisuudessa kysyttiin, kauaniko aikaa tarvitsisin toteuttakseni sosialismin, jos minulla olisi siihen tarvittava valta käsissäni. Vastasin vaatimattomasti että viitisentoista päivää runsaasti riittäisi minulle siihen tarkoitukseen. Jos usään, että minna siihen aikaan (1880) usein keuhuttiin yhdeksi järjkevimmistä sosialissteista, niin saattoi jonkinlaisen kysytyksen sekä meidän vakanmuksemme innokkuudesta että käytännöllisten aatteittemme kevydestä.»

neet harrastamaan osuustoimintaa ja että he eivät ole, mitä oppijärjestelmään tulee, lisänneet mitään oleellista niihin periaatteisiin, jotka jo Rochdalen uranuurtajat olivat omaksuneet.

Muuan toinen osuustoimintateoreetikko, Frey, on lausunut melkein samaa teoksessaan »*Cooperation at home and abroad*», joka ilmestyi v. 1908:

»Viimeisissä luonissaan ovat Englannin sosialistiset yhdistykset osanneet suoraan samalle osuustoiminnallisen kehityksen uralle, jota muissa maissa on seurattu, ja ovat siten vaan tuottaneet uuden todistuksen tämän liikkeen pääasiallisesta yhdenmukaisuudesta.»

Tähän arvosteluun voi yhtyä, mikäli on kysymys varsinaisesti sosialistisesta osuustoiminnasta, jonka alkumuotona on ollut Gentin kaupunkiin perustettu »*Vooruit*».

Tosiaan on asia siten, että Vooruitin perustajat omaksuivat ne peruseriaatteet, jotka Rochdalen uranuurtajat sitten vuoden 1844 olivat muodostelleet, ja tyytyivät, muutamia yksityiskohtia koskevia korjauksia lukuunottamatta, lisäksi vaan määräämään että osuusliikkeen jäsenten on kuuluttava Työväen puolueeseen ja että osa voitosta on käytettävä sosialististen aatteitten levittämiseen. Mutta tämä muuten riitti johtamaan Belgian osuustoimintaliikkeen kokonaan uusille urille.

Mutta ei-socialististen osuustoimintamiesten

pitäisi lisätä, että Rochdalen uranuurtajatkin, ja samoin yleensä osuustoimintaliikkeen kaikki uranuurtajat, ovat olleet sosialisteja tai ainakin sosialismin suoranaisten vaikutuksen alaisia.

Totuus asiassa on se, että osuustoimintaliike, alkuaan oltuaan sosialistista, oli vähitellen erkaantunut sosialismista ja että molemmat liikkeet sitte määrättyllä ajankohdalla joutuivat olemaan vastakkain, mutta että viime vuosina ne ovat alkaneet taas uudestaan lähetä toisiaan ja pyrkivät nykyään tekemään sitä yhä enemmän.

Saattaaksemme käsitettäväksi näitten näin tapahtuneitten vaihtelujen syyt ja osottaaksemme niitten loogillisen yhteyden, on meidän muistutettava suurin piirtein mieleen, mikä osuustoimintaan nähden on ollut sosialistisen ajatustavan etevinten edustajain kanta Robert Owenista ja Buchez'sta alkaen aina Marxiin ja nykyajan sosialisteihin saakka.

Owen ja Buchez.

Leroy-Beaulieu, jonka mielestä muuten Charles Gide, de Boyve, Holyoake, yleensä kaikki ne, jotka eivät suostu pitämään osuustoimintaa pelkkänä puoti-asiana, itse asiassa ovat sosialisteja ja pyrkivät vallitsevan kapitalistisen järjestyksen kumoamiseen, hän kuvaa teoksessaan *Traité d'Économie politique* osuustoimintaliikkeen sosialistista alkua tähän tapaan:

»Sana kooperatsioni, »osuustoiminta«, siinä merkityksessä missä sitä nykyisin kaikissa maissa käytetään, on täydelleen muuttanut luonnollista ja alkuperäistä merkitystään. Johtoonsa nähden ei mainittu sana voisi merkitä muuta kuin eri ihmisten ja eri ainesten yhtymistä jotakin yhteistä tarkoitusta tai työtä varten. Tässä merkityksessä ne olemmekin sitä usein käyttäneet.

»Kuuluisa, mutta kykenemätön uudistusmies Robert Owen on lennättänyt tänän oppisanan maailmaan antaen sille toisen merkityksen, minkä se

sittemmin on pitänyt. Kooperatsioni, osuustoiminta, merkitsee erikoislaatuista yhteistoimintaa, yhteistoimintaa, joka perustuu enemmän henkilöihin kuin pääomiin, pyrkii ei yksin taloudellisiin vaan myöskin siveellisiin saavutuksiin ja omaa uudistusta ja uudestisyntymistä tarkoittavia päämääriä . . . Tämänlaatuisia yhdistyksiä muodostui, määrätyn teorian mukaisina ja varsin äänekäästi julistaen omaksumaan tarkoitusta, Englannissa vuosien 1820 ja 1850 välisellä ajanjaksolla. Owenin oppien mukaisina syntyi vuosien 1820 ja 1830 välillä muutamia »*cooperative magazines*»: Englantiin nähden on mainittua vuosikymmentä nimitetty innostuksen ajaksi osunstoiminnan alalla; sitä seurasi sosialistinen aika, jota kesti vuodesta 1830 vuoteen 1844: sitä seurasi vihdoin n. s. käytännön aika, joka alkoi 1844, tuona vuonna jolloin perustettiin kuuluisa *Rochdalen kunnan kramuurtajain yhdistys*.

»Samaan aikaan kuin Owen, mutta omaten aivan toisenmoisen kekseliäisyyden ja älylliset voimat, oli Fourier kiinnittänyt aikalaistensa huomiota kaikkiin, varsinkin ruokatavaraain säilyttämisestä ja kauppaa tarkoittavan yhteistoiminnan (tuihin*).«

*1) *Leroy-Beaulieu, Traité d'Écon. pol.*, II, siv. 557 ja seur., Parisi. F. Alcan, 1896.

Näemme täten, että osuustoimintaliikkeen kaksi ensimmäistä teoreetikkoa olivat samalla myöskin kaksi suurinta sosialismin ensimmäisistä teoreetikoista.

Gide, totta kyllä, väittää, että Robert Owen ei hyvin silmin katsellut Rochdalen mallin mukaisen osuuskauppojen syntymistä^{*)}). Owen, tuo sosialisti, joka samaan aikaan oli suuri työnantaja, on, sanoo hän, kyllä tehnyt kansanomaiseksi »osuustoiminta«-sanan. Lisäksi on hän ihastuttavasti määritellyt osuustoiminnan lausumalla siitä: »Teidän on tultava omiksi kauppiaksenne ja omiksi tehtailijoiksenne . . . saadaksenne tavaranne mahdollisimman hyvinä ja mahdollisimman halvalla.« Mutta Owen, jonka huomio oli kiintynyt pyrkimyksiin, jotka tarkoittivat täydellisen yhteistoiminnan toteuttamista hänen suunnitelmassaan »sopusoinnun kaupungeissa« kommunismin ja varsinkin maan yhteisömistuksen kautta, on aina osottanut ynseyttä osuuskauppoja kohtaan: kaikkalainen osittainen, kauppojen perustamisen muodossa esiintyvä uudistus näytti hänen mielestään olevan omiaan pikemmin pilaamaan maineen hänen järjestelmältään kuin edistämään sen voitollapääsyä.

^{*)} *Les Sociétés coopératives de consommation*, siv. 17. 2:n painos, Pariisi, 1910.

Sellainen oli tosiaan Owenin ajatus, kun Rochdalen 28 kankuria ryhtyi toteuttamaan tuuniansa, jolla sitten oli oleva niin tavaton menestys.

Uranurttajain historioitsija, Holyoake, ja Robert Owenin useimman elämäkerran kirjoittaja, Frank Podmore, tunnustavat kuitenkin yksimielisinä, että osuustoimintaliike Englannissa juontaa juurensa suoraan Owenista ja että sillä alussa oli puhtaasti sosialistiset tarkoitukset.

Kaikki ovat lukeneet Holyoaken pikku kirjan. Tutustutamme tässä lukijan senvuoksi mieluummin siihen, mitä sanoo Podmore, joka esittää tarkat tiedot eräistä yksityisseikoista:

„Vuoden 1843 lopulla muuan Rochdalen villa-kankurien komitea — Rochdaleessa oli vilkkaassa toiminnassa oleva owenilaisten perustaman seuran *Rational Society*n haaraosasto — kääntyi teollisuusherrojen puoleen saadakseen palkat korotetuiksi ja voidakseen siinä tapauksessa, että palkan korotuspyyntö evättäisiin, laatia ohjesäännön lakkokassalle, joka koottaisiin siten, että kukin täyttä työaikaa työskentelevä jäsen kultakin viikolta suorittaisi 2 denaria (n. 25 penniä). Työnantajat antoivatkin kieltävän vastauksen, ja komitean oli päätettävä, tehtäisiinkö lakko vaiko ei. Kaikki läsnäolevat jäsenet olivat sitä mieltä, että jotakin oli tehtävä. Muutamat puolustivat valtiolliseen agitatsioonityöhön ryhtymistä vanhojen esikuvien

mukaan. Toiset tahtoivat elvyttää uudelleen eloon edellisen vuosikymmenen osuustoiminnalliset suunnitelmat. Vihdoin sosialistit — joitten johtajina näyttävät olleen Charles Howarth ja William Cooper, kumpikin Owenin innokkaita oppilaita — saavuttivat voiton. He saivat kokouksen päättämään, että yhä edelleen kannettaisiin 2 denaarin viikottainen maksu koltakin jäseneltä ja että raha käytettäisiin yhteisen rahaston perustamiseksi*.)»

Perustettu yhdistys rekisteröitiin lokakuussa vuonna 1844, nimenään *Rochdale Society of Equitable Pioneers*, ja alusta alkaen perustajat vakuuttivat, että heillä ei ollut päämääränään vain tarvetavaroittensa ostaminen hyvällä kaupalla, vaan että päämääränä oli sellaisen täydellisen yhteistoiminnan voitto, jonka profettana Robert Owen oli ollut.

Jokainen tuntee sen kuuluisan julistuksen, minkä he asiassa laativat ja miukä sisällys on niin monasti selostettu. Rajoitumme tässä muistuttamaan seuraavaa kuvaavaa kohtaa:

»Hetä kun vaan käy mahdolliseksi, ryhtyy yhdistys järjestämään tuotantoa, tuotteidenjakoa, kasvatusta ja itsehallintoa: tai toisin sanoen, yhdistys järjestyy itsehallintoiseksi (self supporting) siirtokunnaksi, missä kaikkien edut ovat yhteiset

*1 Paulmore. *Robert Owen*, II. siv. 583. Lontoo, 1906.

tunited), ja ryhtyy antamaan apua muille yhdistyksille, jotka tahtovat perustaa samanlaisia siirtokuntia *)».

Ei siis näytä olevan epäilystä siitä, että tämä liike, joka oli luova maailmaan tuhansia yhdistyksiä, joissa on miljoonia jäseniä ja joiden liikevaihto liikkuu miljardeissa, on alkanut sosialistisista aluksista ja että sillä on ainakin alkuaan ollut sosialistiset pyrkimykset.

L'odmore toteaa tämän seikan seuraavin sanoin:

»On historiallinen tosiasia, että tämä mahtava puu on saanut alkunsa siemenistä, joita Owen kylvi niin laajalle. Osuustoimintamiehet itse eivät koskaan ole empineet tunnustaa kiitollisuudenvelkaa, jossa ovat tälle suurelle sosialistille. Jokainen tunnustaa hänet liikkeen perustajaksi, vaikka mestari onkin heidät selvästi kieltänyt, heidät ja heidän ihanteensa, silloin kun liike oli heikolla alullaan, ja epäilemättä, pelkään minä, tekisi niin vielä nykyin, kun liike on menestyksensä kukkuloilla.»

Ensimmäiset kulutusosuuskunnat ovat lähteneet sosialistisesta juuresta.

Mitä tulee tuotanto-osuuskuntiin, on samoin helppo osoittaa, että liike, joka ne synnytti, alkuaan oli puhtaasti sosialistinen.

*) Holyoake. *Rochdalen kuunan esitelmäjäsen historio.* Turku 1904, Keskuskunta.

Tiedetään että tutuan Saint-Simonin oppilaista, Buchez, ensimmäisenä esitti aatetta, että tuotantosuuskunnat voisivat olla tehokkaana keinona työväen vapauttamiseksi.

Jo vuonna 1831 oli hän laatinut crään perustettavaksi aiotun puusepäntyöntekijänyhdistyksen säännöt, jonka jäsenten ei noitten sääntöjen mukaan tarvinnut suorittaa muuta panosta yhdistyksen kuin työkapineensa ja jonka henki oli olemukseltaan kommunistinen. Yhdistyksen, jonka asioita hoiti viiden valitun jäsenen muodostama toimikunta, oli määrä olla pysyväinen; yhteinen pääoma oli huovuttamaton ja jakamaton, ja sitä oli määrä lakkaamatta kasvattaa melkoisella liikevoitoista osotettavalla määrällä. Liiketoimintayhdistyksen ei ollut määrä olla yksityisten työläisten omistamaa pääomaa. Kaikki säästöt oli käytettävä parantaakseen tulevain työntekijäin kohtaloa ja edistääkseen osuustoiminnallista aatetta *).

Mainittu yhdistys ei joutunut koskaan toimimaan. Mutta kolme vuotta myöhemmin, vuonna 1834, eräät kultasepäntyöntekijät — joitten yhdistys oli jäävä kuuluisaksi osuustoimintaliikkeen historiassa — liittyivät yhteen omaksuen toiminnalleen vähemmän altruistiset perusteet, mutta kuitenkin säilyttäen voimakkaan yhteistunteen.

*) Office du travail. *Les Associations ouvrières de production*, siv. 23. Pariisi, 1897.

Käsiteltävänämme olevaan aineeseen nähden sopii panna merkille että:

1:o Buchez yhtä vähän kuin kymmentä vuotta myöhemmin Rochdalen uranuurtajat, vaati valtion apua osuuskunnille;

2:o hän toisaalta rajoitti järjestelmänsä soveltamisen käsityöläisiin, »joilla taitavus on pääasiallisena pääomana ja jotka käyttävät työkaluja, eivätkä koneita.« Kuten Mrs Webb (Beatrice Potter *) huomauttaa, ei Buchez, joka oli pariisilainen ja kirjailija, ajatellut muita kuin ammattitaitoisia työläisiä eikä huolinut suunnitelmissaan ottaa huomioonsa syntymässä olevan koneitten kauden »tuulta tosiasiaa«:

3:o vihdoin, ja se on ehkä mielenkiintoisinta hänen käsityksissään, hän ensimmäisenä esitti ajatuksen, että yhdistyksen jäsenien olisi ehdottomasti hiovuttava melkoisesta osasta yhteistä voittoa, sekä pidettävä liikkeen pääomaa yhteisenä, luovuttamattomana ja jakamattomana. Näillä edellytyksillä työväenluokka voisi hänen mielestään vähitellen saada taas haltuunsa tuotannonvälineet, ja olisi »sosialisoitu« pääoma sitten, ollen jakamatonta ja luovuttamatonta, turvassa yksityisten hyökkäykseltä.

Vuosien 1834:n ja 1848:n välillä perustettiin

*) *Co-operative movement in Great Britain*, ilm. 1901.

muutamia muitakin Buchez'n esittämän perusmuodon mukaisia yhdistyksiä. Mutta vasta vuoden 1848:n jälkeen nähtiin Ranskassa, Saksassa ja Englannissa syntyvän suuri määrä tuotannollisia osuuskuntia, joitten sosialistiset pyrkimykset ilmenivät sekä niitten säännöissä että perustajien ja toimihenkilöiden ohjelmissa.

Tämä suunta oli ilmeinen siinä liikkeessä, mihin liittyvät nimet Louis Blanc ja Lassalle.

Mutta Englannissakin ne tuottajain yhdistykset, joita »kristillissosialistit» vuosien 1849 ja 1852 välillä kultasepäntyöntekijäin esikuvan mukaan perustivat ja joista suurin osa muuten pian hävisi, esittivät tehtäväkseen »työläisten veljeyden» saattamisen vallitsemaan kapitalistisen kilpailun tilalle:

»Teoreettisesti katsoen — kirjoitti myöhemmin Vansittart Neale — aate, jota me olemme tahtoneet levittää, on ollut työläisten veljeyden aatetta, yhteiseksi edukseen yhtyneitten ihmisten työn aatetta, käsityskanta, joka on hylännyt yhteiskunnan todelliseen muotoon sopimattomana kaiken toisten kustannuksella tapahtuvan kilpailun ajatuksen ja joka, muodollisesti julistamatta kommunismia, kuitenkin on pyrkinyt perustamaan teollisuusyrityksiä, joita elähyttäisivät kommunistiset mielipiteet ja joissa, maksaen normaaleja palkkoja ja viittaamaani tapaan laskettua korkoa pääomalle, pyrittäisiin käyttämään yrityksen tuottama voitto

sen ryhmän etuja hyödyttäviin tarkoituksiin, jonka työ oli voiton tuottanut.*

Huomataan, että jos, toistaaksemme Giden sanat, sosialistit eivät ole, mitä oppeihin tulee, mitään lisänneet niihin olennaisiin periaatteisiin, joita ensimmäiset osuustoimintamiehet ovat esittäneet, niin saa se varsin helposti selvityksensä siitä tosiasiasta, että nuo ensimmäiset osuustoimintamiehet itse olivat sosialisteja. Anseelen, perustaessaan Vooruitin, ei ole tarvinnut muuta tehdä kuin palata alkukohtaan, ottaa alkuajan periaate taas käyttäntöön.

Mutta Anseelen ja hänen toveriensa mielestä osuustoiminta ei enään ole muuta kuin *yksi* sosialismin toteuttamiseksi käytettävistä keinoista. Ensimmäisten kulutus- ja tuotantoyhdistysten perustajain mielestä se päinvastoin oli *ainoa* keino, jonka rinnalla muuta ei ollut. Ei Fourier eikä Robert Owen vaatineet valtion apua, pyrkiessään luomaan siirtokuntiaan ja falansterejaan. Ja samoin hylkäävät kultasepäntyöntekijät ja Rochdalen kankurit ehdottomasti ajatuksen, että valtion jollakin tavoin olisi puuttuttava heidän asioihinsa. Uusi yhteiskunta *fara da se*.

Mikään ei ole helpommin selitettävissä kuin se, että huomattava osa sosialistista köyhälistöä aluksi omaksni tämän puhtaasti osuustoiminnallisen kannan. Suurteollisuus oli vielä poikkeusta. Se oli

kyllä johonkin mittaan kehittynyt Englannissa. Robert Owen, joka vaati työpäivän rajoittamista lainsäädännön avulla, harrastaakin enemmän valtion sekaantumista asioihin kuin Fourier. Kaikkiallakin olivat kuitenkin pienliikkeet yhä määräävinä, eikä niissä oloissa ollut ollenkaan luonnontonta ajatella, että työläiset, liittyen yhteen tai saaden apua joiltakin ihmisystäviltä, voisivat koota riittävät pääomat luodakseen vapaita yhdyskuntia.

Mutta olosuhteet muuttuivat, kun kapitalistinen suurteollisuus loi syvän kuilun työläisten ja omistavain välille. Sosialistit — Louis Blanc, Lassalle, — alkoivat vaatia, että valtio avustaisi työläisten perustamia vapaita tuotantoyhdistyksiä. Sitten, astuen askeleen eteenpäin, ryhdyttiin työskentelemään saavuttaakseen määräävä asema valtiossa, voidakseen sitte toteuttaa tuotannonvälineitten yhteisomistuksen. Niin että nykyisin ne, jotka vielä uskovat, että osuustoiminta yksinään riittää — puhtaat osuustoimintamiehet eli, kuten Saksassa sanotaan, »Nur-genossenschaftler«, pelkän osuustoiminnan harrastajat —, saavat kannattajansa sosialistien ulkopuolelta. He ovat, ajassa ollen kohta seitsemänkymmentä vuotta eroa, entisten osuustoiminnallisten koulukuntien myöhästyneitä edustajia.

Louis Blanc ja Lassalle.

Sosialistit odottivat sillä aikokaudella, joka ulottui vuodesta 1848 Internationaalen perustamiseen, yhä edelleen paljon työläisten osuustoiminnasta. Samaan aikaan kuin kuluksosuoskuntien kehitys Englannissa jatkui keskeytymättömästi, mutta suurestikaan kiinnittämättä puoleksa yhteiskunnallisten undistajain huomiota, suosittavat Ranskassa ja pian jälkeenpäin Saksassa Louis Blanc ja Lassalle, suoraan tai välillisesti Buchez'n innoittamina, tuottajain yhtymistä tehokkaimpana keinona aikaansaadakseen siirtymisen kilpailulle perustuvasta kapitalistisesta yhteiskunnasta tulevaisuuden yhteiskuntaan, joka perustuu osuustoiminnalle, yhteistoiminnalle, työläisten yhteenliittymiselle. Mutta sekä Louis Blanc että Lassalle eroavat Buchez'stä siinä, että he eivät enään usko, että vapaa yhteistoiminta sellaisenaan riittäisi. Sitä mieltä voitiin olla vuonna 1831. Mutta mahdonta oli sellaiselle kannalle asettua enään vuonna

1848, vielä vähemmän vuonna 1864. Louis Blanc vaatiikin ensimmäisenä, että valtion on käytävä avustamaan vapaita yhdistyksiä, ja hänen jälkeensä Lassalle, joka omaksui mainitun aatteen, otti tämän vaatimuksen laatimansa yhteiskunnallisten uudistusten suunnitelman pääkohdaksi ja asetti tuolanto-osuuskunnan, jota valtio varoillaan avustaa, vastakohtaksi »omaan apuun» vetoaville luotto- ja kulutusosuuskunnille, jollaisia oli perustanut Schulze-Delitzsch.

Tunnettu asia on, että Louis Blancin Ranskassa ja Lassallen Saksassa ja kaikissa maissa, jotka ovat saksalaisen vaikutuksen alaisina, välittömästi tai välillisesti kirjoitustensa ja puheittensa kautta harjoittamalla aatteidenlevittämistyöllä on ollut melkoinen vaikutus sosialistien kantaan osuustoiminta-asiansa. Tulemme näkemään, että tämä vaikutus ei ole vieläkään täydelleen lakannut tuntumasta. Ei sen vuoksi liene hyödytöntä puhua hiukan yksityiskohtaisemmin heidän osuustoiminnallisista opeistaan.

1.

Vuonna 1839 Louis Blanc aikakauslehti *Revue du Progrès*'ssa julkaisemassaan sarjassa kirjoituksia, jotka myöhemmin julaistiin *L'Organisation*

du travail nimisenä kirjana, ensi kerran esitti aatteitaan siitä, mitä hän sanoi »yhteiskunnalliseksi uudistukseksi».

Saattaakseen toteutetuksi »työn järjestämislä» tarkoittavan systeemin, elulotti hän muodostettavaksi n. s. »yhteiskunnallisia työpajoja», joitten perustana olisivat seuraavat periaatteet:

a) Hallitus olisi oleva tuotannon ylin järjestäjä ja tätä tarkoitustaan täyttääkseen varustettu suurella vallalla.

b) Se käyttäisi lainavaroja *yhteiskunnallisten työpajojen* huomiseksi kaikille kansallisen teollisuuden tärkeimmille aloille.

c) Säännöt näille yhteiskunnallisille työpajoille laatisi kansaneduskunta.

d) Näissä yhteiskunnallisissa työpajoissa työskentelemään otettaisi, kunnes työnvälineiden ostoa varten alkuaan koottu pääoma olisi täydelleen maksettu, sellaisia työläisiä, jotka tarjoisivat ta-keet kunnollisuudesta.

e) Kun nykyisen sukupolven saama väärä ja yhteiskuntavastainen kasvatus vaikuttaa sen, että keskinäisen kilpailun ja värcän toiminnan vaikutinta ei voi saada muusta kuin enemmästä palkasta, olisi palkoissa oleva asteettaista eroavaisuutta, riippuen palkka siitä, mikä aseina palkannauttijalla yhteisössä olisi; vasta kokonaan uusille perusteille rakentuva kasvatus tulisi tässä suhteessa muutta

maan aatteet ja taval. Itsestään selvää on, että palkan tulisi joka tapauksessa runsaasti riittää työläisen elämäntarpeisiin.

f) Ensimmäiseksi vuodeksi ohjesääntö määräisi kuka kutakin tointa hoitaa. Ensimmäisen vuoden jälkeen ei asia enään olisi siten. Kun työläisillä olisi ollut aikaa arvioida toistensa kyvyt ja kaikille olisi, kuten on ilmeistä, yhtä tärkeätä yhteisön menestyminen, niin toimihenkilöt määrättäisiin vaalin kautta.

g) Joka vuosi laskettaisiin, kuinka suuri puhdas voitto on, ja jaettaisiin se sitte kolmeen osaan: yksi jaettaisiin tasan yhteisön jäsenten kesken; toinen käytettäisiin: 1:0 vanhusten, sairaitten ja työkyvyttörmien ylläpitämiseen; 2:0 muita teollisuudenhaaroja rasittavien liikepulien lieventämiseen, koska kaikki teollisuudenhaarat olisivat velvollisia toisiaan auttamaan ja palvelemaan; kolmas osa vihdoin omistettaisiin käytettäväksi työnvälittein hankkimiseen sellaisille työläisille, jotka tahtoisivat liittyä yhteisöön, niin että yhteisö voisi laajentua äärettömiin.

h) Jokainen yhteiskunnallisen työpajan jäsen olisi oikeutettu käyttämään palkkansa mielensä mukaan: mutta yhteisen elämän ilmeinen tarkoituksenmukaisuus ja eittämätön oivallisuus saattaisivat ennen pitkää töitten yhteisyyden pohjalle

syntymään myöskin tarpeitten ja nautinnoitten vapaaehtoisen yhteisyyden.

i) kapitalisteja kutsuttaisiin yhteisöön ja saisivat he nostaa koron sijoittamalleen pääomalle, mikä korko heille olisi budjetissa taattu; mutta voittoon heillä ei olisi osuutta muuten kuin työntekijöinä *)).

Nähdään, että tähän aikaan Louis Blancin ajatuksissa ei ollut kysymys ainoastaan siitä -- kuten hän itse, ja hänen jälkeensä Lassalle, myöhemmin esittivät --, että valtio avustaisi vapaita yhdistyksiä: valtion oli määvä perustaa kullekin tärkeimmistä teollisuusaloista yhteiskunnallinen työpaja, yksi ainoa kullekin, antaa sille ohjesääntö, määrätä ensimmäiseksi vuodeksi eri toimien hoitajat, olla, sanalla sanoen, tuotannon ylimpänä järjestäjänä. Summiteltujen yhteisöjen järjestelmä oli esivallan alkutoimella pantava yksityiseen isäntävaltaan perustuvan järjestelmän tilalle. Luonnollisesti oli tämän siveellisen uudistuksen toteuttamiseen tälten kaikkein ensiksi tarpeen toteuttaa valtiollisten olojen uudistus.

Louis Blanc lausui tämän seikan nimenomaan teoksensa *Organisation du travail* esipuheessa, joka on päivätty tammikuulla 1845:

*) L. Blanc. *Organisation du travail*, siv. 119. Bryssel, 1852.

»Saadaksen valtiollisten olojen uudistukselle lukuisasti kannattajia kansan keskuudesta, on välttämätöntä kansalle osottaa, mikä suhde on olemassa kansan tilan sekä aineellisen että siveellisen parantamisen ja toisaalta valtiollisen uudistuksen välillä . . .

»Mutta jos on välttämätöntä harrastaa yhteiskunnallisen uudistuksen aikaansaamista, on yhtä tärkeätä kaikin voimin kannattaa valtiollista uudistusta. Sillä samalla kun edellinen on *päämääränä*, niin on jälkimäinen *keinona*, jonka avulla tämä päämäärä toteutetaan. Ei riitä se, että päästään selville tieteellisistä menettelytavoista, jotka ovat tarpeen ottaakseen käytäntöön yhteenliittymisen periaatteen ja järjestääkseen työn järjen, oikeuden ja ihmisyyden sääntöjä vastaavaisesti: täytyy myöskin hankkia itselleen tilaisuus toteuttaa omaksumansa periaate, tilaisuus hedelmöittää ne menettelytavat, jotka tutkimuksen kautta on saatu selville. Mutta valta on järjestettyä voimaa. Valta nojautuu edustajakamareihin, tuomioistuimiin, sotilaisiin, s. o. lakien, vankiloitten ja pajuettien kolminaiseen voimaan. Ellei ota valtaa välikappaleekseen, kohtaa sen ennen pitkää esteenä tiellään.

»Muuten on työläisten vapautus liian monimutkainen työ, se yhtyy liian moniin kysymyksiin, se häiritsee liian monia tottumuksia ja haittaa, ei todellisesti, vaan näennäisesti, liian monia etuja,

ollaksen olematta mieletöntä uskoa että tuo vapautus voitaisiin toimittaa muutamilla osittaisilla ponnistuksilla ja hajanaisilla yrityksillä. Muutosta aikaansaarakseen on käytettävä valtion koko voima. Köyhälistöläisiltä puuttuu vapautumisekseen työnvälineet: hallituksen tehtävänä on hankkia niitä heille. Jos meidän olisi määriteltävä, mitä valtio meidän käsityksemme mukaan on, niin vastaisimme: Valtio on köyhien pankkiiri*).

Kolme vuotta näitten rivien julkaisemisen jälkeen oli »valtiollinen uudistus» toimeenpantu tai ainakin näytti siltä. Helmikuun vallankumous oli kohottanut *Organisation du travail*-teoksen kirjoittajan valtaan. Louis Blanc ja Albert suorittivat ensimmäisen kokeen mitä tulee sosialistien osanottamiseen porvarilliseen hallitukseen. Koe, ikävä kyllä, onnistui kovin huonosti!

Tumetaan, mitä tapahtui: Lamartinen vastustus työministeriön järjestämissä vastaan: »kansallistyöpajojen» perustaminen, kuten sittemmin on tunnustettu, siinä tarkoituksessa että esittäen niiden muodossa irvikuvan »yhteiskunnallisista työpajoista» saatettaisiin nänuäkin epäilyksenalaiseksi **); sekä, saattaakseen näyttämään siltä, että joitakin myönnytyksiä oli tehty, »Luxembourgin komitea» nimisen laitoksen perustaminen, missä

*) Main. teos. Ekipuhe. siv. 21 ja seur.

**) Kts. Quack, *De Socialisten*, III, siv. 476 ja seur.

Louis Blanc oli puheenjohtajana ja missä köyhälistön kumouksellisen innon kovin toivottiin tihjentyvän pelkkiin keskusteluihin ja platonisiin päätöslauselmiin.

Olisi kuitenkin väärin sanoa, että Lameignonin komitean toiminta jäi kokonaan hedelmättömäksi.

Lukuunottamatta sitä, että komitea antoi työväenluokan ja sosialismin edustajille tilaisuuden esittää uudistusohjotuksensa, on sen ansioksi luettava, että se itse, Vidalin selostuksen perustalla, laati välittömästi toimeenpantaviksi ajateltuja uudistuksia esittävän ohjelman, jolla vielä nykyinkin on mielenkiintoisuutensa.

Tämä ohjelma, jossa oli seitsemän kohtaa, valmisteli työministeriön luomista, millä ministeriöllä olisi erikoisena tehtävänä valmistella yhteiskunnallista muutosta ja saada asteettain, rauhallisesti, mullistuksitta aikaan köyhälistön vapautus. Toisaalta oli edistysministeriön tehtävänä oleva lunastaa valtion asettamalla korkopapereilla rautatiet ja kaivokset, muuttaa pankkilaitos Banque de France valtion pankiksi, keskittää vakuutustoiminta valtion käsiin, perustaa varastopaikkoja, mihin tuottajat ja tehtailijat voisivat tallettaa tavaroitaan kuitteja vastaan, jotka voisivat käydä paperirahasta, ja vihdoin avata myymälöitä, jotka hoitaisivat vähittäiskauppaa, samalla tavoin kuin nuo

varastopaikat toimisivat tukkukaupan tehtävissä. Voitoista, joita rautatie, kaivokset, vakutuslaitokset ja pankki tuottaisivat valtiolle, muodostettaisiin *työläisten budjetti*, jonka tuloja ja menoja valvoisi työministeriö. Sen jälkeen kun korkojen ja kuolestusten maksamiseen välttämättömät erät olisi vähennetty, käytettäisiin voitto seuraaviin tarkoituksiin: 1:0 antaakseen varoja työväen perustamien yhteisöjen käytettäväksi; 2:0 perustaakseen maataloussiirtoloita. Jotta mainitut yhdistykset ja siirtolat pääsisivät nauttimaan valtion avustusta, täytyisi niitten olla veljellisen yhteistunnon periaatteelle rakentuvia, sellaisia että ne kehittyessään voisivat hankkia *yhteisen, luovuttamattoman ja yhä kasvavan* pääoman. Senvuoksi olisi jokainen työläisten yhteisö, joka tahtois päästä nauttimaan valtion avustusta, velvollinen toimintansa perustaksi omakseen seuraavat tulojenjaon periaatteet: kun ensiu olisi maksettu palkat, pääoman korko, vähennetty kunnossapitokustannukset ja raaka-aineitten hinta, olisi yksi neljännes voitosta käytettävä kuoledukseen, yksi neljännes vanhusten, sairaitten ja muitten työkyvyttömien ylläpitoon, yksi neljännes jaettaisiin työntekijöille voitoina, viimeisen neljänneksen mennessä vararahastoon*).

*1) Tämäin alkusuunnitelman teksti on otettu Louis Blancin teokseen *Histoire de la Révolution de 1848*, I. siv. 161. Pariisi. 1870.

Tästä ohjelmasta toteutettiin vain varsin vähäinen osa.

Kuitenkin ryhdyttiin tuotanto-osuuskuntien edistämiseksi eräisiin toimenpiteisiin, jotka auttoivat kehitystä siihen suuntaan, että Luxembourgin komitean vaikutuksen alaisena suuri määrä tällaisia yhdistyksiä perustettiin.

Kesäkuun 5:ntenä päivänä 1848 annettu julistus määräsi 3 miljoonaa tuotanto-osuuskunnille, joita olivat muodostaneet joko työlläiset yksinään tai työnantajat ja työlläiset yhdessä. Muuan toinen julistus, se annettiin 15 päivänä heinäkuuta 1848, velvotti yleisten töitten ministeriön sovinnollisesti kohtelemaan työlläisten tuotantoyhdistyksiä.

Näin saatu laiha apu ei epäilemättä olisi paljoakaan vaikuttanut, ellei Luxembourggin komitea samaan aikaan olisi suoranaisesti toiminut saat-taakseen työlläisten perustamia yhdistyksiä synty-mään.

Ensimmäisiä tällaisia yhdistyksiä oli muuan räätälien yhdistys.

Heti heinäkuun vallankumouksen jälkeen oli väliaikainen hallitus antanut kaksi julistusta, joilla ensi näkemältä ei tunnu olevan kuin varsin kaukainen suhde tässä käsiteltävänäni olevaan asiaan: väliaikaisen hallitus oli lakkauttanut velkavankeuden ja, edelleen, liittännyt kansalliskaartin

riveihin kaikki kansalaiset, samalla määräten että valtion kustannuksella annettaisiin univormu jokaiselle, joka olisi liian köyhä itse sitä hankkiakseen. Näitten julistusten seurausta oli, että Clichyn vankila oli tyhjä ja että yksin Pariisia varten tarvittiin satatuhatta univormua.

Tällöin johtui Louis Blancin mieleen perustaa räätälien yhdistys ja saada sille noitten sadantuhannen univormun tilaus sekä muuttaa Clichy työpajaksi.

Näin syntynyt yhdistys omaksui niitten teorioitten mukaisesti, joita oli kehitetty teoksessa *Organisation du travail* ja joita muuten oli esitetty jo Buchez'n teoksissa, periaatteet, joitten mukaan palkat olivat samanlaiset ja pääoma yhteinen. Yritys menestyi. 2,000 työläistä sijoitui entiseen vankilaan. He täyttivät kaikki sitoumuksensa. Tilaus saatiin suoritetuksi oikeaan aikaan. 11,000 frangin laina, jonka räätälimestarit olivat antaneet yhtyneille työläisille, maksettiin takaisin lyhyessä ajassa, ja kun yhdistys, Pariisin kaupungin kanssa tehdyn sopimuksen päättyessä, selvitti tilinsä, järjestyäkseen sitte suppeammille perusteille, havaittiin, että yritys oli tuottanut voittoa*).

*) Louis Blanc, *La Révolution de 1830*, I, siv. 104.

Muita samanlaisia yhdistyksiä — niitä oli erääseen aikaan olemassa lähes kaksisataa — perustettiin pian jälkeensä. 39:llä niistä, joukossa 17 työnantajain ja työläisten yhteistä yhdistystä, oli varoja 2,500,000 frangin määrään asti. Suurin osa niistä oli vain varsin lyhyen aikaa. Vuonna 1855 ei Reybaud enään tavannut Pariisista muuta kuin yhdeksän sellaista yhdistystä, jotka olivat saaneet avustusta vuoden 1848 rahastoista. Ne käyttivät muuten työssään enemmän apulaisia kuin yhdistyksissä oli jäseniä. Vuonna 1863 ei näistä yhdistyksistä enään ollut jälellä muuta kuin kolme. Altuun niistä — eräs räätälien yhdistys — oli olemassa vielä v. 1897, kun työvirasto toimitti työläisten tuotantoyhdistyksiä koskevan kiertokyselyn*).

Ei ole epäilystä siitä, että valtiolliset syyt — hallituksen vihamielisyys, kesäkuun kapinan kukistaminen, valtiokaappaus — ovat suurelta osalta vaikuttaneet vuonna 1848 perustettujen yhdistysten häviöön.

Mutta Louis Blanc itse eräässä elokuussa vuonna 1849 päivätyssä kirjeessään viittaa muihin syihin, jotka ennemmin tai myöhemmin olivat tuottavat tämän häviön.

*) Office du Travail de France, *Les Associations ouvrières de production*, Pariisi. 1897, siv. 27.

»Näissä yhdistyksissä — kirjoitti hän — jotka on perustettu nullistuksitta lakkauttaakseen kilpailun järjestelmän, on kilpailu päässyt juurtumaan. Liikkeen rinnalle, joka oli avattu hyvällä paikalla, on nähty perustettavan toinen, sitten pian kolmaskin. Liikettuttavat, jotka siten hajoitettiin eri liikkeiden kesken, eivät riittäneet pitämään elossa kolmea liikettä. Ne joutuivat kaikki häviöön sitinä, missä yksi ainoa liike olisi menestynyt. Sellaista tulosta ei olisi saatu, jos yhdistysten järjestely olisi ollut uskottuna kaukonäköisiin käsiin, sen sijaan että kaikki oli sattuman ja mieli-johteitten varassa, ja jos kaikkialla olisi noudatettu järjestelmällistä suunnitelmaa, joka ennakolta olisi yhteistuumin pätevästi harkittu. Tosi-asia on, että tällaiset yhdistykset eivät voi elää, ellei yhteistunne ole niitä tukemassa. On välttämätöntä, että niitä yhdistämään tulee samanlainen side, mikä yhdistää kunkin niitten eri jäsenet toisiinsa*).

Louis Blanc, uskollisena ensimmäisille aatteilleen, vetosi siten vuotta 1848 seuranneena aikana entistä tarinokkaampaan valtion sekaantumiseen saadakseen varmuutta näitten työläisyhdistysten säännölliseen kehitykseen. Koe oli huonosti onnistunut. Täytyi tehdä se uudestaan suotuisammissa

*) Louis Blanc. *La Révolution de 1848*, I, siv. 200, 210.

olosuhteissa. Omiin hoiviinsa jätettynä oli tuollainen työläisyhdistys voimaton ja määrätty häviämään. Valtion avustamana, toimien yhteistuntiosena kaltaistensa kanssa, se sen sijaan pystyisi, niin arveltiin, uhmaamaan sekä teollisuuden alalla esiintyviä että valtiollisia pulia.

Monia vuosia oli kuluva, ennen kuin uusia yrityksiä tehtiin. Mutta vuonna 1848 koetut vauriot eivät kuitenkaan riittäneet vieroittamaan työväenluokkaa tuotantoyhdistysten harrastamisesta, ja vuonna 1863 — samaan aikaan kuin Ranskassa heräsi uusi tuollaisten yhdistysten perustamisen puuska — omaksui Lassalle Louis Blancin käsityksen asiassa miltei sellaisenaan, ja tuli siitä siten joksikin aikaa Saksan köyhälistön sosialistinen uskontunnustus.

II.

Kun Lassalle 1 p:nä maaliskuuta v. 1863 kirjoitti kuuluisan »Avoimen vastauskirjelmänsä» Leipzigin kokouksen keskuskomitealle*), oli Sak-

*) *Offenes Antwortschreiben an das Zentralkomitee zur Berufung eines allgemeinen deutschen Arbeiterkongresses zu Leipzig.* Sisältyy julkaisuun Ferd. Lassalle, *Reden und Schriften*, II, siv. 409 ja seur., Berliini, 1893.

sau osuustoimintaliike, jonka perustajana oli ollut Schulze-Delitzsch, pikemmin käsityöläisten ja pikkumestarien kuin työläisten liikettä. Se oli alkanut vuosina 1849—50 siten että räätäliä, suutarit ja eräät muut ammatillaiset olivat perustaneet yhdistyksiä raaka-aineitten ostoa varten. Sittenkin oli syntynyt luottoyhdistyksiä, joista pian tuli lukuisimmat ja merkittävimmät. Vuoden 1860 paikkeille saakka ei ollenkaan ollut olemassa kulutusyhdistyksiä. Mutta siitä alkaen niitä nopeasti syntyi. Mitä tulee tuotanto-osuuskuntiin, oli Schulzen mielestä niiden perustaminen lykättävä parempiin aikoihin^{*)}.

Näitten yhdistysten pyrkimykset oli määritelty ensin Brysselissä v. 1856 pidetyssä kansainvälisessä kongressissa, sitten ensimmäisessä Saksan taloustieteilijäin kokouksessa, joka pidettiin Gothassa v. 1858. Tämä viimeinainittu kokous lausui Schulzen ehdotuksesta:

>I. Että kokous tunnustaa periaatteessa, että osuuskuntien perustamista ja säännöstelyä ei pitäisi odottaa valtion taholta tapahtuvaksi, vaan tulisi sen olla tuloksena käsityöläisten ja työläisten omasta vapaasta toiminnasta.

>II. Eitä Saksassa, Englannissa ja Ranskassa

^{*)} Crüger. *Les Sociétés coopératives en Allemagne*. *Rev. d'Écon. pol.*, 1862, siv. 167 ja seur.

szavutettujen tulosten nojalla ja tähänasti tehtyjen kokeitten perusteella kokous suosittaa perustettavaksi:

»a. lainaus-osuuskuntia ja -kassoja,

»b. teollisuusosuuskuntia varsinkin raaka-aineitten yhteisostoa varten,

»c. kulutusosuuskuntia ruokatavaroitten tukkuostoa varten,

»jotka kaikki ovat mainioita keinoja auttaakseen taas pystyyn avuttomiksi riistettyjä työväenluokkia ja käsityöläisiä.

»III. Että niitten kokemusten mukaan, joita oli saatu luotto-osuuskunnista ja raaka-aineitten ostamiseksi perustetuista osuuskunnista, kaikkien jäsenten rajattoman yhteisvastuun periaate — mitä tuli osuuskunnan joiltakin vierailta henkilöittä lainaamiin varoihin sekä niihin säästöihin joita oli niitten huostaan uskottu — on käytännössä osottautunut mainioksi keinoksi hankkiakseen osuuskunnille välttämättömät käyttövarat.

»IV. Että muuten ei ole syytä suosittaa cräitten muitten osuuskuntalajien enempää kehittämistä, mutta että muihin suuntiin tehdyt yritykset otetaan vastaisuudessa käsiteltäväksi heti kun ne ovat johtaneet käytännöllisiin kokeisiin.»

Tuotanto-osuuskuntien asemasta suositeltiin siis muita, ja ne perustelut, joita Schulze esitti osottaakseen oikeutetuksi tämän osan päätöslausel-

masta, tietää mainita, ensinnäkin sen vuoksi, että niillä on todellinen historiallinen mielenkiintoisuutensa, sekä edelleen sen vuoksi, että ne täysin selvästi kuvaavat sen liikkeen peruspyrkimystä, jota vastaan Lassalle pian oli ryhtyvä taisteluun:

»Se tosiasia — sanoi Schulze-Delitzsch — että ne (tuotanto-osuuskunnat) eivät ole menestyneet Saksassa, huolimatta tehdyistä yrityksistä, pakottaa meidät päättämään, että nykyinen tilanne ei ole niille suotuista, että olosuhteet eivät vielä ole niitä varten kypsät, että ei saa siihen syyksi väittää työläisten siveellistä luonoutta tai teknillistä taitamattomuutta, vaan pikemmin sitä tilaa, missä teollisuus ja valtiollinen elämä ovat; että tosiasiassa Englannilla ja osittain Ranskallakin on tässä suhteessa Saksan rinnalla se etu, että teollisuuden vanhojen muotojen häviäminen ja ammattikuntajärjestelmään erottamattomasti kuuluvain rajoitusten poistaminen siellä ovat tapahtuneet paljon perinpohjaisemmin ja paljon aikaisemmin kuin Saksassa: vihdoin että työläisten nauttima suurempi valtiollinen vapaus näissä maissa (Ranskassa ainakin ajoittain) ja siihen liittyvä laajempi yhdistymisvapaus ovat saaneet aikaan sen, että yhdistymishenki siellä on luonnollisestikin kehittynyt paljon pikemmin ja että rautainen välttämättömyys on puolestaan työntänyt työläisiä tälle tielle. Että Saksassa päinvastoin, missä tämä liike on alkanut

vasta myöhemmin ja huomaamattomammin, käsityöläiset ja työläiset ovat yhä vieläkin enemmän kiintyneet eristyneisyyteensä, ja että he nykyisiin asti ovat olleet taipuvaisempia liittymään yhteen tuotannon edellytysten parantamiseksi (hankkiakseen pääomia ja raaka-aineita j. n. e.) kuin itse tuotantotoimintaa varten, koska he pelkäävät viimemainitussa tapauksessa menettäväänsä riippumattomuutensa *).

Kysyntyksessä oli kaiken kaikkiaan vahvistaa, luotto-oloja ja raaka-aineitten hankintamahdollisuuksia parantamalla, käsityöläisten asemaa tai samanlaisin keinoin auttaa jotakin määrättyä työläisjoukkoa perustamaan yksilöllisten liikeyritysten asemasta työläisten yhdistyksiä. Ja saavuttaakseen tämän kahtanaisen tuloksen, vedottiin yksinomaan omaan apuun. Hylästiin kaikkalainen valtion sekaantuminen asioihin. Pysyttiin uskollisina liberaalisen koulun »antaa mennä»-periaatteille.

Ei olekaan kummeksittavaa, että Schulze-Delitzsch-malliset individualistiset osuuskunnat, joita muodostivat ennen kaikkea käsityöläiset tai sitten käsityöläisiksi tulemassa olevat työläiset ja joita olivat perustaneet henkilöt, joitten mielipiteet olivat yltä kaukana konservatismista kuin sosialismistakin, ei ole kummeksittavaa, sanomme,

*) Crüger, main. teos, siv. 994.

että nämä osuuskunnat ovat olleet — vaikka ne eivät olekaan avoimesti harrastaneet politiikkaa — vapaamielisen puolueen linnoituksina.

Asiain ollessa edelläsanotulla tavalla, oli helppo nähdä, että kun alettaisiin ponnistuksia tehdä järjestääkseen työväenluokka erikoiseksi luokkapuolueeksi, niin taistelu, joka puhkeisi vapaamielisten ja sosialistien välillä valtiollisella alalla, pian laajenisi käsittämään myöskin taloudellisen alan.

Siten tapahtuikin.

Lassallen »Avoin kirjelmä« oli samalla syytös liberaalista politiikkaa vastaan ja sodanjulistus osuustoimintaa vastaan sellaisena, jollaiseksi Schulze-Delitzsch sen käsitti.

Lausuttuaan mielipiteenään, että työväenluokan on järjestäydyttävä valtiolliseksi puolueeksi ja vaadittava ennen kaikkea yleistä, yhtäläistä ja välitöntä äänioikeutta, Lassalle kirjelmässään ryhtyi käsittelemään osuustoimintakysymystä, aluksi kunnioittavasti mainiten sen henkilön, joka sitten nim oli oleva tällä alalla hänen pääasiallinen vastustajansa.

Schulze oli liberaali ja kuului manchesteriläisen koulukunnan kannattajiin. Hän omaksui kaikki puolueensa ja koulukuntansa erohdykset ja ennakkoluulot. Mutta oli, selittää Lassalle edelleen, paikallaan lisätä että kaikista liberaalisen puolueen jäsenistä hän oli ainoa, joka oli jotakin teh-

nyt kansan hyväksi. Hän se kaiken kaikkiaan oli Saksan osuustoiminnan isä, ja hänen eittämätöntä ansiotaan oli se, että osuustoimintakysymys oli nyt joutunut työväenluokan ratkaistavaksi. Mutta näitten ansioiden vilpittön tunnustaminen ei Lassalleen mielestä saanut estää kysymästä itseltään, olivatko nämä Schulze-Delitzschin suosittamat luotto-, raaka-aineenosto- ja kulutusyhdistykset sittenkään omiaan parantamaan työväenluokan kohtaloa?

Ja tähän kysymykseen Lassalle vastaa ehdottoman kielteisesti, ja esittää kantansa perusteluiksi seuraavat syyt:

1:o. Mitä tulee luotto- ja raaka-aineen osto-yhdistyksiin, ei niistä voi olla etua muille kuin sellaisille, joilla on jo liike harjoitettavanaan, s. o. pikku käsityöläisille: mutta ne eivät ensinkään koske varsinaisten työläisten, s. o. niitten elin-ehtoihin, jotka työskentelevät työpajoissa ja tehtaissa. Kun sitä paitsi suurteollisuus lakkaamatta edistyy vanhentuneitten tuotantomuotojen kustannuksella, ei näistä yhdistyksistä voi olla apua kuin yhä vähenevälle määrälle työläisiä, minkä määrän vähenemistä ne muuten eivät estä, mikäli tuotannon kehitys jatkuu.

2:o. Ovat sitte vielä jälellä kulutusyhdistykset, jotka, ne puolestaan, ehdottomasti pyrkivät saamaan osakseen kaikkien työläisten kannatuksen.

Mutta ne ovat kokonaan kykenemättömiä parantamaan työläisluokan asemaa, ja ovat sitä kolmesta syystä, jotka itse asiassa kuitenkin kaikki perimmäältään ovat yksi ja sama:

a. Riistäminen, jonka uhreina työläiset ovat, kohdistuu heihin tuottajina eikä kuluttajina. Tuotannon järjestelmän suhteen siis on toimenpiteisiin ryhdyttävä, jos todella mieli työläisten asemaa parantaa. Kuluttajina me kaikki olemme suunnilleen samassa asemassa. Me olemme tasa-arvoisia kauppiaan edessä yhtäläisesti kuin poliisiviranomaisen edessä, joka kummankin hyväksi maksamme. Totta on kyllä, että työväenluokalla, koska sillä ei ole muuta kuin rajoitetut maksamisen mahdollisuudet, on vielä kärsittävänsään se haitta, että sen täytyy ostoissaan kääntyä pienten vähittäiskauppiaitten puoleen, jotka pakottavat sen kalliisti maksamaan luoton, minkä suovat. Tältä kannalta katsoen kulutusosuuskunnat voivat olla työväenluokalle joksikin hyödyksi, joskin myöhemmin tutkittavaksi jää, voiko tämä hyöty olla pitkä-aikainen: mutta missään tapauksessa tätä vähäistä hyötyä, joka vain pyrkii tekemään köyhälistön kurjan aseman hiukan siedettävämmäksi, ei saa sekoittaa siihen yleiseen työläisten aseman parantamiseen, jota työläiset vaativat.

b. *Rautainen laki*, joka olivaisissa oloissa, työn tarjonnan ja kysynnän lain vallitessa, määrää pal-

kat, on seuraava: keskimääräinen palkka pyrkii aina supistumaan siihen minimi-määrään, minkä työläiset määrättyissä yhteiskunnallisissa oloissa pitävät välttämättömänä elääkseen ja jatkaakseen sukuaan. Todellinen palkka ei voi pysyväisesti laskea tätä minimi-määrää vähemmäksi, koska niin käydessä siirtolaisuus, avioliittojen luvun väheneminen, lasten ja täysi-ikäisten kuolovaisuuden lisääntyminen ja, kurjuuden viimeisenä seurauksena, työläisten lukumäärän suoranainen väheneminen vähentävät työn tarjontaa. Se ei voi pysyväisesti kohota tuota minimi-määrää suuremmaksi, koska työväestön lukumäärän kasvaminen siinä tapauksessa taas päinvastoin lisää työn tarjontaa.

c. Olosuhteiden ollessa tällaiset, on helppo selvittää, mikä vaikutus kulutusyhdistyksillä voi olla rautaisen palkkalain alaisena olevan työväenluokan olinehtoihin.

Niin kauan kun kulutusyhdistyksiin kuuluu vain vähäisiä työläisryhmiä, eivät nämä yhdistykset vaikuta palkkojen yleiseen tasoon, ja osuustoimintaan liittyneet työläiset saavuttavat ne edut, joista on mainittu a-kohdassa. — Mutta siitä hetkestä alkaen, jolloin osuuskuntiin alkaa yhä täydellisemmin kuulua työläisluokka kokonaisuudessaan, alkaa tuntua se rautaisen palkkalain ehdoton seuraus, että palkat alenevat samassa suhteessa

kuin kulutusosuuskunnat alentavat elintarpeitten hintoja.

Sille asteelle tultua eivät kulutusosuuskunnat missään tapauksessa voi parantaa koko työläisluokan asemaa. Ne voivat tuottaa etuja vähäisille työläisryhmille vain siinä tapauksessa, että suurimmat joukot eivät seuraa näitten työläisryhmien antamaa esimerkkiä. Siitä alkaen kun osuustoimintaan on yhtynyt merkitsevä osa köyhälistöä, nämä edut vähenevät. Ne supistuisivat noltaan siitä hetkestä, jolloin koko työväenluokka olisi liittynyt kulutusosuuskuntiin.

Työväenluokka valmistaisi siis itselleen, selittää Lassalle, mitä katkerinta pettymystä, jos se odottaisi todellista ja pysyväistä kohtalonsa parantamista kulutusosuuskunnilta tai muilta Schulze-Delitzschin luomilta ja ylistelemiltä osuustoiminnan muodoilta.

Merkitsekö tämä sitä, että on tuomittava koko yhteenliittymisen periaate?

Ei ensinkään, vastaa Lassalle. Mutta työläisten on liitettävä yhteen tuottajina eikä kuluttajina. Heidän on ponnisteltava tullakseen omiksi työnantajikseen, sen sijaan että jäisivät yhä edelleen kapitalististen liikkeenharjoittajain riistettäviksi:

*Kapitalisteille menevän voiton lakkauttaminen on toteutettavissa mitä yksinkertaisimmalla, lainmukaisimmalla, rauhallisimmalla tavalla. Riittää

se, että työläisluokka tulee omaksi työnantajakseen luomalla vapaita yhdistyksiä, jotka ovat ainoana keinona, minkä avulla työväenluokka voi vapautua rautaisen palkkalain alaisuudesta, ne kun suovat työläisille heidän työnsä tuloksen kokonaisuudessaan.

»Mutta miten päästään tähän tulokseen? Eikö ole mahdotonta saattaa työläisiä luomaan tuotantoyhdistyksiä sellaisilla aloilla kuin ovat rautatiet, laivatelakat, kutomatehtaat, missä liikeyritysten perustaminen vaatii miljoonia?

»On kyllä, mutta valtion osana ja asiana on tehdä sellainen mahdolliseksi, ottaa ajaakseen työläisten teollisen yhteenliittymisen suuri asia ja antaa heille keinot kohota tämän itsehallintoisen yhdistymisen ja järjestäytymisen asteelle.

»Sanotaan että tämä on sosialismia tai kommunismia. Erhdys. Mikään ei ole kauempana siitä, mitä sanotaan sosialismiksi tai kommunismiksi, kuin tämä vaatimus, joka jättää työläisille heidän yksilöllisen vapautensa, heidän yksilöllisen elämisensä tavan, oikeuden käyttää mielensä mukaan työvoimaansa ja joka ei luo työläisluokan ja valtion välille muita siteitä kuin ne, mitkä johtuvat tarpeellisen pääoman tai luoton hankinnasta näille vapaille yhtymille *).

*) *Öffene Antwort, Ferd. Lassalles Reden und Schriften*, II, siv. 431, Berliini, 1893.

Valtion toiminta ei siis ole välttämätöntä määrätäkseen toimintaohjeet yhdistyksille, joitten toiminnan päinvastoin on saatava olla täysin vapaata, vaan on se välttämätöntä hankkiakseen niille elämisen ja kehittymisen mahdollisuudet. Valtio myöntää takuita kapitalistisille rautatieyrityksille. Miksi ei se voisi samalla tavalla auttaa työläisten yhdistyksiä?

Mutta jotta valtio tällaiseen toimintaan ryhtyisi, sitä varten on nivan ensi sijassa välttämätöntä, että nykyinen valtio joutuu työväenluokan vaikutuksen alaiseksi; ja tätä tarkoitusta saavuttaakseen on työläisten, järjestyneinä erityiseksi puolueeksi, ennen kaikkea saatava itselleen yleinen äänioikeus:

»Teidän ei kannata — kirjoitti Lassalle — mitään toivoa vastustuspuolueelta, jonka ohjelman on perustuslaki jonka hallitsija on myöntänyt mutta jonka hallitus on tuhannesti rikkonut, vastustuspuolueelta, joka ei sen enemmän välitä arvostaan kuin että keskustelee vielä sellaisen ministerin kanssa, joka avoimesti tekee pilaa eduskunnallisesta hallitusjärjestelmästä ja perustuslaillisesta oikeudesta. Käyttökää hyödyksenne yhdistynisoikeuttanne ja muodostakaa todella kansanomainen puolue, yhtä riippumaton liberaaleista kuin junkkereistakin. Valtiollisena ohjelmananne olkoon vaaliolojen uudistus, yleinen ja välitön

äänioikeus. Kun kerran olette päässeet lainsäädännöstä määräämään, voitte panna alulle yhteiskunnan uudistuksen. Ja odottaessanne aikaa, jolloin olette olva enemmistönä, oppikaa ja valistukaa aineellista ja siveellistä etuanne koskevilla kysymyksissä *)»

»Avoin kirjelmä» herätti suurta huomiota. Liheraaliset kansantaloustieteilijät eivät jättäneet siihen vastaamatta. Schulze-Delitzsch crittiän julkaisi erikoisen »*Työväen katekismuksen*», joka silloisen kansantaloustieteen yleisten seikkojen selvitäksen ohella sisälsi, suurelta osalta oikeutetun, hänen vastustajansa uudistusehdotusten arvostelun. Lassalle vastasi pitämällä lukuisia puheita ja julkaisemalla lentokirjansen »*Herr Bastiat Schulze-Delitzsch*», missä hän ivasi ja pahanpäiväisesti sätti henkilöä, jota hän kaksi vuotta aikaisemmin oli nimittänyt Saksan osnustoinninan isäksi.

Emme anna suurtakaan merkitystä tälle väitetylle, jonka mielenkiintoisuus on suureksi osaksi mennyttä.

Schulze-Delitzschin luoma liike on jäänyt kaiken kaikkiaan samanlaiseksi, mikä se oli alussaankin: pikkuporvarilliseksi liikkeeksi. Luotto- ja raaka-aineittenosto-osuuskunnat ovat menestyneet ja moninkertaisesti lisääntyneet. Mutta työväen

*) Offene Antwort, main. teos, siv. 443.

osuustoiminnan kannalta ovat tulokset olleet lainanlaisia. Vuonna 1911 ei Saksan osuuskuntien yleiseen liittoon, ensiseen n. s. Schulze-Delitzschiläiseen liittoon, kuulunut enään kuin 270,437 jäsentä, joista tuskin 30 prosenttia oli teollisuustyöläisiä, sen sijaan että Hanpurin Keskusliittoon, Zentral-Verband, johon kuuluivat valtiollisesti puolueettomat, mutta suurinmalta osaltaan sosialistien muodostamat osuuskunnat, kuului 1,171,763 jäsentä, joista suurin osa oli työläisiä.

Mitä Lassalleen tulee, on hänen »Avoin kirjelmänsä» sosialismin historiassa merkitykseltään ensiarvoinen, sillä sen julkaisemisella alkoi työläisagitatsionin liike, josta tuloksena oli oleva Yleisen Työväenyhdistyksen syntymän kautta tapahtunut Saksan sosialidemokratian perustaminen. Mutta kiinnittäessään työläisten huomion valtiollisen toiminnan välttämättömyyteen ja antaessaan sille ratkaisevan merkityksen työväenliikkeessä, vaikutti Lassalle suuressa määrässä siihen suuntaan, että työläisten harrastus kääntyi osuustoiminnasta, pulumattakaan ammatillisesta toiminnasta. Jos tosiaan oli totta, että kapitalistisen tuotantjärjestelmän vallitessa rautainen palkkalaki ehdottomasti vähentää palkat siihen vähimpään määrään, mikä elämiseksi on välttämätön, niin miksi luoda osuuskuntia? Vain valtiollisen vallan saavuttaminen tekisi mahdolliseksi uuden ajanjakson

alkamisen asettaessaan valtion mahdin yhteiskunnan uudistamista tarkoittavan työn palvelukseen, suunnatakseen kehityksen kulun kohti sosialismin täydellistä voittoa.

Olemme nähneet, että Lassallen ajatuksen mukaan valtion toiminta työläisösuuskuntien hyväksi ei ole sosialismia, vaan vain ensimmäinen askel sosialismia kohti.

Hän painostaa tätä seikkaa kirjassaan »*Herr Bastiat: Schulze-Delitzsch*» seuraavaan lapaan:

»Työn jako — sanoo hän *) — on jo itsessään yhteistä työtä, yhteenliittymistä tuotantotarkoituksessa. Riittäisi siis se, että lakkautettaisiin kaiken tuotannon alalla pääomien yksityis-edut, jotka ovat, kuten edellä olemme osottaneet, syynä siihen, että tuotannosta koituva voitto ja kaikki, mitä työläinen tuottaa oman kulutuksensa lisäksi, menee liikkeenharjottajan hyödyksi: työ olisi järjestettävä yhteisesti yhteiskunnan yleisistä varoista nuyöntämien avustusten turvin, ja tuotannon tulokset olisi jaettava niitten kesken, jotka niitten valmistamiseksi ovat yhteisesti työskennelleet, ja olisi jako toimitettava tehtyjen työmäärien mukaisessa suhteessa.

*) Lassalle, *Herr Bastiat Schulze-Delitzsch oder Kapital und Arbeit* (F. Lassalle's Reden und Schriften, III. Band, siv. 220, Berliini, 1893).

»Helpoimpana ja lievimpanä siirtymisen keinona ovat työläisten muodostamat tuotannolliset yhdistykset, joita valtio luotollaan tukee . . .; ne ovat lievimpanä keinona, sanon: mutta, kuten olen huomauttanut kirjassani »*Arbeitslesebuch*«, ne eivät suinkaan vielä merkitse »yhteiskunnallisen kysymyksen ratkaisua« (mikä on oleva useampien sukupolvien asia): ne ovat sinapinsiemeniä, josta vastustamattomasti saa alkunsa tulevaisen kehitys, jonka vauhtia mikään ei voi ehkäistä.»

Luoton saaminen valtion taholta näille yhdistyksille ei siis Lassallen kannalta ole matkan määrä, vaan sen lähtökohta; ei päämäärä, vaan keino.

Oli paljon sanottavaa tämän keinon arvosta. Mutta kaikki tämä sanottiin niitten kymmenen vuoden aikana, jotka seurasivat »*Arvoimen kirjelmän*« julkaisemista: ja v. 1875, kun Saksan sosiaalidemokratia, joka siitä alkaen toimi yhtyneenä, omaksui Gothan kuuluisan ohjelman, ei valtion tukemia työläisten tuotantoyhdistyksiä mainittu muuta kuin sikäli, mikäli oli välttämätöntä saada kseen lassallelaistenkin hyväksyminen uudelle ohjelmalle.

Sensijaan oli onnettomuudeksi kuhva pitkiä vuosia vielä, ennenkuin Saksan köyhälistö luopui ennakkoluuloistaan kulutusosuuskuntia vastaan. Ei uskottu enään tuotanto-osuuskuntien merkitykseen. Mutta uskottiin rautaiseen palkkalakiin. Sitä-

paitsi olemme näkevät, että Marxin osuustoimintaa koskevat mielipiteet eivät, sen enemmän kuin Lassallenkaan aatteet, olleet omiaan antamaan vauhtia osuustoimintalibikkeelle, jonka Schulze-Delitzschin vaikutus oli saattanut huonoon valoon sosialististen työläisten silmissä. Tarvitiin Belgian osuuskauppojen menestykset, samalla kun kehitys muutenkin loi osuustoiminnalle suotuisamman taloudellisen maaperän, ennenkuin käytännön opetukset saivat voiton teorian vastustuksesta. Mutta oikeudenmukaisuuden vuoksi on liisättävä, että siitä alkaen Saksan sosialidemokratia on nopeasti voittanut takaisin aikaisemmin tällä alalla menettämänsä ajan.

Kaiken kaikkiaan, sinä aikana mikä kului vuodesta 1848 Internationaalen perustamiseen, sosialistit eivät myöntäneet merkitystä olevan muilla kuin tuotanto-osuuskunnilla, ja niilläkin vain sillä edellytyksellä että niitä perustettaessa valtio avustaa siinä, missä työläisiltä puuttuu riittävästi varoja ja aloitteita.

Mitä tulee kulutusosuuskuntiin, ei niihin kiinnitetä huomiota tai sitte tuomitaan ne kelpaamattomiksi. Kun Louis Blanc tyytyi olemaan niistä mitään puhumatta, Lassalle julisti ne kokonaan voimattomiksi missään yleisemmässä ja pysyväi-

seminässä merkityksessä kohottamaan köyhälistön elämintänsä.

Näemme pian, että Marx, vaikka ilmaisten vähemmän teoreettista ankaruutta, oli samaa mieltä. Mutta sen lisäksi Marx puolestaan lopetti opettamalla tuotanto-osuuskuntiinkin nähden mitä täydellisintä epäilyä ja julisti suorastaan vastustavansa Lassallen esittämää valtion avustamien tai luotollaan tukemien osuuskuntien järjestelmää.

Muuten olivat Louis Blanc ja Lassalle, ennen kuin Marx oli asettunut millekään kannalle asiassa, siitä asti kuin olivat esittäneet yhteiskunnan uudistamiseen lähtäviä suunnitelmansa, saaneet sosialistien keskuudessa osakseen ankaraa vastustusta.

Saksassa, missä Lassalle oli vaatinut että valtio ryhtyisi varoillaan tai luotollaan tukemaan osuuskuntia, mutta määräämättä niiden sisäisestä järjestyksestä, oli Rodhertus ryhtynyt osottamaan, eikä hänen ollut vaikka väitteitään todistaa, että sellaiset osuuskunnat kapitalistisessa ympäristössä pyrkivät ehdottomasti, yksin kilpailunsa perusteella, omaksumaan kapitalistisen luonteen.

Ranskassa päinvastoin, missä Louis Blanc tahtoi tehdä valtion avustuksen riippuvaksi siitä, että osuuskuntien järjestelyssä ja voittojen jaossa noudatettiin määrättyjä periaatteita, Proudhon syytti tätä järjestelmää siitä, että se vahingoittaisi työläisten yksilöllistä vapautta, riistäisi tasa-arvoi-

suuden ja veljeyden varjossa toimeliaimpia ja kykenevimpiä osuuskuntalaisia muitten hyödyksi ja vihdoin pyrki asetuksilla määräämään uhrauksia ja uskollisuutta.

Jo vuonna 1851 oli hän teoksessaan »*Idée générale de la Révolution au XIX:e siècle*» purevin sanoin tuominut niinsanotut Luxembourgien osuuskunnat*).

Samaan asiaan palasi hän tyynemmin ja vakavammin viimeisessä teoksessaan »*La capacité politique des classes ouvrières*», joka ilmestyi hänen kuolemansa jälkeen, vuonna 1865.

»Osuustoiminta — kirjoitti hän — on, totta kyllä, viehättävä ja veljeydellinen asia, kun tarkastaa sitä sen kauniilta puolelta: Jumala varjelkoon minua häväisemästä sitä kansan silmissä! . . . Mutta osuustoiminta sinänsä yhdistää sittenkin jäsenensä vain satunnaisesti yhteen ja perustuu pelkkiin elontoiminnallisiin ja omanedunpyyntöisiin pyrkimyksiin: sen perustana on vapaa ja milloin tahansa purettava sopimus: siinä on toimimassa rajoitettu ryhmä, josta aina voidaan sanoa, että sen jäsenet, koskapa he ovat liittyneet yhteen vain omaksi hyväkseen, ovat liittyneet yhteen vain omaa vastaan . . . Mistä oli kysymys esimerkiksi Luxembourgien järjestelmän mukaisissa työ-

*) 2:nen painos, siv. 86 ja seur., Pariisi, 1851.

vien osuuskunnissa? Kysymys oli siitä, että työläisten olisi yhteenliittymällä ja saaden kannatusta valtiolta tunnettava syrjään kapitalistiset yhtiöt; kysymyksessä oli siis taistelu vapaata teollisuutta ja kauppaa vastaan, ja taistelussa luotettiin voimaan saatavan liikkeitten keskittämisestä, työläisten järjestämisestä suurempiin ryhmiin ja pääomien ctevämmyydestä. Sen sijaan että Pariisissa oli sata- tai kaksisataatuhatta lupakirjalla varustettua liikkeenharjoittajaa, ei olisi oleva enempää kuin sata suurta osuuskuntaa, jotka edustaisivat teollisuuden ja kaupan eri haaroja, jolloin työväestö olisi järjestetty rykmentteihin ja sitä orjuuttaisi veljeyden valtion vaikutus, kuten sitä nykyisin pyrkii orjuuttamaan kapitalistisen valtion vaikutus. Mitä olisivat siitä hyötynneet vapaus, yleinen omellisuus ja sivistys? Eivät mitään.»

Moittimaansa valtion tukemien yhdistysten järjestelmää vastaan asetti Proudhon «keskinäisyyden» periaatteen, joka yhteenliittymistoimintaan nähden merkitsee sitä, että ihmisten on liityttävä yhteen vain sikäli kuin tuotannon vaatimukset, tuotteitten saaminen helpolla hinnalla, kulutuksen tarpeet ja tuottajain itsensä turvallisuus sitä vaativat.

Onko näin asianlaita tehdasteollisuutta, metallien valuuistusta, merenkulkua tarkoittavaan suurtuotantoon nähden? On selvää että tässä suhteessa

on paikallaan yhteuliittyminen. Kukaan ei sitä kiellä. Onko samoin asianlaita myöskin sellaisiin suuriin yrityksiin kuin rautateihin, luottolaitoksiin, telakoihin nähden, joilla on yleisten laitosten luonne? Myöskin näissä tapauksissa on ilmeistä että kunnollista toimintaa ja helppoja hintoja eivät pysty takaamaan monopooliyhtiöt eivätkä valtion suojeluksessa toimivat yhteisöt. Takeita näissä suhteissa voivat tarjota vain vapaat yhtymät, joita yleisöön nähden sitoo keskinäisyys ja toisiinsa nähden yhteenliittymistä tarkoittavat vakinaiset sopimukset. Onko vihdoin noin asianlaita myöskin tuhansiin käsityöläisiin ja vähittäiskauppiaihin nähden, joita niin suurin määrin on kaupungeissa ja maaseudullakin? »Tällä alalla en voi — sanoo Proudhon — myöntää yhtymäin toimintaa puheenaolevissa suhteissa tarpeelliseksi enkä hyödylliseksi. Näin teen sitä vähemmän, kun saman hyödyn, mitä voidaan odottaa perustettujen yhtymäin toiminnasta, voi muuten saavuttaa keskinäisten takeitten, vakuitten, keskinäisen luoton, kaupan säännöstelyn y. m. s. kautta. Väitän että kun nämä takeet ovat olemassa, on yleisöllä puheenaolevassa tapauksessa enemmän varmuutta ollessaan suhteissa yhden ainoan liikkeenharjoittajan kuin yhteisön kanssa *) . . .«

*) Proudhon, *De la capacité politique des classes ouvrières*, siv 167 ja seur., Pariisi, 1865.

Proudhonin individualismi esittää siis todistuksia Louis Blancin valtiososialismia ja hänen esittämänsä valtion tukemien yhteisöjen järjestelmää vastaan. Tulenme seuraavassa näkemään, että, vaikkakin toisenlaisista syistä, Marxin opettama kommunismi tulee aivan samanlaisiin johtopäätöksiin tarkastaessa Lassallen esittämää valtion tukemien yhteisöjen järjestelmää.

Marx.

Niinkuin Bernstein huomauttaa*), ei Marx milloinkaan ole perinpohjaisesti käsitellyt osuusfoimintakysymystä, ja yksin tämä seikka riittää osottamaan miten vähäinen sen mielenkiintoisuus sosialistiselta kannalta oli hänen mielestään.

Marxin mielestä, joka oli nähnyt Englannin suurteollisuuden valtavan kehityksen, ei itse asiassa voinut olla kysymystäkään siitä, että köyhälistö vielä voisi päästä näitten tuotannonvälineitten omistajaksi sen paremmin vapaan osuustoiminnan kuin valtion apua nauttivankaan osuustoiminnan avulla, kuten Louis Blanc ja Lassalle olivat tahtoneet. Oma apu, yhtä vähän kuin valtionkaan apu, ei asiassa enään riittäisi. Tarpeen olisi vallata valtio, perustaa köyhälistön sosialistinen dikta-

*) Bernstein, *Die Voraussetzungen des Sozialismus und die Aufgaben der Sozialdemokratie*, siv. 98 ja seur., Stuttgart, 1899.

tuuri ja käyttää sitä tehdäkseen lopun kapitalistisesta järjestelmästä.

Marxilainen käytäntö onkin ensi sijassa ja pääasiallisesti valtiollista toimintaa. Seu päämääränä on työläisten aikaansaama valtiollisen vallan valtaus. Tämän ohella se ei pidä tärkeänä muuta kuin ammatillista liikettä, tätä luokkataistelun välitöntä muotoa. Mitä osuustoimintaan tulee, on sillä korkeintaan vain kokeellinen arvo, ja sekin vain varsin rajoitettu. Marxin mielestä kaiken kaikkiaan vain yleisillä keinoilla on todellista tehokkuutta.

Tämän hän nimenomaan myöntää vuonna 1852 julaistussa teoksessaan »Der Achtzehnte Brumaire des Louis Bonaparte». Itän puhuu siinä ylevästi halveksuen Louis Blancin sosialismista ja kuvaa seuraavaan tapaan Ranskan köyhälistön toimintaa kesäkuun tappion jälkeen, joka hänen lausuntonsa mukaan työnsi köyhälistön kokonaan vallankumousnäyttämön taka-alalle:

»Se (köyhälistö) antautuu osaksi epäkäytännöllisiin kokeiluihin, puubaileeraan vaihtopankkeja ja työläisten osuuskuntia; se käy ottamaan osaa liikkeeseen, niissä se jättää pyrkimättä vanhan maailman kumoamiseen sille ominaisten mahtavien yleisten keinojen avulla; se pitää parempana koettaa saavuttaa vapautuksensa yhteiskunnan huomamatta, yksityisten liikeyritysten avulla, omien

elämänedellytystensä ahtaissa puitteissa: tuloksena on ehdoton epäonnistuminen *).«

Myöhemmin Marx jonkun verran muutti osuustoiminnallisia yrityksiä koskevaa arvosteluaan. Tämä muutos on muun muassa havaittavana niissä osuustoimintaa koskevissa päätöslauselmissa, joita Yleisneuvosto, missä Marxin vaikutus oli määrävänä, esitti ensimmäisille (Genèvessä ja Lausannessa pidetyille) Internationaalien kongresseille.

Eccarius, hänen harras oppilaansa, väitti Genèven kongressissa, että jos mieli osuustoimintaliikkeen merkitä jotakin sosialismille, on sen laajennuttava: tulisi saattaa itselleen selväksi, että osuustoiminta ei voi antaa merkitseviä tuloksia ennenkuin koko yhteiskunta on järjestetty uudelleen ja valtiolta, vallattuna kapitalisteilta ja maanomistajilta, on joutunut työväen käsiin. Tämän seikan ei kuitenkaan pitäisi antaa aihetta lakata harrastamasta osuustoimintaa, varsinkin tuotanto-osuustoimintaa.

Päätöslauselma, joka tämän alustuksen mukaisesti, minkä Marx oli hyväksynyt, tuli kokouksen päätökseksi, sisälsi seuraavaa:

»Me kehotamme työläisiä paljon enemmän har-

*) Marx. *La lutte des classes en France 1848—50. Le 18 brumaire de Louis Bonaparte*, ruusk. käännös, siv. 204, Pariisi 1900.

rastamaan tuotanto-osuuskuntia kuin osuuskauppoja. Nämä viimeainitut koskevat vain nykyisen talousjärjestelmän pintaa, sensijaan että edelliset käyvät siihen käsiksi perustuksia myöten... Välttääkseen sitä, että osuuskunnat rappeutuvat tavallisiksi porvarillisiksi yhtiöiksi, tulisi kaikkien niissä työskentelevien työläisten, olivatpa osakkaita tai eivät, saada samanlainen osansa liikkeessä. Väliaikaisesti vain olkoon lupa maksaa osakkaille kohtuullinen korko.*

Samaan aikaan (1865) Marx kirjoitti seuraavan »Kapital»-teoksensa (III nidos) kohdan, joka koskee samaa kysymystä:

»Työläisten osuustehaat ovat vanhan järjestelmän sisäpuolella ensimmäisenä tämän järjestelmän murtumana, vaikka ne luonnollisesti kaikkialla todellisessa järjestelmässään ilmaisevat ja ovat pakotetutkin ilmaisemaan kaikki vallitsevan järjestelmän puutteellisuudet. *Mutta pääoman ja työn välinen vastakohtaisuus on niissä kuitenkin lakkaantettu, vaikkakin aluksi sinä muodossa, että työläiset yhtymänä ovat omana kapitalistinaan, s. o. käyttävät työvälineitä oman työnsä arvotuttamiseksi.* Ne osottavat miten jollakin määrättyllä aineellisten tuotantovoimien ja niitä vastaavien yhteiskunnallisten tuotantovoimien kehityksen asteella toisesta tuotantotavasta luonnollista tietä kehittyä uusi tuotantotapa. Ilman kapitalistista

tehdasjärjestelmää ei olisi voinut kehittyä osuustoiminnallinen tehdas, yhtä vähän kuin ilman samasta tuotantotavasta johtunutta luottojärjestelmääkään. Viimemainittu, samoin kuin se on pääperustana kapitalististen yksityisliikkeitten muuttuessa kapitalistisiksi osakeyhtiöiksi, tarjoo samalla myöskin keinon vähitellen tapahtuvalle osuusliikkeitten laajenemiselle enemmän tai vähemmän kansalliselle astelle. Kapitalistisia osakeyhtiöyrittäjiä on yhtä hyvin kuin osuustehtaitakin pidettävä siirtymismuotoina kapitalistisesta tuotantotavasta yhteiskunnalliseen, vain sillä erolla, että toisissa vastakohta on poistettu kielteisesti, toisissa myönteisesti*).

Kaikessa tässä ei puhuta muista kuin tuotanto-osuuskunnista. Kulutusosuuskunnista ei puhuta muuta kuin selittääkseen niiden toisarvoisuuden, ja niihin näiden Marx osottaa tuskin sen vähemmän vihamieliseksi kuin Lassalle.

Mutta ei siinä kyllin; kun tuotanto-osuuskuntien vastoinkäymiset sittemmin lisääntyivät, tuli Marx niihinkin näiden yhä enemmän epäileväksi ja esiintyi lopulta suoraan Lassallen esittämää valtion avustamien tai luotolla tukemien tuotanto-osuuskuntien aatetta vastaan.

Tunnetaan, että Gofhan ohjelma (1875), joka

*) *Das Kapital*, III nid., I osa, siv. 427.

oli marxilaisten ja lassallelaisten välinen yhteensovittelma saadakseen aikaan Saksan sosialistien yhtymisen, lausui tuotanto-osuuskunnista seuraavaa:

«Saksan sosialistinen työväenpuolue vaatii, päästäkseen yhteiskunnallisen kysymyksen ratkaisuun, perustettavaksi valtion avulla tuotanto-osuuskuntia työväenluokan kansanvaltaisen tarkastuksen alaisina. Teollisuutta ja maanviljelystä varten perustettuja tuottajain yhdistyksiä on perustettava sellaisin kehitysedellytyksin, että niistä voi olla seurauksena työn sosialistinen järjestäminen *) . . .»

Se oli, kuten Bernstein on sanonut, Lassallen aatteitten sovelluttamisen jättämistä riippuvaksi mahdottonista edellytyksistä.

Marxin mielestä tämäkin kuitenkin vielä oli liikaa. Toukokuun 5 p:nä 1875 päivätyssä kuuluisaksi tulleessa kirjossään Wilhelm Brackelle hän, ensin kitkerästi muilta kohdilta arvostelluaan uutta ohjelmaa, huomautti tuon lauseparren »yhteiskunnallinen kysymys» epämääräisyyttä ja kysyi, asetettaisiinko nuo tuotantoyhdistykset myöskin talonpoikien kansanvaltaisen tarkastuksen alaisiksi, ja oli hämmästyvinään sitä, että oli tunnettu tarvelta lämmittää uudestaan nautittavaksi

*) Bernsteinin main. teos. siv. 96.

tuo vanha Buchez'n (?) aatos: valtion avustamien tuottajayhdistysten ajatus.

Ei pidä asiain näin ollen hämmästyä, että myöhemmin, kun marxilainen aines pääsi määrääväksi Saksassa, sosialidemokratia osotti yhä suurempaa pidättyneisyyttä tuotanto-osuuskuntiin nähden. Se säilytti Lassallen ennakkoluulot kulutusosuuskuntia kohtaan, mutta alkoi lisäksi vastustaa myöskin sitä työläisten keskuudessa ilmenevää ajatusta, että tuotanto-osuuskunnatkaan *kykenisivät vaikuttamaan kapitalistisen tuotannon ehtoihin, kohottamaan työläisiä luokkana ja lakkauttamaan tai edes lieventämään luokkataistelua valtiollisella tai ammatillisella alalla*)⁶.

Kaikkialla muuten, missä Marxin vaikutus tuntui, se alusta alkaen ilmeni loittoutumisena, emme sano osuustoiminnasta, mutta kooperatismista, osuustoiminnan itsenäiseen merkitykseen uskovista opeista.

Ennen kaikkea Ranskassa, missä Internationaalien sortumisen ja Kommunin häviön jälkeen varsin lukuisa köyhälistöläisryhmä oli turvautunut vuodelta 1848 perittyihin osuustoiminnallisiin aatteisiin, aloittivat Marxin koulussa olect sosia-

*) Kts. myöhemmin Saksan oloja koskevassa katsauksessa selotettua 14—21 p:nä marraskuuta 1892 pidetyn Berliinin puoluekokouksen hyväksymää päätöslausemaa.

listit aatteensalevitystyön säännöllisellä hyökkäyksellä »kooperatöörejä» vastaan.

Vuonna 1876 oli Pariisiin kokoontunut ensimmäinen Ranskan työläisten edustajakokous selittänyt, että »tärkein tärkeä periaate, joka on uudistava työläisten ajatustavat, on selviämässä utopian usvista: osuustoiminnan periaate», ja väittänyt, että »osuustoiminnan periaatteessa on työläisten vapauttamista koskevan kysymyksen ratkaisu *)».

Toisessa edustajakokouksessa, joka pidettiin Lyonissa 1878, enemmistö ilmaisi olevansa vielä samalla kannalla ja hyväksyi seuraavan päätöslauselman:

»Ottuen huomioon, että palkkatyöjärjestelmä ei ole muuta kuin väliaste orjuuden ja köyhälistön vastaisen tilan välillä, tulee ammattiyhdistysten tehdä kaikkensa yleisten kulutus-, luotto- ja tuotantoyhdistysten perustamiseksi, joitten yhdistysten tukena tulee olla vakava tarkastus, minkä puuttuminen on ollut syynä sattuneisiin vastoinkäymisiin**).»

Mutta tätä päätöslauselmaa arvosteli ankarasti kokouksen sosialistinen vähemmistö, ja sen ni-

*) L. Blum. *Les Congrès ouvriers et socialistes français, 1870—1885*, siv. 13, Pariisi, 1901.

***) L. Blum, main. t., siv. 26 ja seur.

nessä muuan edustajista, pariisilainen Dupire, luki ääneen julistuksen, jossa on mielenkiintoista ottaa tähän seuraava kohta, mikä ilmeisesti on Marxin teorioitten innoittama:

»Nykyinen yhteiskunta jakautuu kahteen luokkaan: riistettyihin ja riistäjiin; niihin, jotka tekevät työtä mitään omistamatta, ja niihin, jotka omistavat tekemättä työtä. Mistä johtuu tämä asiaintila? Etujen vastakkaisuudesta. Millä voidaan asia auttaa? Siten eträ asetetaan yleisen yhteistunnon periaate yleisen vastakohtaisuuden aatteen tilalle. Juuri sitä ovat osuustoiminnan harastajat yrittäneet. Mutta viime vuosien kokemukset osottavat tosiasiasa osuustoiminta-aatteen vastoinkäymistä, eikä osuustoiminnalla teoreettisesti katsoen ole yhteiskunnallisen kysymyksen ratkaisemiseksi välttämättömiä ominaisuuksia. Yleiseksi tullut osuustoiminta ei suinkaan johda työläisten täydelliseen vapauttamiseen, vaan siihen, että työläiset joutuvat eräitten osuustoimintaa harjoittavain ryhmäin tai muutamain yksilöitten riistettäviksi. Ei ole muuta kuin yksi tehokas ratkaisukeino: määrätä että maa, raaka-aineet, teollisuustyövälineet, jotka takaavat yhteiskuntien aineellisen toimeentulon, eivät ole soveltuvaisia olemaan yksityisomaisuutena, vaan että niitten on oltava yhteiskunnan yhteistä ja luovuttamatonta omaisuutta . . .»

Lyonin kokouksessa tänä oppisuunta hylättiin, mutta oli se pääsevä voitolle seuraavana vuonna, kolmannessa sosialistisessa työväenkokouksessa (Marseille, 1879).

Pitkän keskustelun jälkeen, jonka kuluessa positivistit Finance ja guesdiläiset yksimielisesti vastustivat kooperatistisia teorioja, kokous lausui, että tuotannonvälineitten tulisi olla yhteisomaisuutta, ja hyväksyi osuustoimintaa tähden seuraavan päiväjärjestykseen siirtymisen muodon:

>Katsoen siihen että eri puhujien lausunnoista seuraa:

>1:0 että työläinen ei voi tuloillaan pitää tasa-painossa budjettiaan:

>2:0 että siis kun kaikkalainen säästäminen on ehdottomasti mahdotonta, työläinen ei voi työnvälineitten takaisinlunastamisen tietä saavuttaa yhteiskunnallista päämäärää, jona on työnvälineitten omistus . . .

>3:0 että tuotanto- ja kulutusosuuskunnat eivät voi parantaa kuin muutamain etuoikeutettujen asemaa vähäisessä määrässä:

*kokous selittää:

>että osuuskunnallisia yhdistyksiä ei mitenkään voi pitää kyllin tehokkaina keinoina saavuttaakseen köyhälistön vapautuksen;

>että tämänlaiset yhdistykset, jotka voivat tuottaa hyötyä aatteittenlevitystyössä, edistää so-

sialististen ja kumouksellisten oppien leviämistä, joihen tarkoituksena on työvälineiden saattaminen työläisten käsiin, kuitenkin voi hyväksyä samalla syyllä kuin hyväksytään kaikki muutkin yhteenliittymisen eri muodot, siinä yksinkertaisessa tarkoituksessa nimittäin, että mahdollisimman pian päästäisiin yhteiskunnallisen kysymyksen ratkaisuun mahdollisimman tarmokkaan kumouksellisen agitatsioonin tietä *).

Lisätkäämme, että samassa Marseillen kongressissa perustettiin Ranskan sosialistinen puolue, nimenään Ranskan sosialististen työläisten puolueen liitto.

Olemme täten esityksessämme saapuneet sen kehityksen viivaiseen määränpäähän, joka kautta puolen vuosisadan oli pyrkinyt erottamaan, jopa saattamaan vastakkain, osuustoimintaliikkeen ja sosialistisen liikkeen. Nämä liikkeet käyvät käsi kädessä alussa, Owenin, Buchez'n, Rochdalen uranuurtajain harrastuksissa, jotka kaikki pyrkivät osuustoiminnan avulla toteuttamaan sosialismin. Ne alkavat erota toisistaan, kun Louis Blanc, Lassalle ja Englannissa vaikutuksensa alkuaikoina kristillissosialistit hylkäävät tai työntävät harrastustensa taka-alalle kufutusosuuskunnat ja kiinnittävät kaiken toivonsa tuotanto-osuuskuntiin. Ero

*) L. Blum. mal. teos. siv. 30.

käy vihdoin täydelliseksi sekä Saksassa että Ranskassa .sitten, kun tuotanto-osuuskuntiin kohdistuva epäily liittyy kulutusosuuskuntiin kohdistuneeseen halveksumiseen. Kaikkialla muuten sosialismiin järjestäytymistä puolueeksi ja sosialististen periaatteitten omaksumista seuraa osuustoimintaliikkeen tuomitseminen tai ainakin sen merkityksen arvioiminen pieneksi. Myönnetään, vaikka hyvin varovaisesti, että osuuskunnat voivat tuottaa työläisille joitakin aineellisia etuja, mutta kaiken kaikkiaan jäädään niille välinpitämättömiksi, ja olisi osuustoimintaliikettä ehkä kohdeltu vieläkin huonommin, ellei olisi pelätty loukattavan sitä kannattavia työläisiä.

Mutta samaan aikaan kuin mannermaalla osuustoiminnalliset aatteet kärsivät taantumusta, kehittyi liike ja varsinkin kulutusosuustoimintaa tarkoittava liike Englannissa päinvastoin yhä edelleen. Varsinkin vuodesta 1860 alkaen oli se saanut suuremman vauhdin. Manchesterin tukkukauppa oli perustettu v. 1864. Glasgowin tukkukauppa 1868. Vähitellen kävi selville että kulutusosuuskunnat, liittyneinä tukkukaupoiksi, olivat äärettömän paljon tärkeämpiä, jopa tuotannonkin kannalta, kuin tuotanto-osuuskunnat. Lyhyesti sanoen, hetki oli tuleva, jolloin mannermaan sosialistit, nähdessään englantilaisen osuustoiminnan saavuttamat tulokset, alkaisivat huolehtia siitä,

että taas saataisiin aikaan yhteys osuustoimintaliikkeen ja työväenliikkeen kokonaisuuden välillä.

Edouard Anseelen nerotyötä oli se, että hän yhtenä ensimmäisistä ymmärsi tämän seikan, ja sen vuoksi vuonna 1881 tapahtunut osuusliike Vooruitin perustaminen on osuustoiminnan historiassa ehkäpä yhtä tärkeä tapahtuma, kuin Rochdalen uranuurtajain suorittama heidän kuuluisan osuuskauppansa perustamistyö.

Toinen luku.

Sosialismin ja osuustoimintaliikkeen nykyiset suhteet.

Kun Vooruit perustettiin, eivät belgialaiset työlliset, jotka aina ovat verraten vähän välittäneet teoreettisista väittelyistä, varmaankaan aavistaneet, että gentiläinen osuuskauppa, jonka Anseele, van Beveren ja heidän ystävänsä perustivat muutamana sadana frangin pääomina, oli pariakymmentä vuotta myöhemmin saava aikaan todellisen kumouksen kansainvälisen sosialismin suhteessa osuustoimintaliikkeeseen.

Sosialistinen puolue, jolla noihin aikoihin ei Belgiassa vielä ollut kansallista järjestöä, oli varojen tarpeessa. Gentin työväestö, jonka palkat olivat varsin alhaiset, puolestaan oli halpahintaisen leivän tarpeessa. Tätä kahtanaista tarvetta tyydyttämään perustettiin Vooruit.

Osuustoiminnallisessa suhteessa ei uusi osuuskauppa sanottavastikaan eronnut rochdalelaisesta

perusmuodosta, jonka kuvaavina piirteinä, kuten tunnetaan, ovat seuraavat kolme periaatetta:

a) tavara-in myynti tavallisiin päivän hintoihin ja käteisellä;

b) ylijäämään suorittaminen takaisin jäseninä oleville kuluttajille heidän tekemiensä ostojen mukaisessa suhteessa;

c) kaikkien jäsenten tasa-arvoisuus osuuskunnan hallinnon vaalissa sekä täydellinen liittymisen ja eroamisen vapaus.

Mutta siinä suhteessa erosi Voorut perusmuodostaan, että se ei ottanut jäsenikseen muita kuin sosialistisen ohjelman kannattajia, joista osuuskuntaan liittymisen kautta tuli Työväenpuolueen jäseniä. Myöskään osuuskunta ei maksanut korkoa osuusmaksuille, mutta toisaalta — ja se oli asiassa olennaisesti uutta — se, sen sijaan että olisi maksanut jäsenilleen takaisin kaiken liikkeestä koituneen ylijäämän, määräsi melkoisen osan siitä yhteisiin tarkoituksiin: avustamis- ja valistustyön edistämiseen, luonnossa tai rahassa suoritettaviksi avustuksiksi lakkotapauksissa, kannatuksiksi puolueelle aatteenlevitystyötä tai vaalitaisteluja varten.

Siten suunniteltuna sai osuustoiminta aivan toisen luonteen kuin sillä aikaisemmin oli ollut. Se ei vedonnut enään kaikkiin kuluttajiin, katsomatta luokkaan tai mielipiteeseen, vaan ainoastaan sosialisteihin. Se ei ottanut tarkotusperäkseen enään

yksinomaan tavarain hankkimista halvalla jäsenil-
leu: sen mitä ilmeisimpänä tarkoituksena päin-
vastoin oli samalla tuottaa varoja aatteenlevitys-
työhön, auttaa köyhälistöä sen taistelussa kapita-
lismia vastaan tai, käyttääksemme Anseelen sa-
noja, pominittaa porvarillista yhteiskuntaa peruna-
ja kahden kilon leipälaukauksilla.

Tuollaisesta yrityksestä, jota vastaan asettui-
vat, paitsi osuustoimintaa vastaan luonnostaan nou-
sevia vaikeuksia, kaikki ne vastukset ja esteet, joita
työväen luokkaliike kohtaa, näytti ennakoita näh-
den olevan odotettavissa paljon vähemmän tulok-
sia kuin puolueettomasta osuustoiminnasta. Todel-
lisuudessa kävi aivan päinvastoin. Belgialainen
osuustoiminta, joka siihen asti oli ollut puoluee-
tonta, oli elänyt kituvaa elämää. Nyt se päinvas-
toin sai voimakasta vauhtia sosialismin vaikutuk-
sen alaisena. Vuoruitista tuli esikuva kaikille Bel-
gian osuustoimintaliikkeille. Eräitä muita osuus-
kuntia, niiden joukossa ensi sijassa Brysselin Kan-
santalo ja Jolimontin Progrès, järjestyi samoille
perusteille, ja ilmestyneen tilaston mukaan oli
Belgiassa sosialistisia osuuskauppoja joulukuun 31
p:nä 1910 kaikkiaan jo 201, nonsten niiden myynti
yhteensä 45 miljoonaa ja jäsenmäärä 157 tu-
hanteen *).

*1 Antaaksemme tosiloisen esimerkin nojalla jonkin-
laisen käsityksen näitten rahamyönnötyksen merkityksestä.

Totta on, että kaikki sosialistiset osuuskaupt eivät tee, katsoen merkitykseensä, suhteellisesti yhtä suuria uhrauksia kuin Brysselin Kansantalo. Yleensä, ja lukuunottamatta huomattavia poikkeuksia, ovat pienet osuuskaupt paljon taipuvai-

joita suuret belgialaiset osuuskaupt tekevät sosialistisen aatteidenlevitystyön hyväksi ja kaikenlaatuisia avustustoimintaa edistääkseen. nimitsemme seuraavat oteet brysseliläisen Kansantalon tilleistä:

	1910—11	1909—10
<i>Menoja:</i>	Mk.	Mk.
Leipää soireille	20,727: 60	23,999: 32
Lääkäri- ja lääkettä	108,081: 42	96,288: 41
Aatteidenlevitystyöhön	68,003: 49	88,603: 78
Velkojen kuolemaksita	90,000: 00	90,000: 00
Säästöön käytettävänä	484,177: 27	425,209: 06
Yhteensä	720,989: 63	704,002: 57

	Mk.	Mk.
<i>Tuloja:</i>		
Voittoa leipomolikkeestä	516,965: 43	517,902: 72
• sekataivarskaupasta	86,872: 05	67,455: 59
• liillikaupasta	41,117: 05	88,448: 85
• vaate- ja muotikaupasta ..	51,109: 79	41,212: 03
• kahvilalikkeestä	8,130: 07	5,895: 57
• lihakaupasta	8,860: 27	12,678: 43
• elävienkuvien teatterista ..	9,933: 57	14,411: 88
Yhteensä	720,989: 43	704,002: 57

	Mk.	Mk.
<i>Voittojen jako.</i>		
Varusrahastoon	10,000: 00	10,000: 00
Henkilökunnalle	18,024: 72	17,600: 08

sempia ottamaan asiat vain kaupankäynnin kannalta kuin suuret. Mutta kaikki edistävät sosialistista aatteidenlevitystyötä ainakin maksamalla jäsentensä puolesta jäsenmaksut puolueelle ja antamalla huoncustoja maksuttomasti ammatillisten ja valtiollisten järjestöjen käytettäväksi. Siten muun lisäksi suuri osa niistä 90,000 markasta, mitkä Brysselin Kansantalo vuosina 1909 ja 1910 on käyttänyt kiinnitysvelkojensa kuoletuksiin, merkitsee suurelta osalta suoranaista Työväenpuolueelle annettua avustusta.

On varmaa, että Vooruit-mallisten belgialaisten osuuskauppojen menestys suurelta osalta on riippunut siitä käänteestä, mikä viime vuosisadan lopulla on sosialistisissa piireissä tapahtunut osuustomintaliikkeen eduksi.

Sitä todistaa erikoisesti Bernstein:

>Muistan vielä — kirjoitti hän vuonna 1900 — millaista teoreettista sääliä tuntien minä vuonna 1881 kuuntelin brysseliläistä ystävääni Louis Bertrandia, kun hän Coiren kongressissa ryhtyi puhumaan osuustoiminnasta. Miten voi tuo muuten niin älykäs ihminen odottaa vielä jotakin apua

Juettavaksi leipäpuodoissa	315.162: 55	310.108: 98
8 pros. maustekaupoissa	48.000: 00	44.000: 00
5 pros. vaate- ja muotikaupoissa ..	21.000: 00	21.000: 00
5 penolä säkkillä hiilikkaupoissa	16.500: 00	16.000: 00
2 pros. lihakaupoissa	3.500: 00	3.500: 00

Yhteensä 434.177: 27 425.209: 06

mokomasta keinosta! Kun sitte vuonna 1883 opin tuntemaan »Gentin Voornitin«, saattoi leipomo uinut näkemään asiat jo vähän selvemmin, enkä huomannut mitään pahaa siinäkään, että siinä sivussa myytiin lisäksi vähän myöskin linavaatteita, jalkineita y. m. s. Mutta kun Voornitin johtajat sitten puhuivat minulle uusista suunnitelmistaan, ajattelin taas itsokseni: mies parat, te saatatte itsenne perikatoon. Mutta he eivät ole joutuneet perikatoon, vaan ovat rauhallisesti, selvänäköisesti työskennelleet, pyrkien aina pääsemään eteenpäin siitä, missä vastustus kulloinkin on ollut pienin, ja ovat siten luoneet osuuskunnan, joka vastaa heidän maansa olosuhteita ja on osoittautunut merkitykseltään mitä tärkeimmäksi Belgian työväenliikkeelle, muodostaen kiinteän ytimen, jonka ympärille liikkeen siihen asti hajalliset ainekset ovat voineet kiteytyä *).

Totta on, että belgialaisia osuuskauppoja ei sillä hetkellä, jolloin niiden esimerkki alkoi vaikuttaa muitten maitten sosialisteihin, voinut verrata eikä vielä nykyäänkään voi läheskään kehityksensä nähden verrata englantilaisiin osuuskauppoihin ja tukkuosuuskauppoihin. Mutta sen kautta että ne, sen sijaan että olisivat erillään sosialistisesta

* Bernstein. *Die Voraussetzungen des Sozialismus*, siv. 107. Stuttgart. 1899.

liikkeestä ja vieläpä vastustaisivat sitä, antavat sille kannatustaan, edistävät ne, paljon enemmän kuin englantilaiset osuuskaupat, sosialistien saattamista suosiollisiksi osuustoimintaliikkeelle.

Ranskassa kaikkein ensiksi vlamilaiset työläiset, jotka olivat muuttaneet Nordin departementtiin, perustivat sosialistisia osuuskauppoja, jollaisia heidän toimestaan syntyi Lilleen ja Roubaix'hen. Muitakin samanmallisia osuuskauppoja perustettiin, varsinkin Pariisiin. Ne kuuluivat jonkun aikaa Osuustoimintaliittoon (Union coopérative), jonka Gide, de Boyve, Charles Robert y. m. olivat perustaneet puolueettomuuden pohjalle. Mutta vuonna 1895 ne siitä erosivat, muodostaakseen Sosialististen kulutusosuuskuntien pörssiin (Bourse coopérative des sociétés socialistes de consommation).

Saksassa, samoin kuin saksalaisessa Itävallassa, muutamit sosialistit, jotka olivat käyneet katsomassa Vooruitia tai lukeneet rva A. Gerhardtin pienen belgialaisia sosialistisia osuuskauppoja koskevan kirjan *), samoin belgialaisten antamaa esimerkkiä seuraten, tekivät alotteet osuuskauppojen perustamiseksi. Ensi yritykset kohtasivat vaikeuksia. Kulutusosuuskuntiin kohdistuvat Marxin ja

*) Adele Gerhardt. *Konsumgenossenschaft und Sozialdemokratie*. Nürnberg. 1895.

Lassallen ennakkoluulot olivat vielä kovin voimakaina sosialistisissa piireissä. Tarvittiin vuosia, ennenkuin sosialidemokratia omaksui osuustoimintaliikkeeseen nähden hyvänsuovan puolueettomuuden kannan, jonka sijaan sittemmin, Magdeburgin puoluekokouksesta (1910) alkaen, on tullut selvästi ilmaistun suosion kanta.

Nykyään muuten kaikissa maissa sosialistit yksimielisinä tunnustavat, että työläisille on eduksi osuuskauppojen perustaminen. Ja kaikkialla on päiväjärjestyksessä kysymys niistä suhteista, joitten tulisi vallita osuustoimintaliikkeen ja sosialistisen liikkeen välillä.

Tuleeko osuustoiminnan olla puolueetonta ja vedota kaikkiin kuluttajiin, katsomatta luokkaan tai valtiollisiin mielipiteisiin, vai tuleeko sen päinvastoin olla sosialistista ja liittyä enemmän tai vähemmän läheisin sitein vapautumisensa puolesta taistelevan köyhälistön kokonaisuuden liikkeeseen? Kummallakin näistä ratkaisuista on kannattajia yksinpä sosialistienkin keskuudessa. Käymme osottamaan tämän seikan, esittämällä missä tilassa kysymys on noissa kolmessa perikuvallisessa maassa Englannissa, Ranskassa ja Saksassa.

Englanti.

Englanti on yksi niistä harvoista maista, joissa osuustoimintaliike on säilynyt yhtenäisenä aina nykyhetken asti, luolimatta erisuuntaisista pyrkimyksistä, joita viime vuosina on ilmennyt osuustoimintapiireissä. Kaikki vähänkin merkitykselliset osuiskaupat kuuluvat Glasgowin tai Manchesterin tukkuosuuskauppaan ja Osuustoimintaliittoon, jonka pääasiallisena tehtävänä on, kuten tunnetaan, »tukea ja levittää periaatteita, jotka elähyttävät osuustoimintaliikettä».

Osuustoimintaliikkeen puolueettomuuden kannattajat eivät koskaan lyökään laimin mainita Englantia esimerkiksi, jota sosialismin hiivan ennemmän tai väheemmän hapattamien mannermaan sosialistien tulisi seurata.

Sallittaneen kuitenkin kysyä, onko tämä esimerkki niin sitova kuin tahdottaisiin luulotella.

Kenenkään mieleen ei juolahda asettaa kiistanalaisiksi Englannin osuustoimintaliikkeen saavutamia tuloksia, joista ensi sijassa luomiota herättävät kalteen ja puoleen miljoonaan nouseva jäsenmäärä ja enempään kuin yhteen miljardiin markkaan kohoava liikevaihto.

Mutta puolueettomuusmiestenkin on pakko tunnustaa, että pelkkään kaupalliseen puoleen kohdistuva kehityspyrkimys ja pääluomion kiinnittäminen ostovoitontavotteluun ovat mahdollisimman pitkälle kehittyneinä tässä osuustoimintaliikkeessä, jonka aineellinen edistyminen on ollut niin melkoista.

Katsokaapa mitä tässä subtessa lausuu esim. Charles Gide:

»Kerrataan usein erään jäsenlukuisaan englantilaiseen työläisperheeseen kuuluneen lapsen neronvälähdystä, jonka hän päästi suustaan eräänä päivänä koulusta palattuaan ja tavattuaan kotona odottamatta uuden pikku sisikon. Malttamattomaan kysymykseen: Mistä hän on tullut? vastattiin hänelle totuttuun tapaan, että »äiti osti sen kaupustelijalta«, mihin heti tuli nokkela vastaus: »No, mutta miksi sitä sitten ei ostettu osuuskaupasta, silloinhan olisi saatu hyvä ostovoitto kaupantäällisiksi?« Esimerkkinä osuuskaupan kasvattavasta vaikutuksesta tämä ilmeisesti jättää toivo-

muksille tilaa. On eittämätöntä että vallitseva käytäntö on koko Englannin tuhansissa perheissä liiaksi kiihottanut mieltymystä ostovoittoihin, tai, kuten englantilaiset tutunomaisesti sanovat, *divceihin*. Nähdäänpä sellaisitakin, että muutamissa osuuskaupoissa jäsenet vaativat tavarain hintojen teennäistä korottamista yksinomaan siinä tarkoituksessa, että siten valtuistaisivat itselleen ilon saada puolivuoden lopussa nostaa voittoa 20, 25 jopa 30:kin prosenttia. Eikä se, että osuuskauppa on siten muuttanut työläiset ostovoittojen pyydystäjiksi ja siis porvarillisten kilpailijoiksi, näytä kovin suurelta palvelukselta siveellisen ja yhteiskunnallisen edistyksen hyväksi*.)

Sopii sitä paitsi lisäksi, että varsinkin viime vuosina on yksinpä Englannissakin utterasti ponnisteltu saadakseen aikaan vasta vaikutuksen kauppari- henkeä vastaan ja liittääkseen osuustoimintaliikkeen taas työväenliikkeen kokonaisuuteen.

Osuustoimintaliiton vuosikongresseissa on monen kertaan tehty esityksiä, joitten tarkoituksena on ollut taata osuustoimintaliikelle edustus Alahuoneessa. Periaatteellisesti tämä edustus hyväksyttiin yksimielisesti Perthin kongressissa, ilman

*1 Gide, *Coopératives jaunes et coopératives rouges*, siv. 8. Pariisi, 1906.

että kokous muuten näyttää tehneen itselleen selväksi hyväksymänsä esityksen todellista kantavuutta. Asia lähetettiin lähempää selvittelyä varten erääseen valiokuntaan ja, kun sitä sitten kerran toisensa perästä oli lykätty vast'edes käsiteltäväksi, syntyi asiasta vihdoin perusteellinen keskustelu Newportin kongressissa vuonna 1908. Lopuksi esitys hylättiin, vaikka sitä kannatti m. m. muuan Liiton vaikutusvaltaisimmista miehistä, Ira Tweddle, parlamenttaarisen komitean puheenjohtaja ja Manchesterin osuustukkukaupan varapresidentti.

Mutta tästä vastoinkäymisestä huolimatta kysymys pysyy päiväjärjestyksessä, ja päästäkseen selville sen tärkeydestä, mitä tulee osuustoimintaliikkeen tulevaisuuteen Englannissa, tulee lukea herrojen Barraultin ja Alfassin toimittama mielenkiintoinen, osuustoimintaliikkeen ja sosialismin suhdetta Englannissa koskeva kiertokyselytutkimus.

Kuten tutkimuksen toimeenpanijat huomauttavat, ei Tweddlen esitys näennäisesti tarkottanut muuta kuin muutamain osuustoimintaliikkeen edustajain lähettämistä Alahuoneeseen puolustamaan liikkeen etuja; mutta ei tarvitse kovin syvälistä Englannin parlamenttaarisen elämän tunteenusta, ymmärtääkseen, että jos osuustoimintaliikkeen edustajat jäisivät noin cristetyiksi, heillä ei

tulisi olemaan mitään vaikutusta, koska he luonnollisestikaan eivät olisi enemmistönä, eivätpä edes muodostaisi sellaista vähemmistöäkään, joka laskeissa otetaan huomioon.

Epäilemättä voisi vaatia, jos tällä kannalla pysyttäisiin, että ei luovuttaisi valtiollisen puolueettomuuden koskemattomasta periaatteesta. Mutta miten pysyttää ja puolustaa tätä periaatetta parlamentin keskuudessa? Joskin kaikki olisivat yhtä mieltä alussa, niin käytännössä sääntö pian rikottuihin, ja pian nähtäisiin osuustoimintaliikkeen edustajat liitossa jonkin toisen puolueen edustajain kanssa.

Tästä puolin onkin muuten kysymys oleva hukan muusta, ja samaan aikaan kuin Newportin kongressi on hylännyt suoranaista edustusta tarkoittavan ehdotuksen, on se samalla hylännyt liiton erään määrätyn puolueen kanssa, liiton josta esityksessä ei kyllä puhuttu mitään, mutta joka kuitenkin oli kaikkien niiden tarkoituksena, jotka esitystä kannattivat. Tämä liitto oli Osuustoimintapuolueen liitto Työväenpuolueen (Labour Party) kanssa.

Mitä tulee niihin syihin, joita sosialismiin kallistuvien osuustoimintamiesten taholta esitetään puolustaakseen tätä ehdottoman puolueettomuuden hylkäämistä, tapamme nuo syyt selvästi esitet-

tyinä niissä vastauksissa, joita herroille Barraultille ja Alfassalle ovat antaneet Newportin kongressissa tehdyn esityksen puolustajat.

Vain yksi heistä, hra Grey, Osuustoimintaliiton yleissihteeri, selittää ettei hänen osuustoimintaliikkeen edustukselle suosiollinen mielipiteensä ensinkään perustu sosialismiin, vaan on suoranaista seurausta siitä kokemuksesta, minkä hän on saanut Osuustoimintaliiton parlamenttaarisen komitean sihteerinä. Kaikki muut esityksen puolustajat, jotka ovat vastanneet kiertokyselyyn, asettuvat, osottaakseen tuon esityksen oikeutetuksi, sosialistiselle kannalle.

Hra Tweddle esimerkiksi lausuu seuraavaa:

»On melkoinen ja yhä kasvava joukko osuustoimintaväkeä — siihen kuulun minäkin —, joka on sitä mieltä että niin merkittävä ja niin vaikutusomainen liike, kuin meidän liikkeenme on, ei voi pysyä syrjässä kansakunnan valtiollisesta elämästä.

»Kymmenen viime vuoden kuluessa on työväenluokan mielissä tapahtunut suuri ja tärkeä muutos politiikkaan ja siihen vaikutukseen nähden, mikä politiikalla on työväestön elämään ja elinehtoihin. Työväki on menettänyt kaiken luottamuksensa kahteen vanhaan historialliseen puolueeseen, joitten toiminnan määrääjinä ovat kapitalistiset edut, maanomistajat ja kaikki erilaatuiset työläisen hy-

vinvoinnille vastakkaiset vaikutukset. Se on oppinut irlantilaisen puolueen toiminnasta ja kokemuksesta näkemään, mikä tavaton vaikutusvalta voi olla pienelläkin yhtenäisellä edustajaryhmällä, joka pysyy riippumattomana kaikista muista valtiollisista puolucista; se työskentelee aatteensa toteuttamiseksi ja ponnistelee kaikkiin voimin onnistuakseen. Turhaa unelmaa on ajatus että osuustoimintaliike käyttämällä nykyisiä keinojaan voisi saada käsiinsä tarkastusvallan pääoman ja maan suhteen.

*Kuusikymmenienvuotisen olemassaolonsa aikana on osuustoimintaliike saanut aikaan ihmeellisiä asioita, mutta se on koonnut käsiinsä pääomia vasta 30 miljoonaa puntia, vähemmän siis kuin erillisten kapitalististen toiminimien pääoma monessa tapauksessa on. Se osuustoimintamiesten koulukunta, mihin minä kuulun, ajattelee asiain näin ollen, että nykyisiä keinoja käyttäen saadaan kovin kauan odottaa tuhatvuotisen valtakunnan tuloa ja että meidän voimakkaan järjestömme vaikutusta on käytettävä muuttaakseen meidän maamme valtiolliset laitokset osuustoiminnallisten etujen ja aatteitten mukaisiksi.

-Trade-unionismi. ammattiyhdistysliike, työväenliikkeen taisteleva siipi, on jo astunut valtiolliselle näyttämölle: se on vallannut aseman ja saavuttanut vaikutuksen, jotka osottavat täysin oi-

keiksi niitten ennustukset, jotka ovat tahtoneet toiminnan siihen suuntaan ohjattavaksi. Se on saanut työläisen hyväksi enemmän aikaan näinä muutamina valtiollisep ponnistelunsa vuosina kuin koko aikaisemman toimintansa kestäessä.

»Ei ole yhteiskunnallista teoriaa, joka olisi niin eristynyt, yhteiskunnan kaikkien luokkien keskuudessa, kuin sosialismi. Aina nälänhädän uhkaaman työväenluokan puolue, samoin kuin suuri joukko pienipalkkalaisia virkailijoita, joitten elämä on ainaista taistelua elämisen puolesta, pitävät sosialismia ainoana, mistä apua kärsimyksiin on toivottavissa, samalla kun kaikkien kansaluokkien keskuudesta esiintyvät vilpittömät ja vakaat ajattelijat alkavat ymmärtää että sosialismi on ainoa apukeino individualisminista johtuvia arveluttavia ja yhä kasvavia epäkohtia vastaan: mutta toisaalta ei sosialismilla ole ollut suurta vaikutusta osuustoimintaliikkeeseen.

»Perinnäisen ajatustavan omaksunut osuustoimintamies, joka epäluuloin katselee valtiollista toimintaa, arvelen siinä piilevän salaisen vaaran hänen rahoilleen, katselee sosialismia peläten ja vastenmielisyyttä tuntien, arvelen sen olevan todellisenä vaarana ei vain hänen rahoilleen, vaan myöskin osuustoimintaliikkeelle.

»Samana aikana on yhä kasvava määrä osuus-

toimintamiehiä, joissa sosialismi herättää uyötätuntaa ja toivoa, se kun heistä merkitsee osuustoiminnallisten periaatteiden oikeata ja välttämätöntä edellekehittämistä. He pitävät itse asiassa sosialismia voittoonsa päässeenä osuustoimintaliikkeenä ja sosialistista yhteiskuntaa osuustoiminnallisen rakennuksen lopullisena kruunauksena: todellakin, jos me voisimme kuvitella, että tämän maan koko väestö tai varsin suuri osa siitä olisi saatettu osuustoimintaliikkeen kannattajiksi ja pitäisi osuustukukauppaa teollisuus- ja tehdasasiainmestonaan, niin sosialismi olisi silloin toteutumassa.

»*Ammattiyhdistysliike* merkitsee siis mahdollisimman tehoisaa työnantajan lannistamiseksi suunnattua työväen järjestymistä.

»*Osuustoimintaliike* merkitsee kuluttajain järjestäytymistä siinä tarkoituksessa, että saataisiin poistettua tarpeettomat menot ja lisättyä ihmis-työn tehoisuutta.

»*Sosialismi* on yhteiskunnallisen järjestäytymisen muoto, joka alistaa yksilöllisen edun yhteisön edun alaiseksi, järjestelmä, jonka vallitessa teollisuus olisi täydellisesti ja taloudellisesti järjestetty ja sen tuotteet jaettaisiin oikeudenmukaisesti. Juuri sen vuoksi sosialismi, kerran toteutettuna yhteiskunnan tulevaisen kehityksen varrella, tunkee syrjään ammattiyhdistysliikkeen ja osuustoimintaliikkeen, jotka molemmat ovat vain sosialismin

suurten periaatteitten heijastusta tai ennakkoaavistelua.

»Näitten kolmen suuren voiman keskinäiset suhteet, jotka voimat kaikki pyrkivät edistämään yhteiskunnan kehitystä, ovat samat kuin kolmen armeijan, jotka ovat varustettuja erilaisilla aseilla, mutta yhdessä hyökkäävät yhteistä vihollista vastaan *).« Olemme esittäneet kokonaisuudessaan tämän uskontunnustuksen, koska se meistä näyttää sattuvin sanoin ilmaisevan niitten englantilaisten osuustoimintamiesten mielipitteen, jotka, ollen sosialismin enemmän tai vähemmän selvän vaikutuksen alaisina, tahtovat saattaa osuustoimintaliikkeen nousille urille.

Muuten ei pidä salata itseltään, että joskin heidän aatteensa edistyvät, heillä kuitenkin ei vielä läheskään ole osuustoimintaväen enemmistöä puolellaan.

Kuten muuan osuustoimintaliikkeen valtiollisen toiminnan vastustaja, hra A. Williams, kansainvälisen osuustoimintaliiton varapresidentti, huomauttaa, tulee osuustoimintaväen suuri joukko taloudellisesti varsin hyvin toimeen ja on liian vanhoillista vaistoiltaan käydäkseen kannattamaan sosialismia. Toisaalta on suuri osa heistä jäseninä

^{*)} Barrault et Alfassa, *Coopération et Socialisme en Angleterre*. Pariski, 1909, siv. 21 ja seur.

porvarillisissa puolucissa ja varsinkin vapaamielisessä puolueessa. Siten olisikin, jos maltillisten ainesten välipitänättömyyden tai penseyden vuoksi osuustoimintakongressissa joskus ilmenisi enemistö, joka kannattaisi Työväenpuolueeseen liittymistä, mahdollista että osuustoimintaliikkeen yhtenäisyys joutuisi vaaraan ja liikkeessä alkaisi kiistelyjen ja selkkausten kausi.

Kuitenkin on ilmeistä, että osuustoimintaväen edistysmielinen ryhmä jatkaa aatteenlevitystyötään ja että väittelyjenalainen kysymys osuuskauppojen osanotosta valtiolliseen toimintaan lopulta ratkaistaan myönteiseen suuntaan, joko sen kautta, että vanhoilliset ainekset eroavat liikkeestä, tai, mikä on luultavampaa, molempien suuntien välisen sovittelun kautta, kuten on käynyt ammattiyhdistysliikkeessä.

Kaiken kaikkiaan on osuustoimintaliike, kuten Keir Hardie kiertokyselyyn antamassaan vastauksessa on todennut, parhaillaan käymässä läpi saman valtiollisen kehityksen kulun, mikä työväen ammatillisessa liikkeessä oli havaittavana kymmenkunta vuotta sitten. Osuustoimintaliikkeessä kehitys kyllä varmastikin on oleva vitkaisempaa. Mutta nekiään, jotka sitä pelkäävät, eivät ensinkään kiellä, ettei se sisältyisi tulevaisuuden todennäköisyyksiin.

Ajan merkkejä on se, että Rochdalen uranuurtajain maassa, osuustoimintaliikkeen puolueetto,

muuden luvatussa maassa, ni Margaret Jewellyn Davies, Naisten osuustoimintaliiton yleissihteeri, todettuaan että Englannin osuustoiminnallisissa piireissä »ostovoiton toive on tullut kylin voimakkaaksi estääkseen osuustoimintahengen ilmenevästä parhaimmasta ja tyydyttävimmästä muodostaan», on herroille Barraultille ja Alfassalle antanut seuraavan kuvaavan vastauksen:

«Belgian työläisvoimien suurenmoinen yksimielisyys näyttää minusta esikuvalta, jota olisi seurattava muissa maissa. Siellä on sosialismi antanut aivot jotka ohjaavat, osuustoimintaliike sodankäyntiin tarvittavat varat, ammattillinen työväenliike taisteluaset, ja keskinäiset avustusyhdistykset vihdoin pitävät huolen haavottuneista. Sellaisella yksimielisyydellä saisi Englannissa suuria aikaan. Mielestäni olisi meidän pyrittävä tätä päämäärää kohti, ja tapahtuisi tämä parhaiten siten, että 1:o tehtäisiin osuuskuntien kiinteistöistä työväenjärjestöjen koteja; 2:o edistettäisiin kasvatustyötä; 3:o vaikutettaisiin siihen suuntaan, että osuustoimintamiehiä valittaisiin kunnanvaltuustoihin ja muihin samantapaisiin luottamustoimiin.»

Ranska.

Tiedetään, että Ranskassa on kaksi osuustoiminnallista koulukuntaa, joille kummallakin on erilaiset menettelytapansa: vanhempi, *Osuustoimintaliitto* (Union coopérative), perustettiin vuonna 1885 Nimesin piirissä, mistä johtuu sen nimi Nimesin koulukunta. olten perustajina de Boyve, Charles Robert, Charles Gide y. m.; toinen *Sosialististen osuuskuntien pörssi* (Bourse des Coopératives socialistes), josta vuonna 1911 tuli *Työväen ja sosialististen osuuskuntien pörssi* (Bourse des Coopératives ouvrières et socialistes), on vuodelta 1895. Sitä yleisesti nimitetään Saint-Clauden koulukunnaksi, koska Saint-Clauden (Juran) sosialistinen osuuskauppa teki alotteen sen perustamiseksi; mutta Saint-Clauden osuuskauppa itse oli perustettu samalle pohjalle kuin Belgian sosialistiset osuuskaupat, ja kaiken kaikkiaan vasta Voeruijtin esimerkin vaikutuksesta Ranskan sosialistit

alkoivat myötätuntoisesti suljantua osuustoimintaan.

Tullakseen vakuutetuksi siitä, tarvitsee vain lukea »*Cri du Peuple*» (1884—1886) Jules Guesden osuustoimintaliikettä koskeva artikkeli. Hänen mielestään tuotanto-osuuskunnat olivat vuosisadan suurinta nauripeliä. Mitä tulee kulutusosuuskuntiin, ei niistä, jos ne milloinkaan tulisivat yleiseksi, olisi muuta tulosta kuin se, että ne, alentaessaan elantokustannukset, alentaisivat samassa suhteessa myöskin palkat.

Kuitenkin Guesde, muistaessaan belgialaiset osuuskaupat, joitten menestys alkoi käydä ihmeiseksi, lisäsi:

»Tällä en ole tahtonut sanoa, että kulutusosuuskunnat eivät poikkeustapauksissa, määrätyn ehdoin ja määrättyissä käsissä ollen, voisi olla hyödyksi työläisille. Tullakseen siitä vakuutetuksi, ei tarvitse muuta kuin nähdä se hyöty, minkä vlamilainen sosialismi on osannut niistä saada. Mutta miten ja minkä vuoksi on tämä tulos saavutettu? Siten ja sen vuoksi, että marxilaisten sellaisten kuin Anseelen tai van Beverenin vaikutuksesta yrityksen kaupallisten tarkotusperien sijaan ovat tulleet aatteenlevitystyön tarkotusperät. Leivän saaminen hyvällä kaupalla on ollut vain keinona järjestääkseen ihmiset ja saadakseen kannattajia aatteille.«

Tällä katsantokannalla ovat guesdiläiset aina pysyneet.

Neljännesvuosisata sen jälkeen kun oli kirjoittanut »Cri du Peuplessä» olleen artikkelinsa, Guesde vielä puolusti samoja aatteita Köpenhaminan kongressissa (1910), ja Seine-Oisen sosialistisen federatsioonin päätöslauselmassa, minkä Lafargue on julaissut Humanité'ssä (27 p:nä tammikuuta 1910), julistettiin samoin, että »työväen osuuskaupat, jos ne pysyvät riippumattomina ja itsenäisinä, voivat, alentamalla elantokustannuksia, tahtomattaan saada aikaan palkkojen alenemisen . . . : niistä ei voi tulla yhteiskunnallisen muutoksen aineksia muuten kuin siinä tapauksessa, että ne avustavat, kaikin käytettävissään olevin keinoin, ammattillisia järjestöjä ja sosialistista puoluetta.»

Tässä samassa hengessä muuten Nordin departementin sosialistit, mukanaan joukko maahanmuuttaneita vlamilaisia, vuoden 1898 paikkeilla perustivat Vooruitin mallin mukaisesti sosialistiset osuuskaupat Lilleen ja Roubaix'hen. Muita saman perikuvan mukaisia osuuskauppoja syntyi pian jälkeenpäin; niistä on mainittava varsinkin Saint-Claudeen ja Pariisiin perustetut. Ne kuuluivat jonkun aikaa Osuustoimintaliittoon; mutta pian ne siitä erosivat ja niin perustettiin vuonna 1895 kulutusosuuskuntien pörssi, josta myöhemmin tuli Sosialististen osuuskuntien pörssi.

Nykyään kuuluu Osuustoimintaliittoon noin 100 osuuskuntaa, Pörssiin 365 osuuskuntaa.

Näillä kahdella kilpailevalla järjestöllä, joitten välillä ajoittain on ollut varsin kovaa hankausta, on ainakin se yhteistä, että ne molemmat vetoavat rochdalelaiseen osuustoimintaan esikuvanaan, että ne molemmat soveltavat sen peruseriaa-
 aatetta, kaupasta koituneen ylijäämän jakamista kulutuksen mukaisessa suhteessa, ja että ne pyrkivät, vaikka erilaisin keinoin, sosialisoimaan tuotannon ja vaihdon *).

Mutta sen sijaan, että Osuustoimintaliittoon kuuluvat osuuskaupat ovat avoinna kaikille, katsomatta uskontoon tai luokkaan, on Pörssi, tai ainakin on se viime aikoihin asti ollut, sulettu kaikilta osuuskunnilta, jotka eivät ole sosialistisia. Sen sijaan että Liitto tekee osuustoiminnasta kaikkien kuluttajain saavutettavissa olevan ase-
 en, vaativat Sosialististen osuuskuntien pörssiin kuuluvat sosialistit, että tämän ase-
 en tulisi palvella työväen luokkataistelua, jonka avulla työväki pyrkii vapautumaan kapitalistisesta yliherruudesta. Sen sijaan, että Nimesin koulukuntaan kuuluvat osuuskaupat jättävät saadut voitot kunkin yksilön käytettäväksi ja väittävät, että ei saa sekoittaa politiikkaa

* Ks. Charles Gide, *Coopératives jeunes et coopératives vieilles*, Pariisi 1906, siv. 27 ja seur.

osuustoimintaan, määrävät Saint-Clauden koulukuntaan kuuluvat osuuskaupat samat voitot käytettäväksi luokkataistelun pohjalla järjestyneitten työläisten toimintaa hyödyttävän yhteiskunnallisen työn suorittamiseen: niiden säännöt velvoittavat ne määräämiensä osan noista voitoista erikoiseen työväenluokan aatteidenlevitystyöhön, sosialistiseen aatteidenlevitystyöhön.

Sellainen on teoria.

Käytännössä monet punaisista osuuskaupoista ovat aivan yhtä individualistisia, aivan yhtäläisesti kauppurihengen täyttämiä kuin muutkin, mutta kun ne todella ovat sitä mitä väittävätkin olevansa, on peruseronavaisuutena se, että Nimesin koulukunnan osuuskaupat ovat puolueettomia ja perustettuja luokkien yhteistyön periaatteelle, sen sijaan että Saint-Clauden koulukunnan osuuskaupat, belgialaisten osuuskauppojen esimerkin mukaisesti, ovat sosialistisia ja asettuvat luokkataisteluun kannalle.

Näyttää siltä kuin erimielisyys näitten kahden käsityskannan välillä olisi sovittamaton ja että, mitä socialisteihin tulee, ei voisi olla kysymystäkään kannastaan luopumisesta, omaksuakseen puolueettoman osuustoiminnan kannan.

Sitä mieltä eivät kuitenkaan ole Ranskan sosialistisen puolueen »enemmistöön» kuuluvat sosialistit. Viime aikoina on nähty, että »reformistit»

sellaiset kuin Fournière, Héliers, Thomas ovat olleet yhtä mieltä »*Bataille syndicalisten*» anarkistien tai vallankumouksellisten kanssa, puolustaakseen osuustoimintaliikkeen yhtenäisyyttä ja Sosialististen osuuskuntien pörssiin ja Osuustoimintaliiton lähentymistä toisiinsa, elleipä aivan niitten yhtymistä.

Tässä tarkoituksessa he eivät epäröi väittää, että sosialistisen osuustoimintaliikkeen tulee muuttua puolueettomaksi, katkaista ne siteet, jotka yhdistävät sen puolueeseen, ja vahvistaa peruuttamattomasti yhteyssopimus »tyytymällä ajamaan osuustoiminta-aatetta ja olemalla sekoittamatta siihen sen periaatteelle vieraita harrastuksia»).

Ne pääasialliset perusteet, joihin vedotaan tätä mutta menettelytapaa suosittaakseen, tapaa esitettyinä erittäinkin Fournière'n lentokirjassaan »*Unité coopérative*», joka sisältyy julkaisusarjaan »*Documents du Socialisme*»^{*)}.

Fournière toteaa aluksi, että Ranskassa on lähes kaksituhattaviisisataa kulutusosuuskuntaa, samalla kun olemassaoleviin kahteen liittoon niitä ei kuulu enemmään kuin kahdeksansataa. Jos nämä

*) Gaumont. aikakauslehdessä »*Revue Socialiste*». 15 p. helmik. 1911.

**) *Les Documents du Socialisme*. publiés sous la direction d'A. Thomas. Paris: im. t. lms. 1910.

liitot sulaisivat yhteen, niin pian saattaisi hänen mielestään tämän keskuksen vetovoima tähän asti erillään pysyneet osuuskunnat yhteen muitten kanssa, sulattaisi kilpailijat yhteen ja kokosi sitte kaiken voimansa saattaakseen liirtymään osuustoimintaan nekin joukot, jotka siihen vielä eivät ole yhtyneet.

-Mutta, mikä crottaa nuo toisilleen vihamieliset sisaret? -- Ei mikään, vastaa vanhempi; ei mikään muu kuin toisen paha tahto ja yksipuolisuus. -- Periaate meitä crottaa, väittää nuorempi. Sosialistien ei ole elettävä sovussa luokkavihollistensa kanssa, ei sen paremmin osuustoimintaliikkeessä kuin muutenkaan.

»Kas siinä, mistä kiistellään. Se on suurena omantunnon kysymyksenä jokaiselle sosialistille, joka uskoo osuustoimintaliikkeen ominaisarvoon. Jos me tahdomme harrastaa osuustoimintaa, on meidän oltava tekemättä sitä sosialistiseksi luokkataistelun kaavan mukaan, koska luokka-osuustoiminta sellaisenaan on mahdotonta. Pysyäksemme luokkataistelulle uskollisina sosialisteina, on meidän siis lakattava olemasta osuustoimintamiehiä. Olisi ehkä yksi keino järjestää asiat: luopuminen luokkataistelusta. Sitten voisi harrastaa sosialismia ja osuustoimintaa henkisesti täysin vapaana.

»Koska tämä ratkaisu on ainoa järkevä, ainoa tieteen tulosten, s. o. tosiasiain kanssa sopuoinnussa

oleva, niin olkaa varmat siitä, että siihen vielä kerran tulemme*)."»

Muuten jo nykyisin, lisää Fournière, vaikka sosialistiset osuustoimintamiehet pysyttävätkin kaavansa entisellään, he mukaannuttavat ne käytännön vaatimuksia vastaavaisiksi. He kyllä edelleenkin pitävät »porvareina» tai »keltaisina» Osuustoimintaliittoon kuuluvia osuustoimintamiehiä, mutta ovat hyvinä naapureina heidänkin kanssaan Kansainvälisessä liitossa ja unohtavat suorastaan kaiken jyrkkyyden ollessaan tekemisissä ulkomaiden puolueettomien osuustoimintamiesten kanssa. Muuten ovat hänen mielestään Nimesin koulukunnan ja Saint-Clauden koulukunnan katsantokantojen eroavaisuudet paljon pienemmät kuin ensi näkemystä päättäen saattaisi uskoa. Niiden päämäärä on perimmäältään sama: sosialisoida tuotannon ja vaihdon välineet: järjestää kansanvalta taloudellisella alalla niin kuin se jo on ollut järjestettynä valtiollisella alalla. Eri mieltä ei olla muusta kuin kahdesta seikasta: voittojen käyttämisestä ja valtiollisesta puolueettomuudesta, ja lisäksi ovat nämä kaksi seikkaa itse asiassa yksi, sillä jos Pörssi, kuten Liittokin, noudattaisi valtiollista puolueettomuutta, ei mitään crimielisyyttä voittojen käyttämisen suhteen olisi mahdollinen, eipä edes

*1 Mein. I, siv. 4

ajateltavissa. Puolueettomuuskysymys on siis ydin-
kysymyksenä Liiton ja Försnin välisessä väitte-
lyssä, ja tässä väittelyssä, niin väitetään edelleen,
täytyy Liiton päästä voitolle Pörssistä, avoimen
osuustoiminnan voitolle suletusta osuustoiminnasta,
koska, Hans Müllerin sanoja käyttäen,
»Marxin luokkataisteluteoriassa ei ole sijaa osuustoiminnalle«,
eikä vastavuoroon kulutusosuustoiminnassa ole sijaa luokkataistelulle, joka on
»eräänlaista osuustoimintavastaista dynamiittia«. Vain puolueettomat osuuskaupat, joihin voivat
liittyä kaikki, katsomatta uskontoon, mielipiteisiin,
luokkaan, voivat koota jäsenikseen kaikki kuluttajat ja siten toteuttaa erikoisen päämääränsä:
vähitellen tapahtuvan kaupallisten, teollisten ja maataloudellisten elinten sosialisoinnin, siten poistaakseen kapitalistisen voitonsaalistamisen.

Näin Fournière. Hän asettaa siis vastakkain sellaisen osuustoiminnan, joka käsitetään köyhälistön toimintavälineeksi luokkataistelussa, ja osuustoiminnan »itsessään«, joka käsitetään sellaisenaan päämääräksi ja merkitsee »socialismin toteuttamista osuustoiminnan ominaisen voiman kautta, jonka vaikutuksesta osuustoiminta sosialisoi kaiken, mikä on sen ulottuvilla«; ja elleivätkään ranskalaiset socialistit, jotka ovat osuustoiminnan puolueettomuuden kannalla, olekaan täysin yhtä mieltä hänen kanssaan luokkataistelua koskevassa

kysymyksessä, niin ylityvät he hänen kanssaan väitänään että osuustoiminta on sosialistista luonnostaan ja että vaikeuksista voi julistaa sen avoimeksi kaikille: se jää sitenkin yhtäläisesti sosialistiseksi liikkeeksi, koska se jo sellaisenaan pyrkii kuluttajain hyväksi pakkoluovuttamaan yhä suuremman määrän kapitalistisia yrityksiä.

Juuri tältä kansantokannalta lähtien Calaisissa (1911) pidetyssä Sosialististen osuuskuntien piirsin kongressissa puolueettomuuden harrastajat, helpottaakseen yhteisymmärrystä Osuustoimintaliiton kanssa, ehdottivat kaiken kaikkiaan että Pörssin säännöistä poistettaisiin kaikki sellainen, mikä niille antaa erikoisesti sosialistisen luonteen. Menipä Albert Thomas niin pitkälle, että vaati että Pörssin niimestä muutta mutkitta pyhittäisiin pois sana sosialististen. Hän ei saanut kannatusta. Jopa pani kokous vastalauseensaakin tätä esitystä vastaan, jolla oli se vika, että oli liian johdonmukainen. Mutta, huolimatta guesdiläisen vähemmistön sitkeästä vastustuksesta, päätti kokous hyväksyä puolueettomia osuuskauppoja jäseniksi Sosialististen osuuskuntien pörssiin, jonka nimi oli muutettu Työväen ja sosialististen osuuskuntien pörssiksi. Edellcen poistettiin säännöistä velvotus hyväksyä kansainvälisen sosialismin periaatteet ja hyväksyttiin päätöslauselma, jossa selitettiin, että osuustoimintaliikkeen autonomian tulee olla ehdo-

ton ja että mikään riippuvaisuus ei saa haitata sen kehitystä.

Ranskassa on siis vastaansanomattomasti havaittavana pyrkimys saada aikaan osuustoimintaliikkeen yhtenäisyys, mutta melkein kaikki myönteetykset, mitkä molempien koulukuntien toisiinsa lähentämiseksi ovat välttämättömät, joutuu tekemään sosialistinen osuustoimintaväki. Sinä päivänä, jolloin Fourmièren aatteet pääsisivät lopullisesti voitolle, ei enään olisi olemassa muita kuin puolueettomia osuuskauppoja. Työväen ja sosialististen osuuskuntien pörssi voisi silloin aivan hävitä näyttämöltä: Osuustoimintaliitto olisi saanut lopullisesti salatettua sen itsensä*).

*: Kesäkuun 10-12 p:nä 1910 pitivät Pariisissa kokouksensa Osuustoimintaliiton ja Sosialististen osuuskuntien pörssiin edustajat, jotka päättivät ehdottaa kumpikin ryhmänsä kokoukselle hyväksyttäväksi päätöslauselmat, joitten turkotuksena on tävittää olevaiset järjestöt ja perustaa niiden sijassa uusi järjestö, jonka nimenä olisi Kulutusosuuskuntien kansallislitto, työläisten vapautuksen olim. Tähän liittoon ei voitaisi ottaa kapitalistisia eikä työnantajain osuuskuntia, eikä sellaisia osuuskuntia, jotka velvoittavat jäsenensä kuulumaan määrättyyn valtiolliseen tai tunnustukselliseen järjestöön.

Saksa.

Saksassa, kuten Ranskassakin, on kaksi osuustoimintaliittoa: *Yleinen liitto*, jonka Schulze-Delitzsch perusti vuonna 1859, ja *Saksan kulutusosuuskuntien Keskusliitto*, joka perustettiin vuonna 1903, sitten kun oli tapahtunut se, mitä Saksan osuustoimintaliikkeen historiassa on nimetty »Kreuznaehin valtiokaappaukseksi» (syyskuussa 1902).

Tunnetaan, missä olosuhteissa tämä valtiokaappaus tapahtui. Saksissa, Hampurissa ja muissa osissa valtakuntaa oli perustettu lukuisia työväen* osuuskauppoja, joilla oli melkeinpä sosialistisia pyrkimyksiä. Ne olivat aluksi liittyneet Yleiseen liittoon, missä niillä liittovereinään oli lukuisa joukko luotto-, tuotanto- tai raaka-aincittienosto-osuuskuntia, joitten jäseninä suurimmalta osalta oli käsityöläisiä, pientilallisia ja ennen kaikkea pikkukauppiaita. Niin erilaatuisten ryhmien kes-

ken ei yhteinen toiminta voinut olla muuta kuin vaikeata. Sefkkauksia syntyi ennen pitkää. Ne kävivät erittäin kärjistyneiksi vuonna 1894, kun 47 osuuskauppaa perusti Hampurin osuustukku-kaupan, jota Yleisen liiton pikkuporvarilliset ainekset pitivät kovin harmillisena kilpailijana. Vuonna 1902 sitte Kreuznachin kongressissa yleisen liiton enemmistö muitta mutkitta päätti ilman muuta crotttaa jäsenyydestä Hampurin liiton ja sen mukana 98 siihen yhtynyttä osuuskauppaa. Mutta suunnitteena rästä päätöksestä monet paikalliset liitot nsettuivat solidaarisiksi erotettujen osuuskauppojen kanssa ja perustivat kaikki yhdessä seuraavana vuonna Keskusliiton.

Huolimatta pyrkimystensä vastakkaisuudesta, mitä jo tämä hajaonus riittää valaisemaan, on Yleisellä liitolla ja Keskusliitolla se yhteistä, että molemmat selittävät olevansa valtiollisesti puolueettomia. Mutta sen sijaan että Yleinen liitto, jossa pikkuporvarilliset ainekset ovat päässeet yhä • vallitsevammaksi, on perinyt ne vihamieliset tunteet, jotka sen perustajilla oli sosialismiin nähden, on Keskusliitolla, jonka jäsenistä 85 prosenttia on ruumiillisen työn tekijöitä, johtomiestensä joukossa varsin suuri määrä sosialidemokrateja.

Siitä alkaen, jolloin osuustoimintaliike Saksassa alkoi saada joukkoliikkeen luonteen, oli kysymys sosialismin ja osuustoimintaliikkeen sul-

teista pakostakin esiintyvä. Tulemme näkemään että sosialidemokratia vähitellen on lieventänyt perinnäistä kantaansa kulutusosuuskuntien suhteen. siirtyen välinpitämättömydestä, ettemme sanoisi vihamielisyydestä, ensin hyvänsuovan puolueettomuuden, sitte selvän hyväksymisen kannalle. Ja Keskusliiton puolestaan, sikäli kuin sosialistiset ai-
nekset siinä tulevat lukuisammiksi, näyttää täytyvän luopua sen ankaran puolueettomuuden harrastamisesta, jonka säilyttämistä sen johtomichet yhä vielä pitävät hyödyllisenä.

Berliinissä (14—21 p:nä marraskuuta 1892) pidetyssä sosialidemokratisen puolueen kongressissa Saksan sosialistit, ensi kerran sitte Marxin ja Lassallen aikojen, käsittelivät osuustoimintakysymystä.

Auerin alustuksen pohjalla kokous hyväksyi seuraavan päätöslauselman:

»Osuustoimintakysymykseen nähden on puolue yhä edelleen entisellä kannalla:

»Se voi hyväksyä osuuskuntien perustamisen vain siinä, missä niitten tarkoituksena on hankkia yhteiskunnallisia toimeentulomahdollisuuksia valtiollisessa tai ammatillisessa taistelussa vainotuikailulleille tovereille tai missä niitten avulla pyritään helpottamaan agitatsionityötä ja vapauttamaan se kaikista vastustajain ulkopuolisista vaikutuksista. Mutta kaikissa näissä tapauksissa täytyy puolue-

toverien asettaa kannatuksensa riippuvaksi siitä, että osuustoiminnallisella yrityksellä on riittävät varat terveen rahallisen pohjan luomiseksi toiminnan ja lakeita asianyminärtävästä johdosta ja hallinnosta, ennenkuin osuuskunta herätetään elämään.

»Muussa tapauksessa on puoluetoverien vastustettava osuustoiminnallisen liikkeen perustamista ja joka tapauksessa vastustettava sitä uskoa, että osuuskunnat kykenevät vaikuttamaan kapitalistisen tuotannon ehtoihin, kohottamaan työläisiä luokkana ja lakkauttamaan tai edes lieventämään luokka-taistelua valtiollisella tai ammatillisella alalla.»

On vaikeata, se täytyneen myöntää, osottaa osuustoiminnalle vaatimattomampaa osaa ja ryhtyä sen suhteen suurempiin varokeinoin.

Jos muuten lukee Auerin alustuksen ja keskusteluselostuksen, niin huomaa että tämä päätöslauselma ei todellisuudessa tarkoitanut muita kuin tuotanto-osuuskuntia. Rebel sen sitäpaitsi nimenomaan lausuiikin Hannoverin kongressissa. Mitä tulee kulutusosuuskuntiin, ei niiden merkitystä katsottu niin suureksi, että niistä olisi käyty mitään lausumaan.

Mutta vuoden 1895:n jälkeen alkoivat kulutus-osuuskunnat Saksissa ja Thüringissä saada todellista vauhtia. Oli perustettu monia paikallisiittoja. Hampurin osuustukkukauppa oli perustettu vuonna

1894, ja vuonna 1899, kun osuustoimintakysymys taas tuli keskustelunalaiseksi Hannoverin kongressissa, ei sillä kertaa enään puhuttu niistä kuin kulutusosuuskunnista, joitten merkitystä ei voitu olla tunnustamatta ja joitten saavuttama menestys oli kieltämätön.

Hannoverin kokouksessa syntynyt keskustelu ei kuitenkaan koskenut osuustoimintakysymystä nruuten kuin välillisesti ja eräältä erikoiselta näkökannalta.

Bernstein oli juuri julaisut »harhaoppinsa». Teoksessaan hän painosti aumatillisen ja osuustoiminnallisen liikkeen suurta merkitystä. Hän vastusti sitä mielipidettä että sosialistisen toiminnan tulisi ennen kaikkea olla valtiollista toimintaa, että sosialidemokratian on pyrittävä saamaan käsiinsä valtiollinen valta, vasta sen avulla sitte saat-taakseen yhteiskunnan, pakkoluovuttamalla pakko-luovuttajat, tuotannonvälineitten omistajaksi. Hän päinvastoin väitti, että työväenliikkeen on pyrittävä kasvattamaan voimaansa tasasuhtaisesti, taloudellisel-la alalla osuustoiminnan ja ammattiyhdistysliik-keen välityksellä, valtiollisella alalla taas kasvatta-malla sosialisten edustajain lukumäärää kaikkien ratkaisevaa päätösvaltaa omaavien kokousten jäse-nistöjen keskuudessa. Hän yhdisti käsityksensä tuohon lauselmaan, josta on niin paljon väitelty ja jota on niin paljon arvostettu: »Minun mieles-

täni liike merkitsee kaikkea, lopullinen päämäärä ei mitään!» Hän antoi aivan erikoisesti suuren merkityksen osuuskunnille köyhälistön yhteiskunnallisen voiman kasvattamisessa. Hän piti osuustoimintaa yhtenä parhaimmista keinoista toteuttaakseen jo nykyhetkestä alkaen, itse kapitalistisen yhteiskunnan puitteissa, yhä enemmän sosialismia.

Mainitunlaisia väitteitä vastusti kiihkaasti Bebel ja puolueen suuri enemmistö. Nelipäiväisten kiivaitten ja joskus katkerainkin väittelyitten jälkeen hyväksyi kokous päätöslauselman, jossa selitettiin, että puolue tahtoi pysyä vastedes, kuten siihenkin asti, luokkataistelun pohjalla, että se katsoi köyhälistön historialliseksi tehtäväksi valtiollisen vallan valtaamisen, sen ja yleensä yhteiskunnan avulla sitten toteuttaakseen tuotannonvälincittien sosialisoinnin ja pannaakseen käytäntöön tuotannon ja vaihdon sosialistisen järjestelmän.

Osuustoimintaa koskeva kohta oli näin kuuluva:

»Puolue selittää olevansa puolueeton osuuskuntien perustamisen suhteen: se katsoo tuollaisten osuuskuntien perustamisen, edellyttäen että sitäarten tarpeelliset edellytykset kulloinkin ovat olemassa, olevan oniaan tuottamaan parannuksia osuuskuntien jäsenten taloudelliseen tilaan, se katsoo myöskin sellaisten osuuskuntien perustamisen, samoin kuin kaikenlaisen työläisten järjestäytymi-

sen etujensa puolustamiseksi ja edistämiseksi, olevan omiaan kasvattamaan työväenluokkaa asioitensa itsenäisen johtamiseen, mutta kokous ei myönnä näillä talousosuuskunnilla olevan mitään ratkaisevaa vaikutusta työväenluokan vapauttamisessa palkkaorjuuden kalteista.*

Kaiken kaikkiaan kokous omaksui, mitä tulee osuustoimintaan, sen kannan minkä Kautsky oli kahta vuotta aikaisemmin esittänyt wieniläiselle »Arbeiter-Zeitungille« lähettämissään kirjeissä, mitkä sittemmin on julkaistu kirjasena »Konsumvereine und Arbeiterbewegung«¹⁾. Kuitenkin antoi kokous enemmän merkitystä, kuin mitä Kautsky oli tehnyt, osuustoimintaharrastusten kasvatukselliselle arvolle.

Bernstein oli, totta kyllä, lyöty. Mutta Berliinin kongressista Hannoverin kongressiin menneen oli puolueen kanta osuustoiminta-asiassa tuultavasti muuttunut. Se oli muuttuva seuraavina vuosina vieläkin enemmän.

Vuodesta 1899 vuoteen 1910 on työväen osuustoiminta Saksassa kehittynyt huomattavasti. Hampurin tukkuosuuskauppa kukoistaa. Sen liikevaihto, joka oli 1,878,000 Saksan markkaa vuonna 1895, nousi kymmentä vuotta myöhemmin 38,780,000

*) Sisältyy julkaisusarjaan »Wiener Arbeiter Bibliothek« ja on ilmestynyt v. 1897.

Saksan markkaan, saavuttaakseen 31 p:nä joulukuuta 1910 88,669,000:n Saksan markan summan.

Mitä tulee paikallisiin osuuskuntiin, on Yleinen liitto melkein taantumassa; siinä oli v. 1902 300,721 jäsentä ja v. 1910 262,522 jäsentä, mutta samaan aikaan kehittyi Keskusliittoon yhtynyt osuustoiminta niin, että siihen kuuluvien osuuskuntien jäsenten lukumäärä nousi 480,916:sta, missä se oli ollut v. 1902, 1,047,975:een v. 1910 *).

Keskusliittoon yhtyneet osuuskaupat täten siis yhä suuremmassa määrässä käsittävät Saksan osuustoimintaväen suuren enemmistön. Näitten osuuskuntien liikevaihto, joka oli 176,456,000 Saksan markkaa vuonna 1903, nousi 432,866,000:een Saksan markkaan vuonna 1910, ja tässä viimeksi mainitussa määrässä on osuuskuntien omaa tuotantoa 65,687,000 Saksan markan arvosta **). Ei missään ole osuustoimintaliikkeen kehitys ollut niin nopeata. Se vetää muuten vertoja Saksan teollisuuden tavattoman nopealle kehitykselle.

Monet Keskusliittoon kuuluvista osuuskaupoista ovat Euroopan huomattavimpia. Yhdeksäsä niistä

*) Joulukuun 31 p:nä 1911 oli näissä osuuskunnissa yhteensä 1.325.000 jäsentä.

**) Vastaavat luvut vuodelta 1911 ovat 506 miljoonaa ja 61 miljoonaa. — Yksityiskohtaisia numeroita on Keskusliiton vuosijulkaisuissa.

oli vuonna 1910 enemmän kuin 20,000 jäsentä. Nämä osuuskaupat olivat seuraavat:

	Jäseniä.	Liikevaihto.
Berliinin Konsumgenossenschaft	27,957	4,162,097
Dresdenin Vorwärts	28,478	10,276,618
Essenin Eintracht	23,188	6,094,000
Hannapurin Produktion	40,355	13,107,189
Hampurin Neue Gesellschaft	35,000	8,915,991
Leipzigin Flugwictz. K.	76,111	16,836,550
Münchenin Konsumgenossenschaft ...	21,117	5,311,199
Stuttgartin Spar-und K.	27,667	8,310,418
Vingstin K. Hoffnung	20,022	4,564,591

Olemme jo sanoneet, että näitten suurien osuus-kuntien jäsenistö valtavalta enemmistöltään on teollisuustyöläisiä ja että nämä työläiset suurim-maksi osaksi ovat sosialidemokrateja. Tämä so-sialidemokratisen puolueen ja Keskusliiton välinen henkilö-unioni riittää selittämään, miten Saksan sosialistit ovat johtuneet omaksumaan osuustoimintaliikkeeseen nähden, kuten aikaisemmin am-matilliseen liikkeeseen nähden, kannan, joka niin ehdottomasti eroo aikaisemmin vallinneesta epä-luuloisuudesta ja halveksumisesta.

Kun Köpenhaminan kansainvälinen kongressi vuonna 1910 keskusteli osuustoimintakysymyk-sestä, eivät saksalaiset edustajat — sen paremmin puolueen vasemmistoon kuin oikeistoonkaan kuulu-vat — suinkaan olleet viimeisinä huomauttamassa

niistä palveluksista, joita osuustoimintaliike voi tehdä työväenliikkeelle, ja palattuaan kotimaahansa hyväksyivät he Magdeburgissa pidetyssä puoluekokouksessa yksimielisesti seuraavansisältöisen päätöslauselman:

-Käsitellessään osuustoimintakysymystä ottaa kokous huomioon etupäässä kulutusosuuskunnat.

*Kulutusosuuskunnat ovat järjestöjä, joitten tarkoituksena on tuottaa jäsenilleen taloudellisia etuja sen kautta, että ne, suoranaisesti välittämällä jokapäiväisen tarpeen vaalimia tärkeimpiä kulutusesineitä kuluttajille, kohottavat näitten ostovoimaa.

-Yleinen eläntotarpeitten ja välttämättöimpien kulutusesineitten hintojen kallistuminen, mikä on seurausta ennen kaikkea valtakunnassa noudatetusta tulli- ja talouspolitiikasta, on yhä suuremmassa määrässä osottanut laajoille kansanjoukoille kulutusosuuskunniksi järjestymisen hyödyllisyyden.

-Kuta enemmän joukot liittyvät kulutusosuuskuntiin ja näitten kautta tyydyttävät tarpeensa, sitä enemmän kasvaa näitten järjestöjen taloudellinen vaikutusvoima. Kuta enemmän kulutusosuuskuntien jäsenistö merkitsee samaa kuin sosialidemokratisen puolueen ja vapaitten ammattiyhdistysten jäsenistö ja kuta enemmän sitä täyttää näitten henki, sitä paremmin voivat ne tehdä arvokasta yhteiskunnallista työtä järjestämällä esikuvalliset, ammatillisten järjestöjen kanssa sovitut palkka-

ja työsuhteet henkilökunnalleen. Perustamalla hätä- ja avustusrahastoja jäsenilleen, vaikuttamalla niiden liikkeitten työläisten työsuhteisiin, joitten tavaranostajina ovat, järjestämällä omia tuotantolaitoksia ja kasvattamalla työläiset itsenäisesti johtamaan yrityksiään voivat kulutusosuuskunnat tehokkaasti tukea köyhälistön luokkataistelua.

•Kulutusosuuskuntien tulee olla itsenäisiä ja riippumattomia. Niitten taloudellisen merkityksen kasvaessa ja luokkavastakohtien kärjistyessä kasvaa niiden vastustajamäärä porvarillisissa piireissä; poikkeuslainsäädännöllä ja rettelöitä aikansaavilla hallintotoimenpiteillä koettavat viranomaiset ja porvarilliset puolueet ehkäistä niiden kehitystä, vaikka samat piirit aikaisemmin ovat suosittaneet kulutusosuuskuntien perustamista yhtenä parhaimmista keinoista yhteiskunnallisen kysymyksen ratkaisemiseksi.

•Sosialidemokratinen puolue ajaa kulutusosuuskuntien asiaa sanomalehdistössä ja eduskunnissa sen vastustajien hyökkäyksiä vastaan. Tämä esiintymineu kulutusosuuskuntien asian edistämiseksi vastaa köyhälistön luokkacetuja, sillä osuustoiminta tehokkaalla tavalla täydentää työväenluokan valtiollista ja ammatillista taistelua asemansa parantamiseksi.

•Puoluekokous vakavasti kehottaa puoluetovereja työskentelensä tässä mielessä ja tukemaan

nykyaikaisen työväenliikkeen hengessä johdettuja kulutusosuuskuntia.»

Huomataan, että kahdessakymmenessä vuodessa sosialidemokratian kanta osuustoiminta-asiassa on kokonaan muuttunut. Sosialidemokratia on lopullisesti luopunut Lassallen aatteista. Se on osuustoiminnan kannalta tarkistanut Marxin arvostelua. Berliinissä vuonna 1892 se päätöslauselmassaan ei vielä kosketellut muita kuin tuotanto-osuuskuntia ja niitäkin vain varottaakseen työväenluokkaa kaikista niitä koskevista vääristä kuvitelmista. Magdeburgissa se päinvastoin julistaa, että vain kulutusosuuskunnilla on todellista merkitystä, ja selittää, että »osuustoiminta tehoisalla tavalla täydentää työväenluokan valtiollista ja ammatillista taistelua aseruansa parantamiseksi.»

Tämä osuustoimintaliikkeen arvostelun muuttuminen on, kuten olemme nähneet, johtunut kulutusosuuskuntien tavattomasta kehityksestä ja siitä, että on käynyt selville, että ne tuotannonkin kannalta katsoen ovat tärkeämpiä ja parempaa tulosta lupaavia kuin varsinaiset tuotanto-osuuskunnat. Käytäntö on taas kerran mullistanut teorian. Mutta toisaalta on varmaa, että tämän tosiasian teoreettinen tunnustaminen, Magdeburgin kongressin osuustoiminta-asiassa virallisesti omaksuma uusi kanta, vaikuttaa voimakkaasti osuustoimintaliikkeen yhä enemmän kehittämiseksi.

Tämän totesi heti Magdeburgin kokouksen jälkeen tri Staudinger, joka kuitenkin ei ole sosialisti, Keskusliiton äänenkannattajassa »*Konsumgenossenschaftliche Rundschau*» seuraavin sanoin:

»Varomme käymästä suhteesta tai toisesta arvostelemaan tätä päätöslauselmaa ja tyydynime sanomaan: joka tapauksessa tämä päätöslauselma, josta odotamme olevan osuustoimintaliikkeelle mitä suurinta etua ja jota me tämän vuoksi ilomielin tervehdimme, on merkkitapauksena puolueen historiassa. Ensi kertaa osuustoimintaliike saa virallisen tunnustuksen ja suosituksen puolueelta, joka vielä muutama kymmenen vuotta aikaisemmin sitä ylenkatsoi ja ivasi ja joka sittenminkään pitkiin aikoihin ei haullut täytyvänsä tunnustaa sillä olevan sanottavaa arvoa. On tapahtunut todellinen mullistus päissä ja tahdoissa. Toiveiltaan rohkeimmatkaan osuustoiminta-aatteen edustajista eivät ole uskaltaneet sitä toivoa ennen aivan viime vuosia. Emmekä me voi muuta kuin ilomielin ja mitä parhaimmin tulevaisuudentoivein tervetä tätä mullistusta. Sillä ellei tyydytä vain puhumaan, vaan myöskin toimitaan, niin kaksi seikkaa on toivoitavissa: 1:o jäseniä on liittyvä kulutusosuuskuntiin vieläkin enemmän kuin tähän asti; 2:o voittojentavotteluhenki on häviävä, mikä tekee mahdolliseksi lujittaa ja terveeseen suuntaau kehittää useimpia työläisten perustamia ja johta-

mia osuuskauppoja. Osuustoimintaliikkeen todellinen sosialistinen sydän, joka huolimatta meidän monivuotisista väsymättömistä ponnistuksistamme, ei vielä ole ollut kuin idullaan, on pulkeava kuorestaan ja kehittyvä kaikkialla yhtä voimakkaasti kuin meidän malliosuuskaupassammekin, Hampurin Produktionissa. «

Täytyy tosiaan edellyttää, että sellaisessa sosialistisen puoluekurin maassa kuin Saksassa kaikille puolueovereille annettua kehötusta liittyä kulutusosuuskuntiin, suurin osa puolueen jäsenistä seuraa ja että näin ollen yhä läheisemmät suhteet tulevat syntymään osuustoimintaliikkeen sekä valtiollisen ja ammatillisen liikkeen välille.

Tästä alkaen muuten ei vain sosialismi lähene osuustoimintaliikettä, vaan osuustoimintaliike myöskin suuntaa päämääränsä yhä enemmän kohti sosialismia.

Muodollisesti Keskusliittoon kuuluvat osuuskaupat tietysti jäävät puolueettomiksi. Laki määrää niille tämän puolueettomuuden, ja jos toisin olisikin, niin sosialidemokratit näyttäivät olevan yksimielisiä siitä, että tiivis väliseinä tulee olla osuuskauppojen ja puolueen välillä.

Varsinkin von Elm, osuustoimintamies ja sosialistinen edustaja, on esittänyt tuon kannan perusteita; näin teki hän Köpenhaminan kongressissa, ja vähän ennen tätä kongressia hän aikakauslehti

»*Mouvement Socialisten*» (elokuva—syyskuu 1910) toimeenpanemaan, osuustoimintaliikkeen ja sosialismin suhteita koskevaan kiertokyselyyn vastasi:

»Lukuunottamatta sitä — sanoi hän — että laki kieltää osuuskuntia puuttumasta politiikkaan, niin ei ollenkaan tunne osuustoiminnan laatua, jos vaatii osuuskauppoja agiteeraamaan jonkin puolueen puolesta. Silavan tai herneitten ostaminen ei ole sen paremmin sosialistista kuin vanhoillistakaan. Jonkin osuuskaupan hallinnon osuuskunnan yleiselle kokoukselle esittämää tilinpäätöstä ei voi arvostella minkään valtiollisen puolueen ohjelman kannalta. Osuuskaupat voivat omaksua määrätyn kannan joihinkin lainsäädännöllisiin toimenpiteisiin nähden, jotka ovat koskeneet tai uhkaavat koskea niiden etuihin. Sellaista on varsin usein tapahtunut. Osuustoimintaväki on esim. aina tarmokkaasti vastustanut liikevaihdon ja tavaravarastojen verottamista. Ja jos ne äskettäin *) eivät ole ryhtyneet agiteeraamaan tullien lisäämistä vastaan, mikä sekin koski järjestyneitten kuluttajain etuihin, niin tapahtui näin siksi, että ne ovat arvelleet, että siten vaan olisi jouduttu tarpeettomasti toistamaan sitä agitatsionia, mitä puolue ja ammattiliset järjestöt harjottivat. Mutta kaikissa osuus-

*) Mistä näitä eräitten sosialistien taholta on ankaraasti moitittu.

toimintakokouksissa ovat ne säilyttäneet ehdottoman puolueettomuuden kaikkiin valtiollisiin puolueisiin nähden. Ne tulevat yhä edelleen säilyttämään tämän puolueettomuuden, ei sen vuoksi, että ne pelkäisivät loukkaavansa joittenkin porvarillisten aineiden tunteita, vaan välttääkseen voimien hajoittamista ja suuren tuotannollisen vaikutusvaltansa menettämistä. Jos sosialidemokratinen puolue vaatii oikeutta luoda tarkotustensa mukaisia elimistöjä, niin täytyy sen tunnustaa sama oikeus muille puolueille. Englannissa, Sveitsissä ja Saksassa on osuustoimintaliikkeen jakautumista valtiollisten puolueitten tai uskonnollisten mielipitteitten mukaan tähän asti onneksi vältetty. Muutamat kristillisten ryhmien tähän suuntaan tekemät yritykset ovat epäonnistuneet. Mutta eräissä muissa maissa, kuten Ranskassa, Belgiassa, Hollannissa, Italiassa, on osuustoimintaliike päinvastoin sangen hajanaista: siitä tukkukauppatoiminnan ja tuotantotoiminnan kehittymisen suuret vaikeudet.»

Tässä ei ole vielä oikea kohta käydä tarkastamaan, minkä arvoisia nämä von Elmén esittämät perusteet ovat ja onko esimerkiksi monien belgialaisten ja ranskalaisten osuuskauppojen liittyminen sosialistiseen puolueeseen syynä niiden heikkoon yhteistoimintaan. Yksi asia on varma: suurelta enemmistöltään ovat Saksan sosialistit — ja sellainen radikaali kuin Wurm yhtyy tässä kohdin

täydelleen sellaiseen »revisionistiin» kuin von Elmlein — yhtä mieltä siitä, että osuustoimintaliikkeen tulee olla valtiollisesti puolueetonta.

Mutta tämän puolueettomuuden voi käsittää monella tavalla, mistä vakuutetuksi tullaan ei tarvitse kuin seurata niitä väittelyitä, joita tuon tuostakin syntyy puolueen äänenkannattajien, etupäässä *Neue Zeiten* ja *Vorwärtsin* välillä toisaalta ja Keskusliiton virallisen äänenkannattajan »*Konsumgenossenschaftliche Rundschau*» välillä toisaalta.

Heti sen taistelun jälkeen esimerkiksi, jota sosialidemokratia (1906) niin tarmokkaasti kävi suojelustulien jälleen voimaan saattamista vastaan, valittivat monet sosialidemokratit sitä, että *Konsumgenossenschaftliche Rundschau* oli ollut täydelleen toimettona tässä kysymyksessä, joka kuitenkin koski ennen kaikkea juuri järjestyneitten kuluttajain etua. K. R:n toimitus vastasi heille:

»Keskusliittoon yhtyneet osuuskaupat ovat täysin yksimielisiä siitä, että Keskusliiton virallisen äänenkannattajan ja lehdistön tehtävänä ei ole suorittaa sosialidemokratian käsitysten mukaista agitatsionia eikä taistella veroblokkia vastaan tai valmistella vaaleja. Puuttuminen uusien verojen vastaan käytävään taisteluun siinä mielessä kuin *Vorwärts* ja *Leipziger Volkszeitung* sitä ovat toivoneet, on suorastaan ja yksinkertaisesti jätetty sikseen, koska se olisi sekoittanut meidät puolueitten

väliseen taisteluun. Se ei muuten merkitse sitä, että kuluttajain järjestön kannalta ei olisi paljonkin vastaväitteitä tehtävänä uutta veropolitiikkaa vastaan.*

Tämä osuustoimintaliikkeen johtajain ylöttömyän puolueettomuuden kanta saa laajassa määrässä selityksensä osuustoiminnallista taktiikkaa koskevista huolista, pelosta joutua rikkomaan lakia, joka nimenomaan kieltää osuuskaupoilta kaiken valtiollisen toiminnan, huolesta ettei enään joutuisi lisäämään porvarillisissa puoleissa muutenkin jo kovin suurena ilmenevää vihamielisyyttä Keskusliittoon yhtyneitä ryhmiä vastaan. Mutta ei ole epäilystä siitä, että eräitä *»Konsumgenossenschaftliche Rundschau»* toimittajia tähän suuntaan lisäksi kannustaa pyrkimys asettaa marxilaista sosialismia vastaan rohdalelainen käsitys osuustoiminnasta, minkä mukaan osuustoiminta yksinään riittää ja kykenee omin voiminsa toteuttamaan tuotannon ja vaihdon osuustoiminnallisen valloituksen*).

Tuollaiset mielipiteet muuten ovat yksinäisiä, niillä ei ole mitään mahdollisuutta päästä voitolle sellaisissa piireissä, joissa sosialistinen vaikutus on määrävänä ja joissa se epäilemättä tulee vieläkin

*) Kts. Floissner, *Genossenschaften und Arbeiterbewegung*, siv. 49 ja seura.

voimakkaammaksi nyt, kun sosialidemokratia on asettunut selvästi suopealle kannalle osuustoimintaliikkeeseen nähden.

Keskusliiton vastustajat eivät muuten annakaan pettää itseään. Huolimatta »*Konsumgenossenschaftliche Rundschau*» virallisista vastalauseista, he vaan itsepintaisesti kaikissa tilaisuuksissa ilmi-antavat »socialidemokratisten osuuskauppojen todelliset tarkoitusperät», eikä totta puhuen voisikaan vakavasti väittää, ettei kaikkein useimmissa tapauksissa paikallisten osuuskauppojen puolueettomuus ole enemmän näennäistä kuin todellista*).

Totta on, että osuuskaupat sellaisinaan eivät sekaannu politiikkaan. Ne eivät julistaudu, eivätkä menten voisikaan julistautua, socialistisiksi. Mutta niitten jäsenistö on valtavalla enemmistöltään socialisteja. Niitten hallinnoissa ovat määräävinä puolueen jäsenet. Käytännössä ne edistävät socialismia perustamalla apukassoja jäsenilleen, vieläpä

*; Lukuisin otteita vanhoillisten tai kirkollanialisten sanomalehtien kirjoituksista, joihin ilmianetaan Keskusliiton osuuskauppojen socialistisin pyrkimyksiä, on tämän liiton vuosikirjassa. Kts. eritiltäinkin *Jahrbuch des Zentral-Verbandes, Erster Band*; Herausgegeben von dem Generalsekretär des Z.-V., Heinrich Kauffmann, Hampuri, 1911, siv. 142 ja seur. - Hru Kauffmannin yritykset osoittaa noita syytteitä vääriksi eivät tee keviä vakuuttavaa vaikutusta.

rabastoja lakoissa ja työnsuluissa tehtävän vastarinnan varalle, tekemällä vapaitten ammattiyhdistysten kanssa henkilökuntaansa koskevia työ sopimuksia, vaikuttamalla tavaranhankkijoinaan olevissa liikkeissä vallitseviin työehtoihin, järjestämällä omia tuotantolaitoksia, kasvattamalla työläisiä itsenäisesti hallitsemaan liikeyrityksiä. Onpa niillä muutamilla seuduilla vakinaiset valtuutetut, joitten tehtävänä on neuvotella ammatillisten järjestöjen ja puolueen valtuutettujen kanssa sellaisista kysymyksistä, jotka koskevat samalla ammatillisia järjestöjä, puoluetta ja osuustoiminnallisia liikeitä.

Lyhyesti sanoen, asioitten nykyisellään ollen näyttää siltä kuin voisi allekirjoittaa seuraavan, kristillisten ammattijärjestöjen äänenkannattajassa *Westdeutsche Arbeiterzeitungissa* olleen arvostelun, minkä vuotta 1911 koskeva Keskusliiton Vuosikirja, tavallisin vastaväittein, julkaisee:

»Nykyisin monien paikallisten osuuskauppojen johtajat ovat »tovereita». Keskusliiton johtokunta on itse asiassa sosialidemokratinen. Totta kyllä eivät osuuskauppojen ja puolueen väliset suhteet vielä ole niin läheiset kuin ne, mitkä vallitsevat puolueen ja »riippumattomien» ammattijärjestöjen välillä. Ei voi vielä sanoa, että Keskusliitto ja puolue olisivat yksi ja sama. Sellaista tahtoessaan tapaisi vastassaan eräät Reinin seudun osuuskaup-

pat, joiden rintamaa vastaan ei tahdota hyökätä. Saataisiin ehkä myöskin vastaan lainsäädännön puolelta tulevia vaikeuksia. Mutta jo 8:s osuustoimintakongressi (München, 1909) on astunut askeleen lähentymistä aikaansaadakseen päättäessään yhteydestä sosialidemokratisten ammattiyhdistysten kanssa; ja pian on sosialistinen puolue esittävä maksuosotuksen maksettavaksi sen voimakkaan propangandan korvaamiseksi, mitä puolueen sanomalehdet tekevät Keskusliittoon kuuluvien osuuskauppojen hyväksi.*

Tällaisia väitteitä vastaan Keskusliitto, kuten tietty, panee vastalauseensa. Mutta tosiasiat puhuvat voimakkaammin kuin vastalauseet, ja muutenhan sosialistiset osuustoimintamiehet, kuten Fleissner, Magdeburgissa pidetyssä puoluekokouksessa hyväksytyn päätöslauselman esittelijä, puhuvat samaan tapaan kuin vastustajatkin, kun on kysymys osuustoimintaliikkeen nykyisestä ja tulevaisesta kehityssuunnasta.

Kuten Fleissner toteaa, ovat osuuskunnat muodostuneet suuriksi työläisyhdistyksiksi. Niitä ahdistetaan äärimäisen kiihkoisesti joka taholta. Keski- ja oikeistolaiset puolueet, hallintoviranomaiset ovat niitä kohtaan vihamielisiä. Niitten muodostamalla järjestöllä on siten kaikki syy kääntyä niitten puoleen, jotka tässä taistelussa ovat valmiit niitä joka hetki tukemaan. Keskusliiton aineelli-

set ja valtiolliset edut ovat samat kuin sosialidemokratisen puolueen: sen aineelliset edut, koska sosialidemokratia pyrkii edistämään kaikkien sellaisten järjestöjen menestystä, jotka tuottavat etuja työväenluokalle; sen valtiolliset edut, koska kaikki porvarilliset puolueet pyrkivät eduskunnissa ja sanoinalehdistössä, mikä enemmän, mikä vähemmän, vastustamaan osuuskauppojen kehitystä joko poikkeuslaeilla tai sitten verotustoimenpiteillä. Sosialidemokratinen puolue yksin omaksuu vastaväitteitä ja kaikkine johtopäätöksineen osuuskauppojen kannan. On näin ollen aivan luonnollista, että yhä läheisemmät suhteet kehittyvät vallitsemaan köyhälistön valtiollisen järjestön ja osuustoimintajärjestön välillä.

Sanoin kuin varsinaisen Saksan osuuskaupat, julistautuvat puolueettomiksi myöskin Itävallan Keskosliiton ja Sveitsin kufutusosuuskuntien liiton osuuskaupat, mihin viinemainittuun liittoon kuuluvat osuuskaupat ovat voimakkaita ennen kaikkea saksalaisessa osassa Sveitsiä. Mutta Sveitsissä on asianlaita näin sen vuoksi, että osuuskaupat sitä tahtovat. Itävallassa pikemmin sen vuoksi, että laki siihen velvoittaa.

Köpenhaminan kansainvälisessä kongressissa (1910) itävaltalainen edustaja Karpeles, joka oli

osuustoimintakysymystä koskevan päätöslauseelman esittelijänä, vastasi von Elmille seuraavin sanoin:

»Kun toveri von Elm on kysynyt, mitä belgialainen järjestelmä on saanut aikaan, niin viittaankin itävaltalaiseen liikkeeseen, joka nuoruudestaan huolimatta kuitenkin jo voi näyttää itseään. Tosin voi itävaltalaisiin osuuskauppoihin päästä jäseneksi kuka tahansa, mutta puolue on selittänyt että jokaisen sen jäsenen velvollisuutena on liittyä jäseneksi osuuskauppaansa, ja vasta siitä alkaen osuustoimintaliike on alkanut todellisesti kehittyä. Osuuskauppojen edustaja istui puolueen keskustointikunnassa ja päivittäin. Lain määräykset ovat meillä asiallisesti samat kuin Saksassa; mutta ne eivät estä meitä vaalissa tekemästä velvollisuuttaamme, myöskin puolueelle myönnetyn rahallisen avustuksen muodossa . . . Osuustoiminta on hyvänä aseena köyhälistölle. Itävaltalainen työläinen ei koskaan ole osannut jakaa päätään kolmeen osaan, joista yksi olisi politiikkaa varten, toinen ammatillisesta liikettä varten, kolmas osuustoimintaliikettä varten. Hän pyrkii käyttämään päänsä kokonaisuudessaan sosialismin hyväksi ja sen asiaa palvelukseen*».

*i Huitième Congrès socialiste international (Copenhague, 1910). *Couplet rendu analytique*, publié par le B.S.I. Gent, 1911.

Itävallan Keskusliiton vuosikirjojen lukeminen muuten riittää osottamaan, että, niin muodollisesti puolueettomia kuin ovatkin, siihen liittyneillä osuuskaupoilla kuitenkin on puhtaasti sosialistiset pyrkimykset*).

Sveitsissä päinvastoin, missä sosialistinen liike on kehittynyt hitaammin ja heikommin kuin osuustoimintaliike, on Sveitsin kulutusosuuskuntien liitto aina viime vuosiin saakka ollut yhtenä puolueettomuuden linnoituksista. Baselissa vuonna 1907 julkaisi tri Hans Müller, liiton yleissihteeri, myöhemmin tässä teoksessa tarkemmin puheeksi tulevan kirjasensa »*Luokkataisteluteoria ja osuuskauppaliikkeen puolueettomuusperiaate*»^{**}). Selittäen olevansa sosialisti, käy tekijä siinä katkerasti vastustamaan »socialidemokratian luokkataistelupolitiikkaa» ja väittää että »luokkataistelu on osuustoimintaa hajottavaa ainesta — eräänlaista osuustoimintavastaista dynamiittia».

Tri Müllerin kirjanen herätti ilmestyttyään varsin vilkasta kiistaa kotimaassaan. Mutta näyttää siltä kuin mielet sittemmin olisivat muuttu-

* Kts. esim. liiton sihteerin selostusta julkaisussa »*Jahrbuch des Zentralverbandes Österreichischer Konsumvereine, 1910*», ilm. Wienissä 1911, siv. 17 ja seur.

** »*Die Klassenkampftheorie und das Neutralitätsprinzip der Konsumgenossenschaftsbewegung*». Basel, 1907,

neet. Neuchatelilainen sosialistinen kansanedustaja C. Naine kirjoittaa meille laumikuussa 1912 seuraavan:

»Väittelyt, joita Hans Müllerin kirjansen synnytti vuonna 1907 siitä, mikä kanta kulutusosuuskuntien olisi omaksuttava luokkataistelussa, ovat nyt taonneet.

«Osustoimintaliikkeen johtomiehet eivät ole enään moneen vuoteen uskaltaneet väittää, että tämän liikkeen olisi oltava puolueetonta, että sen pitäisi pysyä vieraana luokkataistelulle, sillä tosiasiat, ennen kaikkea keinottelijain tekemät suuret tavara- ja ennako-ostot ja niistä seurauksena olleet hinnain kohoaminen, ovat pakottaneet osuuskauat asettumaan kiertelemättä kapitalismin vastaan. Osustoimintalehti, joka aluksi oli aivan mitätön, kun se pelkäsi loukata puolueettomuusperiaatetta, on meidän sosialistisen toverimme Pronierin käsissä tullut tehoiseksi taisteluaseeksi. Usein tämä lehti hyökkää kapitalistien kiunppuun yhtä terhakasti kuin meidän sosialistiset lehtemme konsanaan. Omalla alallaan käyvät osuuskauat siis yhä kiihkeämmäksi kehittyvää luokkataistelua, ja niitten jäsenet ovat siitä yhä tietoisempia. Johtomiehet, se on totta, eivät sitä kyllä myönnä julkisesti; mutta se on tarpeetonakin, emmekä me heitä siitä syytä, koska he tositoimessa kuitenkin myöntävät meidän käsityksemme oikeaksi.»

Kaiken kaikkiaan, kun tarkastaa osuustoimintaliikkeen tilaa Euroopassa, niin täytyy tunnustaa, että belgialainen järjestelmä — työväen osuuskauppien liittäminen sosialistiseen puolueeseen — pikeimmin on poikkeuksellisenä ilmiönä. Useimmissa maissa on osuustoimintaliike kehittynyt ilman että sosialistit tai varsinkaan sosialistiset puolueet olisivat asiassa osottaneet suurtakaan harastusta, ja kun tämä liike tuloksillaan sitten on herättänyt heidän huomionsa, on ollut mahdotonta liittää osuuskauppoja köyhälistön vakiolliseen järjestöön perinpohjin muuttamatta tätä järjestöä ja toisaalta saamatta aikaan valitettavaa hajaantumista osuustoimintaväen keskuudessa.

Mutta joskaan *belgialainen järjestelmä* ei ole päässyt voitolle — muualla paitsi eräissä Ranskan, Italian ja Hollannin kaupungeissa —, niin ovat *belgialaiset aatteet* voimakkaasti vaikuttaneet sosialistien kantaan osuustoiminta-asiassa, jopa osuustoimintaliikkeen kehitykseenkin niissä maissa.

Karpeles, osuustoimintavaliokunnan esittelijä Köpenhaminan kongressissa, antaa niille tunnustuksen lausuessaan seuraavaa:

•Vaikka me emme voikaan saada belgialaista järjestelmää kotiutumaan Itävaltaan, emme kuitenkaan voi olla tunnustamatta belgialaisten ja varsinkaan vanhempien toveriä sellaisten kuin

Anseelen ja Bertrandin suuria ansioita. Heitä täytyy ilahuttaa tämän keskustelun, jossa on todettu heidän alullepanemansa ja ennen niin ivatun ja pilkattu osuustoimintaliikkeen voittokulku *).²

Nyt tosiaan ei enään tule iva eikä pilkka kysymykseen. Entiset ennakkoluulot ovat hävinneet. Sosialistien keskuudessa kaikki nykyään tunnustavat kulutusosumskuntien tärkeyden. Kaikki myöntävät, että puoluetoverien velvollisuutena on liittyä jäseniksi samalla osuuskauppaansa, ammattiosastoonsa ja valtiolliseen yhdistyksensä. Eikä asiain näin ollen ole vältettävissä se, että kaikissa maissa, missä sosialismi on tullut täysi-ikäisyytensä asteelle, herää kysymys osuustoimintaliikkeen, ammatillisen liikkeen ja valtiollisen liikkeen välisistä suhteista.

Mutta kysymyksen ollessa näistä suhteista ilmenee sosialistien itsensäkin keskuudessa kaksi vastakkaista mielipidettä.

Toiset ilmaisevat enemmän tai vähemmän rajoituksin kannattavansa Fournièren, tri Hans Müllerin, »Konsumgenossenschaftliche Rundschau» ajamaa puolueettomuussuuntaa. Toiset päinvastoin, belgialaisten sosialistien esimerkin ja saavutusten innostamina, ovat sitä mieltä, että

*) Huittinen Congrès socialiste international, *Compte rendu analytique*, siv. 96.

osuustoimintaliikkeen on asetettava luokkataistelun kannalle, tultava hengeltään sosialistiseksi ja, täysin säilyttäen itsenäisyytensä, työskenneltävä sopusointuisesti ammattiyhdistysten ja puolueen kanssa köyhälistön vapauttamiseksi kapitalistisen järjestelmän alaisuudesta.

Nämä kaksi suuntaa ovat olleet tilaisuudessa väittelemään ja puhumaan toisiaan vastaan v. 1910 pidetyssä kahdessa suuressa kansainvälisessä kongressissa: Köpenhaminan sosialistikongressissa ja Kansainvälisen osuustoimintaliiton kongressissa Hampurissa.

Köpenhaminan kongressi.

Belgian sosialistien vaatimuksesta otettiin osuustoimintakysymys Köpenhaminan kongressin päiväjärjestykseen. Neljännesvuosisadan ajan kehitettuaan uskoivat sosialistiset osuustoimintamiehet saavuttamiensa tulosten nojalla voivansa vaatia, että kansainvälinen sosialismi tunnustaisi heidän ponnistustensa arvon ja mahdollisesti antaisi julkisen siunauksen heidän harrastamilleen menettelytavoille yhtymällä heidän esittämäänsä toivomukseen, että ”ylhä läheisempiä *climellisiä* siteitä muodostuisi sosialististen puolueitten ja osuuskuntien välille ja että osuuskunnat siellä, missä lainsäädäntö sen sallii, varsinaisesti liittyisivät puolueeseen ja määräisivät osan voitoistaan kiihotus- ja valistustyöhön sekä työväenluokan vapautustyöhön*)“.

Ensimmäiseen kohtaan nähden — mikäli kysy-

*) Belgialaisten edustajain esittämä päätöslauselmaehdotus. Kis. Huitième Congrès socialiste international. *Compte rendu analytique*, siv. 903.

mys oli saavutettujen tulosten johdosta lausuttavasta ihailunilmauksesta — olivat kaikki yksimielisiä, ja Anseele voi tyytyväisenä sanoa: »Paistinperunoiden jälkeen, kas tässä Belgian sosialistiselle osuustoimintaväelle nyt *kukkia*. Kiitos!» Mutta toisesta kohdasta, varsinaisesta päätöslauselmaehdotuksesta, syntyi heti taistelu belgialaisen järjestelmän puoltajain ja »puolueettomien» kesken.

Tämä taistelu ei muuten ollut vapaata eräänlaisesta sekaannuksesta. Samalla kun ranskalaisen osaston puolueeton enemmistö toisaalta ja belgialaiset, hollantilaiset sekä ranskalaisten vähemmistö toisaalta, puolustivat kahta puhtaasti vastakkaista kantaansa, esitettiin saksalaisten, itävaltalaisien ja heidän ohellaan italialaisten, tshekkien, skandinaavien y. m. taholta sarja välittäviä mielipiteitä, joita ei ollut mahdotonta yhteensoviittaa jonkinlaiseksi sovitteluvaksi ehdotukseksi, jonka belgialaisetkin voivat hyväksyä. Lopulta, muuten pitkien sovittelevien jälkeen, ranskalaisen osaston enemmistö yhtyi tähän ehdotukseen. Se oli parhaana keinona estääkseen asian saamasta sitä käännettä kuin olisi nimenomaisesti hylätty heidän puolustamansa kanta. Mutta tulemme näkemään että on vaikeata väittää, että Köpenhaminan kongressin päätöslauselman voi mukavasti saada soveltumaan yhteen ranskalaisten toveriemme kannattamaan mielipiteeseen.

Menemättä niin pitkälle, että olisivat Fournièren tavoin väittäneet että osuustoiminta merkitsee luokkataistelun kieltämistä, väittivät Iléliès, Thomas ynnä muut ranskalaisen rylynän puhujat, että osuustoiminta on sosialistista olemukseltaan, että se pyrkii itsestään toteuttamaan ainakin osittaisen tuotannon ja vaihdon välineitten sosialisoinnin, että on siis hyödyttömiä antaa sille valtiollinen nimilappu ja vaarallista tahtoa alistaa se sosialistisen puolueen alaiseksi. Tosin meidän toverimme toivoivat, yhtä hyvin kuin kuka muu tahansa, että hyvät suhteet kävisivät vallitsemaan köyhälistön valtiollisen järjestön ja osuustoimintajärjestön välille. Mutta aivan samoin kuin he Stuttgartin kongressissa olivat kaikkiin voimin vastustaneet ajatusta että olisi saatava syntymään »velimelliset« siteet ammattiyhdistysten ja puolueen välille, olivat he nyt sitä mieltä että jouduttaisiin vaaraan johtua aivan vastakkaiseen tulokseen, jos pyrittäisiin pakolla vaikuttamaan asioihin ja ellei selvästi julistettaisi valtiollisen liikkeen ja osuustoimintaliikkeen ehdotonta riippumattomuutta. Tunnuksena: *Noli me tangere* (älä koske minuaun), mitä Ranskan Ammattijärjestö (Confédération générale du travail) oli velvottanut sosialistisen puolueen noudattamaan, siihen olisi samoin suositettava osuustoimintaliikkeen edun turvaamiseksi.

Tätä ajatuskantaa vastustivat tarmokkaasti —

aivan samoin kuin olivat sitä vastustaneet Stuttgartissa — Belgian ja Hollannin sosialistit.

He tosin myönsivät että ranskalaisen ryhmän ennustuksen kannan voi ymmärtää, ehkäpä myöntää, sen nykyhetkeen nähden oikeutetuksikin, kun ottaa huomioon työväenliikkeen henkisen tilan Ranskassa.

Mutta jos erillisyyttä terottavan opin puolustajat tahtovat asettaa menetelytapansa yleiseksi säännöksi, jos he väittävät tiivistä väliseinää osuuskuntien ja puolueen välille tahtovan järjestelmänsä olevan tavoiteltava ihanne, uunnen niin pitkälle, että väittävät, että, elleivät muitten maitten sosialistit toimi niinkuin he, niin se riippuu nuka vaan siitä, että he ovat kehityksessään vielä takapajuisemmalla asteella, silloin täytyy sosialistisen osuustoiminnan ajatuksen kannattajain ehdottomasti asettaa vastustavalle kannalle. Näin kävi Köpenhaminassa. Ja kaiken kaikkiaan voittivat he jutun.

Keskustelujen alussa olisi voinut luulla, että belgialaisilla, itävaltalaisilla ja saksalaisilla oli aivan erilaiset pyrkimykset. Belgialaiset vaativat, että osuuskauppojen olisi liityttävä puolueeseen. Itävaltalaiset, Karpeles mukanaan, tahtoivat että muitten ja puolueen väliset siteet ainakin kävisivät yhä läheisemmiksi. Saksalaiset päinvastoin, ja heidän kantaansa puolusti tavattoman sitkeästi von

Elm, puolustivat osuustoiminnan puolueettomuuden ajatusta. Siinäkin tapauksessa, selittivät he, että Saksan lainsäädäntö ei kieltäisi osuuskuntia sekaantumisesta politiikkaan, he eivät voisi hyväksyä belgialaisten ehdottamaa päätöslauselmaa*).

Mutta ei tarvinnut kauan, tullakseen vakuutetuksi siitä, että von Elm, ja yleensä saksalaiset, käsittivät puolueettomuuden aivan erikoisella tavallaan:

»Olemme kaikki sitä mieltä, selitti von Elm, että osuustoiminnan tulee niin paljon kuin mahdollista palvella työväen asiaa, ja jos työläiset sitä tahtovat, niin he voivatkin saada sen aikaan. Siten me toimimme Saksassa. Hampurissa esimerkiksi osuuskunta »Produktion« tekee työväenliikkeen ja työläisten hyväksi ainakin yhtä paljon kuin muitten maitten osuuskunnat. Se ei jaa voittoja, mutta se kokoaa jokaiselle jäsenelleen sadan Saksan markan suuruisen vararahaston, joka tekee mahdolliseksi kestää lakon ja työnsulun sattuessa. »Produktion« on myöskin rakennuttanut työväenasuntoja, joitten yhteydessä on kokoushuoneistoja. Nämä huoneistot on varattu työläisryhmien käytettäväksi**).»

Saksalle omistetusta luvusta on muuten voitu nähdä, että suurinta osaa Keskusliittoon yhtyneistä

*) *Compte rendu analytique*, siv. 94.

**) *Mém.* I., siv. 95.

osuuskunnista johtamassa on sosialisteja; että niiden jäsenten varsin suurena enemmistönä on sosialistisia työläisiä; että ne monin seurduin lähettävät edustajia komiteaan, jossa nämä edustajat ammattiyhdistysten ja puolueen edustajain kanssa neuvottelevat yhteisistä asioista; että nuo osuuskunnat ovat joukkoliikettä, jonka kaikki vapaan osuustoiminnan vastustajat leimaavat sosialistiseksi liikkeeksi.

Asiain näin ollen oli von Elm oikeassa sanoessaan että »puolueettomuus» ei ole oikea sana, vaan on omiaan aiheuttamaan väärinkäsitystä. Hän piti parempana sanontatapaa »ei-yhtyminen*)». Mutta näin ollen erotti hänet belgialaisista tai itävaltalaisista vain toisarvoinen kysymys, jolla, kussakin eri tapauksessa olevasta ympäristöstä riippuen, voi olla eri ratkaisuja. Periaatteista kaiken kaikkiaan kongressissa oltiin yksimielisiä, ja tämä yksimielisyys vahvistettiin hyväksymällä kongressissa yksimielisesti seuraava päätöslauselma:

»Siihen nähden, että kulutusosuuskunnat eivät ainoastaan tuota jäsenilleen välittömiä aineellisia etuja, vaan että niiden tehtävänä myöskin on:

1:10 lisätä työväenluokan voimaa välikaupan syrjäyttämisen ja järjestyneistä kuluttajista riippuvain tuotantolaitosten perustamisen kautta:

*) Meln. I, siv. 104.

>2:0 parantaa työväen elämänehtoja:

>3:0 kasvattaa työläiset itsenäisesti johtamaan omia liikelaitoksiaan ja siten auttaa heitä valmistamaan vaihdon ja tuotannon voimien kansanvaltaistuttamista ja sosialisoimista;

»sekä siihen nähden, että osuustoimintaliike yksinään ei voi toteuttaa sosialismin tarkotusta, nimittäin valtiollisen vallan valloittamista sen kautta saattaakseen tuotannonvälineet yhteiskunnan omaisuudeksi,

*kongressi, varottacn työläisiä uskomasta niitä, jotka väittävät osuustoiminnan yksinään riittävän, selittää että työväenluokalle on mitä tärkeintä käyttää luokkataistelussaan hyödykseen osuustoiminta-asetta.

>Kongressi servuoksi velvoittaa kaikkia sosialisteja ja kaikkia ammatillisten järjestöjen jäseniä ottamaan toimivasti osaa osuustoimintaliikkeeseen, kehittääkseen siinä socialistista henkeä ja estääkseen sitä poikkeamasta kasvattavasta ja työväen yhteishenkeä kehittävästä osastaan.

»Osuuskauppojen socialististen jäsenten velvollisuutena on toimia osuuskunnissaan siihen suuntaan.

>1:0 että kaupasta koituvaa ylijäämää ei kaikkea makseta takaisin jäsenille, vaan että osa siitä määrätään joko osuuskauppojen itsensä tai osuustukkukauppojen kautta käytettäväksi jäsenten tu-

kenmiseen, osuustoiminnallisen tuotannon kehittämiseen, valistus- ja opetustarkoituksiin:

*2:0 että osuuskunnissa käytännössä olevat palkka- ja työehdot järjestetään sopimussuhteissa ammatillisten järjestöjen kanssa:

3:0 että työ niissä on järjestetty mallikelpoisesti ja että tavaroitten osto toimitetaan ottaen huomioon niitten työehdot, jotka tavaroita valmistavat.

>Kunkin maan osuustoiminnallisten järjestöjen asiana on päättää, mikäli ja missä määrässä ne varoillaan suorannaisesti avustavat valtiollista ja ammatillista liikettä.

*Kun ne palvelukset, joita osuustoimintaliike voi suorittaa työväenluokalle, ovat sitä suuremmat, kuta voimakkaampaa ja yhtenäisempää osuustoimintaliike itse on, selittää kongressi, että jokaisen maan niitten osuuskuntien, jotka ovat tämän päätöslauselman kannalla, on muodostettava yhtenäisen liitto.

Kokous selittää lisäksi, että työväenluokalle taistelussaan kapitalismia vastaan on mitä suurimmaksi eduksi, että ammatillisten ja osuustoiminnallisten järjestöjen ja sosialistisen puolueen suhde, niiden kunkin säilyttäessä oman riippumattomuutensa ja yhtenäisyytensä, tulee yhä läheisemmäksi).

*1 Huitième Congrès international. *Compte rendu annuel*. siv. 481. (Saattaneen huomauttaa, että päätöslau-

Tämä päätöslauselma on monessa suhteessa monien muitten kansainvälisissä kongresseissa hyväksytyjen päätöslauselmien kaltainen. Se on sovittanut eri kansakuntien sosialistit, erikoisesti painostamalla sitä, mikä heitä lähentää toisiinsa. Mutta se liivahtaa sen ohi, mikä heitä erottaa, ja Köpenhaminan kongressin jälkeen, samoin kuin sitä ennenkin, ovat esim. Belgian ja Ranskan sosialistit voineet osuustoimintaliikkeen ja puolueen suhteita koskevissa kysymyksissä noudattaa aivan vastakkaisia menettelytapoja.

Kuitenkin on muistettava, että Köpenhaminassa on ollut yksimielisiä siitä: 1:o että osuustoiminta yksinään ei riitä; 2:o että se yksinään ei kykene toteuttamaan sosialismin tarkotusta, nimittäin valtiollisen vallan valloittamista sen kautta saaltaakseen tuotantovälineet yhteiskunnan omaisuudeksi; 3:o että työväenluokalle taistelussaan kapitalismia vastaan on mitä suurimmaksi eduksi, että ammatillisten ja osuustoiminnallisten järjestöjen ja sosialistisen puolueen suhde, niiden kunkin säi-

nelma sanamuodolleen (ei asiallisesti) ranskalaisessa osuustoiminnassa verran eroon päätöslauselman saksalaisesta sanamuodosta sellaisena kuin tämä on kokouksen pöytäkirjan saksalaisessa laitoksessa *„Internationaler Sozialisten-Kongress zu Kopenhagen“*, Berliini, 1910, siv. 49 ja seur. (Suom.)

lyttäessä oman riippumattomuutensa ja yhtenäisyytensä, tulee yhä läheisemmäksi.

Mutta tänä köyhälistön toiminnan eri muotojen läheinen keskinäinen yhteys on suorastaan vastoin Charles Giden tai Hans Müllerin tapaisten pelkän osuustoiminnan miesten puolueettomuusoppeja.

Hampurin kongressi.

Muutamia päiviä Köpenhaminan sosialistikongressin jälkeen pidettiin Hampurissa, syyskuun 5—7 p:nä 1910, Kansainvälisen osuustoimintaliiton 8:s kongressi. Liiton yleissihteri Hans Müller sai kansainvälisen osuustoimintaliikkeen asemaa koskevassa kertomuksessaan hyvän tilaisuden esittää käsitystään osuustoiminnasta *).

Luotuaan pääkohdittaisen katsauksen osuustoimintaliikkeen tilaan, hra Müller totesi, että kaikkien maitten kulutusosuuskunnissa on havaittavana kolme yhteistä piirrettä: ensimmäisenä on se, että ne kaikki yhä enemmän lähenevät yhtä ainoata ja kansainvälistä perusmuotoa; toisena on se, että ne ilmaisevat yhä uusia toiminnanmuotoja: toimitetaan ensin ruokatavarakaupan alalla, ryhtyvät ne

*) *Compte rendu des délibérations du 8:e Congrès de l'Alliance coopérative internationale. — Rapport sur le développement actuel et futur de la Coopération.* siv. 02 ju suor., Lontoo 1911.

ruokatavaroita valmistaamaan, rakennuttavat jäsenilleen asuntoja, pitävät apteekkia ja huolehtivat sairaanhoidosta: ne järjestävät toipumiskoteja ja lomasiirtoloita: toimeenpanevat kurseja ja koukkuja: kolmantena yhteisenä pyrkimyksenä on liittoutuminen: ne liittyvät yhteen kansakunnittain ja kansainvälisesti ja yhä läheisemmin, vaikuttaen melkoisten ostojensa ja sen suunnan kautta, minkä ne niille voivat antaa, yhä voimakkaammin taloudelliseen elämään.

Siirtyen sitten puhumaan osuustoimintaliikkeen suhteesta valtiovaltaan, hra Müller huomauttaa, että osuuskunnat eivät voi kiehtäytyä vaikuttamasta lainsäädäntöön, mikäli asia koskee niiden etua. Hänen mielestään on itse asiassa luultavaa, että kulutusosuuskunnat tulevaisuudessa, vielä enemmän kuin tähän asti, tulevat katsomaan velvollisuudekseen taistella valtiollista toimintaa käyttäen, säilyttääkseen asemansa. Kun osuuskauppojen vastustajat eivät kykene taloudellisessa elämässä rai-vaamaan niitä tieltään, koettavat he yhä enemmän järjestelmällisesti ehkäistä niiden kehitystä käyttäen aseenaan taantumuksellista taloudellista lainsäädäntöä. Osuustoimintaliikkeen vastustajat koettavat siirtää valtiolliselle alalle sen taistelun, mikä kulutusosuuskuntien kanssa on syntynyt. Niitä on seurattava tälle uudelle alalle. Mutta siitä ei, niin selittää hra Müller edelleen, seuraa, että kulu-

tusosuuskuntien olisi muodostettava jonkinlainen valtiollinen puolue ja sellaisen tapaan omaksuttava itselleen valtiollinen ohjelma. Eikä toisaalta myöskään ole tarpeen, että osuuskunnat tai niiden muodostamat liitot kuuluisivat johonkin määrättyyn puolueeseen, tullen esin. riippuvaisiksi sosialistisesta puolueesta. Niitten on päinvastoin säilytettävä riippumattomuutensa kaikkiin puolueisiin nähden ja päätettävä asioistaan vain sen mukaan, mikä osuustoiminnallisten periaatteiden kannalta on paras, sekaantumatta mihinkään osuustoimintaliikkeen ulkopuolella olevaan ryhmään:

»Kulutusuosuuskuntaliike ei ole luokkaliikettä, koska kuluttajien edut ovat samat kautta kaikkien luokkien samoin kuin kautta kaikkien kansojen.»

Ja hra Müller lopettaa esityksensä lausumalla: »Älköön liikkeen ulkopuolelle suljettako mitään kuluttajain luokkaa. On olemassa kuluttaja-etu, joka on voimakkaampi kuin kaikki luokkavastakohdat tai kansalliset vastakkaisuudet. Siten kuluttajain osuustoiminta auttaa rakentamaan taloudelliset perusteet uudelle yhteiskunnalliselle sivistykselle, jonka vallitessa toinen ihminen ei riistä toista. Ja juuri siksi tulee meidän olla tekemättä siitä asetta puolueitten, luokkien ja kansojen taisteluissa käytettäväksi, jollaiset taistelut nykyistä yhteiskuntaa raatelevat, sillä jos niin tekisimme, niin se merkitsisi ei vain osuustoimintaliikkeen historiallisen

tehtävän estämistä, vaan myöskin sen myrkyttämistä keskinäisillä taisteluilla ja hajaannuksella.»

Tästä kertomuksesta, joka kosketti niin monia riidanalaisia kysymyksiä, keskusteltiin vain varsin pintapuolisesti. Ilmortauneille puhujille annettiin auliisti kokoaista viisi minuuttia aikaa kullekin huomautusten esittämistä varten. Läsnäolleet sosialistit ja varsinkin Fleissnerkin, joka sittemmin oli Magdeburgin kokouksessa esiintynyt siellä hyväksytyksi tulleen päätöslauselmaehdotuksen esittelijänä, pidättäytyivätkin näin ollen lausumasta kertomuksen johdosta paljon mitään. Kongressi muuten näytti olevan heille suosiollinen, ja lopuksi hyväksyttiin siellä pitkä päätöslauselma, joka, vaikka onkin muodoltaan hiukan häilyvinä ja epäröivänä, kuitenkin ainakin pääkohdittaan käy yhteen Köpenhaminan kongressin päätöslauselman kanssa.

Päätöslauselman pääasiallisimmat kohdat ovat seuraavat:

»Sikäli kuin kuluttajat liittyvät yhteen kutososuuskunniksi, luovat he sen kautta työtöjensä ostovoiman järjestön, joka saattaa työtötekevät luokat samalla kykeneviksi yhä laajemmassa määrässä järjestämään myöskin työnteon itsensä ostustoiminnalliseksi pohjalle, joten työläiset, järjestäytyttyään kuluttajina, myöskin vähitellen tulevat järjestyneiksi tuotantovoimina.

»Tämä ostovoiman järjestäminen kulutusosuuskuntien välityksellä ei voi onnistua muulla ehdolla kuin sillä, että periaatteina ovat järjestön kansanvaltaisuus, ostaminen käteismaksulla, jäsenmäärän rajoittamattomuus, myyntihintojen määräinen paikallisten päivän hintojen mukaan ja kaupasta koituneen ylijäämän maksaminen takaisin jäsenille heidän yksilöllistä kulutustaan vastaavassa suhteessa. Muuten on suotavaa, että muodostetaan yhteisiä rahastoja, joiden suuruus ei ole kovin rajoitettu ja jotka pysyvät jakamattomina, ja myöskin se, että annetaan jäsenille mahdollisuus tallettaa säästönsä osuuskunnan haltuun.

»Kulutusosuuskuntien muodostamat liitot tukkuostoa ja yleisten kulutustavarain valmistusta varten — osuustukkukaupat — eivät ainoastaan ole omiaan edistämään tuotteiden jaon alalla työskentelevän osuustoiminnan tehoisuutta ja kehittymistä, vaan myöskin tehoisesti sovelluttamaan osuustoiminnan periaatteita kansallisen ja kansainvälisen talouselämän alalla.

»Kehittämällä kauppa- ja tuotantoliikkeitään, tulevat kaikenlaatuiset osuuskunnat yhä enemmän työn teettäjiksi. Tämän vuoksi on niitten velvollisuutena antaa työläisilleen ja palkkalaisilleen kohtuutta vastaavat työ- ja palkkaehdot ja myöskin pitää arvossa heidän yhdistymisoikeuttaan.»

Melkein yhtenäiskaiset Köpenhaminan ja Hampurin kongressien ponnet tekevät mahdolliseksi mittailla matkaa, mikä on suoritettu sen jälkeen, kun Vuuritin perustaminen, menestys ja sitä jäljitellen muodostettujen osuuskuntien kehitys ovat saattaneet sosialistit taas harrastamaan osuustoimintaa. Silloin, kun sosialistit Lassalleen teoriaan vaikutuksesta pysyttelivät ylenkatseellisesti syrjässä osuustoimintaliikkeestä, oli tämän liikkeen johto muualla, paitsi Englannissa, porvarillisten vapaamielisten, sellaisten kuin de Boyven, Charles Robertin, Crügerin, Vansittart Nealen, käsissä, joitten pyrkimyksenä oli kehittää osuustoimintaliittoa »kumouksellisten utopiain» vastapainona, siten voidakseen niitä sitä tehoisammin vastustaa. He katsoivat ainoana pelastuksena olevan osallisuuden voittoihin ja pitivät osuustoimintaa ennen kaikkea tarpeellisena vastaikutuksena työläisten sosialidemokratiseille liikkeelle.

Siten lausui Charles Robert 2:ssa kansainvälisessä osuustoimintakongressissa (Pariisi, 1896) liiton sääntöehdosta koskevassa esityksessään seuraavaa:

»Osuustoiminta sellaisena kuin Liitto sitä harrastaa, koettaa edistää pienien omaisuuksien syntymistä pyrkimällä kokoamaan suuremmiksi summiiksi kulutusosuuskuntien toiminnan kautta kertyneitä säästöjä, saattamalla käytäntöön kaikuu-

laatusia huoltolaitoksia ja ennen kaikkea luomalla suuren joukon riippumattomia ja menestyneitä työläisten tuotanto-osuuskuntia ja helpottamalla näitten osuuskuntien ja yksityisten työläisten luontonsaantia. Meistä on tärkeätä yleinen kehitys kohti nousua, vapautusta ja edistystä, mikä samalla palvelee sekä työläisten että koko yhteiskunnan etuja. Tämä osuustoimintaliikkeen käsittämisen ja harrastamisen tapa on kokonaan vastakkainen järjestelmälle, joka pyrkii perustamaan kulutusosuuskuntia tai valtaamaan jo olevia, käyttääkseen niiden voittovaroja ja kertyneitä rahastoja sosialismin ja vallankumouksen palvelukseen asetettuina sotarahastoina *)»

Tarvittiin kokonaisia vuosia vielä ennenkuin osuustoimintaliitto yksilöllisen osuustoiminnan kannattajain häviämisen tai eroamisen kautta, vapautuneena pikkuporvarillisesta pölkkypäisyydestä ja muuttuneena kokoonpanoltaan sosialististen osuustoimintamiesten jäseneksi liittymisen vaikutuksesta, voi suurella enemmistöllä käydä lausumaan pitävänsä osuustoimintaliikettä »suurena kapitalismivastaisena yhteiskunnallisen uudistuksen liikkenä.»

Tämän lausunnon, minkä lainaamme Liiton keskuskomitean toimittamasta julkaisusta »*Annuaire*

*) *Annuaire du Mouvement coopératif International*, 1:re année, siv. 88. Lontoo. 1911.

du Mouvement coopératif international, hyväksyvät nykyään niin hyvin sosialistiset osuustoimintamiehet kuin heidän puolueettomat vastustajansakin sellaiset kuin esimerkiksi hra Hans Müller.

Tutkiehdossa, jonka lämä viineksiinainittu vuonna 1910 julkaisi *) keskuskomitean suojeluseuran alaisena, tapaamme esimerkiksi seuraavanlaisen lausunnon:

»On mahdotonta kieltää henkistä sukulaisuutta, joka on olemassa kansainvälisen työväenliikkeen ja kansainvälisen osuustoimintaliikkeen välillä sellaisena kuin tämä viinemainittu ilmenee meidän Liittomme muodossa. Ei senvuoksi enään voisi olla kysymystäkään siitä, että asetettaisiin periaatteellisesti vastakkain osuustoiminnallinen Internationale ja sosialistinen työväen Internationale, kuten alussa tahtoivat tehdä Ncale ja de Boyve . . . Voipa cräässä merkityksessä väittää, että osuustoimintaliike on vielä kumouksellisempaa kuin äärimäisetkään valtiollisista kumouksellisista, sillä nämä viinemainitut voivat korkeintaan heittää mereen vanhentuneet oikeus- ja hallintolaitokset, mutta he eivät voi milloinkaan muuttaa yhteiskunnan taloudellista rakennetta jo siitäkään syystä, että tätä ei voi kumota valtiomahdilla tai väkivaltaa käyttäen.

*) Edellisessä muistutuksessa mainittu julkaisu, siv. 131 ja seur.

Osuustoimintaliike päinvastoin edistää kapitalistisen yhteiskuntamuodon muuttamista osuustoiminnalliseksi, käyttäen siinä tarkoituksessa hyväkseen luomiaan taloudellisia järjestöjä; siten se kumouksellisesti mullistaa ne perusteet, joihin valtiolliset ja yhteiskunnalliset laitokset ovat rakentuneet. Se järjestää kapitalistisen liikeyrityksen tilalle osuustoiminnallisen liikeyrityksen. Tämä toiminta voi tapahtua kaikessa hiljaisuudessa ja aivan lailliseen tapaan, ja kuitenkin se edistää yhteiskunnan muuttamista aivan toisenlaisille kuin kapitalistisille perusteille.*

Kaukana olemme tässä entisestä Liiton perustajain sosialistivastaisesta ihanteesta.

Mutta jolleivatkaan tri Müller ja tämän Liiton »puolueettomat» johtomiehet enään pyri, kuten heidän edeltäjänsä tekivät, asettamaan osuustoimintaliikettä sosialismin vastakohtaksi, joskin he päinvastoin myöntävät, että heidän yksilöllisen osuustoiminnan harrastajista saavuttamansa voitto on jossakin määrässä merkinnyt osuustoiminnallisen sosialismin voittoa, niin he toisaalta väittävät, että osuustoimintaliikkeen on säilytettävä riippumattomuutensa työväenliikkeeseen nähden, he väittävät että luokkatietoisuudelle perustuva osuustoimintaliike on mahdottomuutta, he vihdoin nousevat sosialististen puolueitten pyrkimystä vastaan, että osuustoimintaliike olisi saatettava puo-

luen yhteyteen ja sitä käytettävä »kolmantena armeijakuntana luokkataistelussa.»

Näissä eri kysymyksissä joutuvat puolueeton osuustoiminta ja sosialistinen osuustoiminta vastakkain. Tehtävämme on pitää puolelme vielä näissäkin suhteissa.

Kolmas luku.

Millaiset tulisi sosialismin ja osuustoimintaliikkeen suhteiden olla.

Tutkiakseen millaiset tulisi olla osuustoimintaliikkeen ja sosialismin suhteiden, samoin kuin tehdäkseen itselleen selväksi, mikä sosialistinen arvo osuustoimintaliikkeellä voi olla, on tärkeätä ensin määritellä, mitä ymmärretään »osuuskunnalla».

Tässä suhteessa eivät ne lainopilliset määritelmät, joita tapaamme asiata koskevissa eri oiaitten laeissa, yleensä sano suuriakaan.

Kauppaosuuskuntia koskeva belgialainen laki esim. sanoo, että »osuuskunta on sellainen yhtymä, jonka muodostavat jäsenet, joitten lukumäärä ja osuusmaksut eri tapauksissa ovat vaihtelevaisia ja joitten osuuksia ei saa luovuttaa kolmansille.»

Lainlaantijan silmissä on siis osuuskunnille, osakeyhtiöihin verrattuna, se kuvaavaa, että osuuskunta on *henkilöitten* yhtymä, joitten osuudet ovat luovuttamattomia, sen sijaan että osakeyhtiö on *pääomien* yhtymä, joita edustavat osakkeet, jotka voivat kulkea kädestä käteen.

Mutta tällä osuuskuntien lainopillisella määritelmällä tarkotetaan monenlaisia eri yhdistyksiä,

jotka paljon eroavat toisistaan sekä kokoonpanoonsa että ajamiinsa tarkoituksiin nähden.

Puhumatta liikeyrityksistä, jotka ovat osuustoiminnallisia vain nimeltään, mutta todellisuudessa ovat kapitalistisia yhtiöitä, myönnetään varsin yleisesti, että osuuskunnat voidaan jakaa kolmeen pääryhmään: luotto-osuuskuntiin, tuotanto-osuuskuntiin ja kulutus-osuuskuntiin.

Luotto-osuuskunnilla on, kuten niiden nimikin osottaa, tarkoituksena hankkia mahdollisimman hyvillä ehdoilla luottoa, hankkia luottoa maanviljelijöille, käsityöläisille, pikkukauppiaille, jotka haluavat välttää niitä raskaita, jopa kiskurimaisiakin ehtoja, joita heille asettavat yksityiset tai rahoitukset. Sellaiset yhdistykset voivat tietysti tuottaa suurta hyötyä. Mutta niihin kuuluu yleensä pikkuporvaristoa. Niiden tarkoituksena on turvata jäsentensä tuotannon- ja vaihdovälineitten yksityisomistus tai tuottaa tämä etu heille. Niillä ei siten ole mitään mielenkiintoisuutta siltä erikoiselta näkökannalta, jolta me nyt osuustoimintaa tarkastamme.

Mitä tulee yhteisluotto-osuuskuntiin, osuuspankkeihin, joita on esim. Englannissa, Ranskassa ja Saksassa, on niiden pääasiallisena tai yksinomaisena tarkoituksena myöntää luottoa tuotanto- tai kulutusosuuskunnille. Niiden arvo sosialistiselta kannalta katsoen riippuu siis siitä arvosta, mikä näille mainituille osuuskuntamuodoille on myönnettävä.

Ensimmäinen osa.

Tuotanto-osuuskunnat.

Bernard Lavergne on oikeassa sanoessaan, että tuo tavallinen nimitys »tuotanto-osuuskunnat» on varsin arvostelunalainen. Se näyttää tosiaan osottavan, että tämänlaatuiset osuuskunnat olisivat ainoat, jotka tuottavat, jotka muuttavat raaka-aineita valmiiksi tuotteiksi, sensijaan että kulutus- eli kauppa-osuuskunnat rajoittuisivat vaan jakamaan kauppavaraita kuluttajille. Mutta me tiedämme, että asianlaista ei ensinkään ole sellainen. Päinvastoin on yksi nykyaikaisten kulutusosuuskuntien oleellisista tunnusmerkeistä se, että ne tuottavat omissa tehtaissaan tai osuustukkukauppojen tehtaissa suuren ja yhä lisääntyvän osan siitä, mitä myyvät jäsenilleen. Saksassa esim. vuonna 1910 Keskusliittoon kuuluneitten osuuskuntien oma tuotanto nousi 81:een miljoonaan Saksan markkaan, samalla kun koko liikevaihto oli 506 miljoonaa. Saksassa kahden osuustukkukaupan

tuotanto verrattomassa määrässä voitti merkityksessä kaikkien riippumattomien tuotanto-osuuskuntien tuotannon. Kulutusosuuskuntia ei itse asiassa niisanoluisia tuotanto-osuuskunnista erota itse tuotanto-toiminta, vaan ovat kulutusosuuskunnat, harjoittivatpa ne tuotantoa tai eivät, kuluttajain ryhmittymiä, ja kuluttajain etu on niissä määrääväänä. Tuotanto-osuuskuntia sen sijaan muodostavat tuottajat. Asiain näin ollen, ja välttääksään epäselvyyttä, on parempi tai olisi parempi — ellei käytäntö jo olisi vakiinnuttanut muuta nimitystä — nimittää puhemaalaisia osuuskuntia, ei tuotanto-osuuskunniksi, vaan tuottajainosuuskunniksi.

Näitten tuottajainosuuskuntien joukossa on sellaisia, joita muodostavat isännät ja työnantajat — talonpojat, suurtilalliset, mukana jopa ylhäisiä aatelisherroja —, jotka liittyvät osuuskunnan nimellä yhteen, ei tuottaakseen itse, vaan käyttääksään palkkatyöläisiä tuottamaan sokuria, alkoholia, voita tai juustoa. Toisia päinvastoin muodostavat työläiset, jotka haluavat vapautua työnantajain riistämisestä. Mutta molemmille on yhteistä se, että ne pyrkivät, ei lakkauttamaan liikevoittoa, kuten on laita kulutusosuuskuntien, vaan jakamaan voiton jäseniensä kesken, noudattaen jakotapaa, joka varsin laajassa määrässä ottaa huomioon jäsenten yksityisedun.

On selvää sanomattakin, että kapitalistien tai maanomistajain muodostamilla tuotanto-osuuskunnilla ei ole muuta mielenkiintoisuutta sosialistiselta näkökannalta kuin se, että ne jossakin määrin edustavat teollisuuden keskittymistä: kuten Kautsky on osottanut teoksessaan »*Maatalouskysymys*», merkitsevät ne kehitystä kapitalismia, mutta eivät kehitystä sosialismia kohti.

Mitä tulee työläistuottajain osuuskuntiin, olemme nähneet, että ensimmäisen Internationalen aikoina ne olivat ainoat, jotka saivat armon Marxin silmissä, samoin kuin Lassallenkin silmissä. Sittemmin on katsantokannan ollut pakko muuttua.

Ensi näkemältä tuottajainosuuskunnat todellakin näyttävät sosialistiselta näkökannalta katsoen mielenkiintoisemmilta kuin kuluttajainosuuskunnat.

Toimintansa puitteissa, ja mikäli ne eivät käytä ulkopuolisia apulaisia, ne lakkauttavat palkkatyön, tuottavat jäsenilleen heidän työnsä koko tuloksen, käyttävät kaiken heidän toimintavoi-
mansa. Kulutusosuuskunnat sen sijaan eivät kiinnitä jäseniään muuten kuin ostajina, ja vain määrätyn tuotemäärän ostajina: jäsenten toimintavoima muuten jää kapitalismin palvelukseen.

Itse asiassa työläistuottajain tuotanto-osuuskunnat ovat kuitenkin niin vähän kuin mahdol-

lista vastanneet niitä toiveita, joita ne olivat heittäneet.

Täytyy sanoa, että mikään ei yleensä ole tuottanut enemmän pettymyksiä kuin nämä työläis-osuuskunnat historiansa varrella: niitä perustetaan riittämättömin pääomin, ne kärsivät melkein aina tuotteittensa menekien puutetta, niitten johdossa on useimmiten kyvyiltään keskinkertaisia henkilöitä, joiden auktoriteetti muutenkin on heidän työläis-toveriensä lakkaamattomasti väitellyn esineenä.

Tässä suhteessa on suositeltava luettavaa, mitä esim. Beatrice Potter (Mrs Sidney Webb) kirjoittaa Ison Britannian osuustoimintaliikettä koskevassa teoksessaan.

Kaikkiällä muuten, missä on perustettu tuottajainosuuskuntia liittämättä niitä kuluttajain järjestöön, ovat samat vaikeudet ja vastoinkäymiset ilmeneet. Puhumme asiasta henkilökohtaisen kokemuksen nojalla. Belgian työväenpuolueen keskuudessa, missä puolueessa työväenluokan valtiolliset harrastukset ja taloudelliset harrastukset ovat olleet niin läheisesti yhtyneinä, on kaiken kaikkiaan poikkeuksellista, että puolueeseen liittynyt kulu- tusosuuskunnat aiheuttaisivat vaikeuksia. Sen sijaan on varsin harvinaista, että puolueen yleisneuvosto kokoontuu ilman, että sitä pyydetään ryhtymään toimenpiteisiin, jotta se tai tämä tuotantosuuskunta, joka on perustettu ajattelemattomasti

ja on vararikon vaarassa, saisi rahallista apua muilta ryhmiltä.

Asiat ovat kehittyneet sille asteelle, että puolueen on täytynyt varottaa, että sellaiset tuottajainosuoskunnat, jotka on perustettu ilman puolueen suostumusta, eivät enään saa luottaa sen apuun. Toiselta puolen on sosialististen osuuskuntien liitto sisällyttänyt vuotta 1911 koskevaan kertomukseensa seuraavan kohdan:

•Huolimatta vuonna 1907 pidetyssä osuustoimintakongressissa hyväksytyistä päätöslauseleista, joka selittää, että työväenpuolue ei enään vastedes auta mitään tuotanto-osuuskuntaa, ellei tätä osuuskuntaa ennakolta ole tunnustanut oikeutetuksi osuuskuntaliiton kongressi, on tuotanto-osuuskuntia yhä edelleen perustettu, välittämättä liiton antamista neuvoista. Olemme siinä käsityksessä, että työväenpuolueen on aika ryhtyä toimenpiteisiin estääkseen kuolleina syntyvien yritysten perustamista, olemalla suomatta apuaan muille osuuskunnille kuin niille, jotka eivät johda alkuaan äkkipikaisuudesta, vaan hyvin harkitusta teollisen, kaupallisen ja rahallisen aseman tutkimuksesta. Ennen halua tukahuttaa ainoatakaan aloitetta, mutta toimimme pääsevämme puoltamaan ja avustamaan vain sellaisia tuotanto-osuuskuntia, jotka ovat todisteilla osottaneet, että niillä on tuotteilleen markkinapaikka kulutusosuuskunnissa ja että ne kyke-

nevät suurelta osalta saamaan toimintaansa välttämättömän pääoman joko ammatillisilta järjestöiltä tai kulutusosuuskunnilta. Sellaisille annamme apuamme, vaikka arvelemmekin Ranskassa, Englannissa ja Saksassa saavutetun kokemuksen osottaneen, että tuotannollisella osuustoiminnalla ei ole tulevaisuutta muuten kuin riippuvaisena osuuslukkukaupoista*).

Ne, jotka kaikesta huolimatta yhä asettuvat puoltamaan järjestetystä kulutuksesta riippumattomia tuottajain osuuskuntia, sanovat epäilemättä, että joskaan nämä osuuskunnat eivät ole paremmin menestyneet tähän asti, se ei todista mitään tulevaisuuteen nähden. Kulutusosuuskuntiakin ovat vastoinkäymiset kohdanneet, ennen kuin nuo osuuskunnat ovat saavuttaneet nykyisen menestymisensä. Sitä paitsi, joskin niin monet tuottajain osuuskunnat ovat tehneet vararikon tai elävät kurjissa olosuhteissa, niin ovat toisaalta taas monet tuotanto-osuuskunnat voitollisesti selvinneet kaikista vastoista ja ovat nykyisin kukoistavassa asemassa.

Olkoon niin, mutta kun tuotanto-osuuskunnat menestyvät, niin on niitä uhkaamassa toisia vaaroja. Ja nämä vaarat ovat sitä vaikeampia kun

*: Parti ouvrier belge. *Rapport présenté au XXVIIe Congrès (7—8 avril 1912)*. siv. 98. Bryssel. 1912.

ne ovat niin sanoaksemme luonnollista seurausta kehityksestä.

Siitä hetkestä alkaen itse asiassa, kun yhtyneet työläiset havaitsivat että heidän osuuskuntansa tuottaa voittoa, että se tuottaa heille huomattavaa etua — pääoman yhteisömistus ja liikevoiton jakaminen tälle pääomalle —, he tarvitsevat kaikkien sovitteluun varsin taipumatonta sosialistista tietoisuutta, voidakseen sallia, että uudet tulokkaat, työläiset, jotka liittyvät perustajien luomaan ytimeen, saavat samat oikeudet kuin perustajillakin on. Verrattomasti useimmissa tapauksissa perustajat kieltäytyvät uusille tulokkaille samallaisia oikeuksia myöntämisestä. Osuuskunta pyrkii sulkeutumaan. Uusia tulokkaita otetaan osuuskuntaan vain palkkalaisina. Osuuskunta muuttuu pikkukapitalistien yhdyskunnaksi, joista silloin voi Proudhoniin tapaan sanoa, että «koskapa he ovat liittyneet yhteen vain omaksi hyväkseen, he ovat liittyneet yhteen koko maailmaa vastaan.»

Onko näin ollen tehtävä se johtopäätös, että koska tuotanto-osuuskuntien historia on pelkkää tappioitten tai tappioitakin surkeampien syrjäinpoikkeanisien sarjaa, työväenluokan on suoraan ja yksinkertaisesti luovuttava perustamisesta tämänlaatuisia osuuskuntia?

Emme ensinkään mene niin pitkälle.

Joskin työläistuottajain tuotanto-osuuskunnat ovat usein epäonnistuneet pääoman puutteessa, menekkipaikkojen puutteessa, kunnollisen johdon puutteessa: joskin, toisaalta, ne kehittyessään pyrkivät muuttumaan kapitalistisiksi yrityksiksi, niin ei ole mahdotonta voittaa noita vaikeuksia ja ehkäistä vaaroja, hankkimalla osuuskunnille pääomia, hankkimalla niille vakuuksia menekistä, antamalla riittävän toimivallan niitten johtajille ja estämällä liikkeen rappeutumasta kapitalistisiksi, mikä on pelättävin niistä uhkaava vaara. Mutta sitä varten on pakko liittää ne työväenluokan yleiseen järjestöön ja erikoisesti kulutusosuuskuntaan tai osuustukkukauppoihin.

Otaksukaamme, että esim. jokin määrä kivi-työmiehiä tai kankureja on päättänyt muodostaa tuottajainosuuskunnan.

Heillä ei ole omakohtaisesti käytettävänä kuin niukkoja säästöjä, riittämättömiä hankkiakseen sellaisia liikepääomia ja niin kalliita työvälineitä kuin nykyisin vaatii kutomo- ja kivilouhimo-liikkeen järkipräinen harjoittaminen. Toiselta puolen he eivät voi kuin varsin heikosti luottaa siihen että saavat liikkeelleen asiatuttavia porvariston keskuudesta. Ja mitä tulee johtoon, voi panna mitä hyvänsä vetoa siitä, että jos he valitsevat johtajaksi ylliden työtovereistaan, niin tämän

asema aina on epävakainen ja rettelöitä synyy hänen ja muitten jäsenten välillä.

Mutta asiat muuttuvat, jos muita työläisyyttä tulee väliin, jos jotkut kulutusosuuskunnat tai jokin osuustukkukauppa hankkii pääomia, takaa tuottajillemme vakinaisen ostajakunnan ja ottamalla osaa asioiden hoitoon, antaa liikkeenhoitajalle määrätyn riippumattomuuden henkilökuntaan nähden, mikä ilman sitä häneltä puuttuisi.

Tällaisen järjestelyn kautta osuuskunnasta tulee elinvoimainen. Sillä on vakavia menestymisen mahdollisuuksia, ja jos se menestyy, niin ovat ne siteet, jotka yhdistävät sen muihin työläisyhtiöihin — osuudenomistajiinsa — tehoisana takeena itsekkäitä pyrkimyksiä vastaan, joita yhtyneillä tuottajilla voisi olla.

Mutta jos niin on, jos tuottajainosuuskunta on järjestyneiden kuluttajain käsissä, joilla esim. on osuuskunten enemmistö hallussaan, niin kysytään ehkä, miksi eivät kulutusosuuskunnat tai tuottajain liitot perusta itse suoraan, omien laitostensa haaraliikkeinä, kysymyksessänolevanlaista kivilouhimoa tai kutomoa?

Tähän täytyy vastata yksinkertaisesti: seuvuoksi että tämänlaatuiset yritykset eivät voi elää, ellei niillä ole muita kuin kulutusosuuskunnat liikuttavinaan. Niiden pitää näitten ulkopuolelta saada lisää liikeuttavia. Voi niin ollen olla hyö-

tyksi jättää niille jonkinlainen riippumattomuus ja antaa niiden työpajoissa työskenteleville työläisille suurempi osa voitoista kuin yleensä kulusosuuskuntien tai osuustukkukauppojen taholta annetaan työläisille, jotka työskentelevät niiden tuotantolaitoksissa.

Meidän on sitäpaitsi pakko myöntää, että yksin näilläkin edellytyksillä olemme sangen epäileväisiä niiden toiveiden suhteen, joita kiinnitetään tuottajain osuuskuntiin.

Muutamia vuosia ovat Gentin sosialistit, jotka ovat niin suuressa määrin onnistuneet kuluttajain-osuustoiminnan alalla, tehneet suuria ponnistuksia saadakseen aikaan *työläisten tehtaita*. Heillä on jo kutomo, joka menestyy hyvin. He ovat vuonna 1912 ottaneet haltuunsa linakehräämön. Ja samana vuonna päättivät he puuvillakehräämön rakennustyön. He haluavat saada aikaan työläisten taholta kilpailun kapitalistisille liikeyrityksille kaikilla kutomoteollisuuden aloilla. Ja, kun heidän menneisyytensä puhuu heidän hyväkseen, emme epäile, etteivät he onnistu. Mutta missä määrin ja millaisin tuloksin?

Huomautakaamme aluksi että Gentin uudet sosialistiset tehtaat eivät varsinaisesti ole osuuskunnallisia laitoksia. Niitä pernstaakseen on ollut pakko turvautua yksityiskapitalisteihin, ja on se täytynyt tehdä varsin rasittavin ehdoin. Voorui-

tiila luonnollisestikin on osakkeiden enemmistö. Lisäksi on muitakin osakkeita työväenluokan käsissä. Mutta liikkeet on täytynyt perustaa osakeyhtiöiksi. »Yhdistettyjen kankurien» osakkeet noteerataan pörssissä. Kuka tahansa voi niitä ostamalla päästä osakkaaksi yhtiöön, joka toisaalta on liittynyt työväenpuolueeseen.

Tällainen asiointila on luonnollisestikin herättänyt arvostelua. On oikeudenmukaista kuitenkin tunnustaa, että Ansele ja hänen ystävänsä eivät olisi muulla tavoin voineet päästä päämääräänsä ja että he ovat ryhtyneet kaikkiin toivottaviin varokeinoihin turvatakseen sen, että Vooruit viime kädessä kuitenkin pysyy aseman herrana.

Mutta asian varsinaisena ytimenä on kuitenkin kysymys, mitä hyötyä työväenluokka voi odottaa siitä, että Vooruit täten haaraliikkeittensä välityksellä tunkeutuu tuotannon alalle?

Vastataan ensinnäkin, että sosialistit kutomo- ja kehräämöliikettään harjoittaessaan osottavat, että voidaan saada voittoja, vaikka työläisiä kohdellaan inhimillisesti, lisätään palkkoja ja vähennetään työruuntien lukumäärää.

Ounkin totta että »Yhdistettyjen kankurien» palkkalaisilla on hiukan korkeammat palkat, hiukan lyhyempi työpäivä kuin heidän kapitalistisissa liikkeissä työskentelevillä tovereillaan. Mutta ero ei ole kovin suuri, ja täytyy jo ennakolta ym-

märtää, että parhaimmallakaan tahdolla maailmassa ero ei koskaan voikaan olla kovin suuri: sosialistiset tehtaat jäävät itse asiassa kilpailun lakien alaisiksi ja niillä on kilpailijoina kapitalistisia liikkeitä, jotka yleensä työvälineisiin ja ruoka-aineitten hankintaan nähden työskentelevät suotuisammissa olosuhteissa.

Sanotaan vielä että omistaen omat tehtaansa Gentin työläiset ovat paremmassa asemassa kuin olisivat, ellei heillä olisi »omat kädet taikinassa», voidakseen arvioida mitä saattavat toisissa tehtaissa vaatia ilman että heidän vaatimuksensa voidaan selittää mahdottomiksi.

Niin kyllä, mutta toiselta puolen voi sattua myöskin niin, että ammatillisia järjestöjä joutuu herpaisemaan se tosiasia, että sosialistisetkaan tehtaat eivät voi suostua heidän vaatimuksiinsa. Tällainen otaksuma voi sitä paremmin toteutua, kun suurkapitalistit voivat tarvittaessa päättää tehdä tilapäisiä uhrauksia vähentämällä keinotekoisesti hinnat, siten kuristaakseen voornitilaiset kilpailijansa.

Niin että lopultakaan — ja kieltämättä etua mikä työväenluokalle voi olla siitä, että sillä on mallitehtaita, joissa työskentelee vapaita ihmisiä — me emme voi olla uskomatta, kunnes asia toiseksi todistetaan, että jos sellaisen henkilön kuin Anseelenkin teollinen nero omistautuisi kehittä-

mään belgialaista osuustukkukauppaa ja sosialististen osuuskuntien liittoa, sen sijaan että kolhdistautuu erittäin vaikeaan työläisten tehtaitten kysymykseen, niin tulokset koko köyhälistölle olisivat sekä melkoisemmat että helpommat saavuttaa.

Oli miten tahansa, yksi asia on varma: nykyään on työläisten tuotanto-osuuskunnilla vain toisarvoinen merkitys. Kulutusosuuskunnat ja niitten tukkukaupat voittavat ne yhä suuremmassa määrässä liikevaihdossa jopa tuotannnkin alalla. Niinpä ei olekaan ihmeteltävää, että Köpenhaminan kongressissa, samoip kuin Hampurinkin kongressissa, on melkein vaieten sivuutettu tuotanto-osuuskunnat, puhuakseen vain kulutusosuuskunnista.

Toinen osa.

Kulutusosuuskunnat.

Joskin tuotanto-osuuskunnat kaiken kaikkiaan ovat menettäneet kaiken suosion sosialistien keskuudessa, niin eivät kulutusosuuskunnat, kuten olemme nähneet, enään kohtaa heistä vastustajia. Tavatakseen jätteitä vanhasta mielialasta niihin nähden, epäluuloisesta tai vihamielisestä, täytyy käydä varsinaisen sosialismin rajan yli ja ryhtyä tutustumaan anarkisteihin tai vallankumouksellisiin syndikalisteihin, sellaisiin kuin ovat Christ Cornelissen ja Georges Sorel.

Emenkuin käymme käsittelemään kysymystä siitä, millaisten suhteiden tulisi vallita osuustoimintaliikkeen ja sosialismin välillä, tarkastamme mainittujen henkilöitten esittämää osuustoiminnan arvostelua. Se auttaa meitä maaperän valmistamisessa.

Osuustoimintaa vastustavat sosialistit.

1. *Cornelissen*. Cornelissen teoksessaan »*En marche vers la Société nouvelle*»*) osoittaa olevansa ehdottomasti vihamielinen kaikille työläisten osuustoiminnan muodoille. Osuustoiminta hänen mielestään ei ahdistakaan kapitalistista tuotantotapaa eikä omistusoikeutta sen periaatteeseen nähden. Päinvastoin. Se hyväksyy säilytettäväksi tavaroitten vaihdon ja pyrkii luomaan etnoikeutettujen kuluttajain ryhmää, jotka siten parantavat asemaansa pysyen kokonaan kapitalistisen järjestelmän alaisuudessa. Toisaalta osuustoiminta ottaa työväenliikkeeltä kykenevimmit johtomiehet: nämä muuttuvat pikkukauppiaksi, joitten näköpiiri ei ulotu heidän osuusleipomonsa tai heidän valmiitten vaatteitten kauppansa ulkopuolelle. Vihdoin, ja ennen kaikkea, kulutusosuuskuntiin ei pääse osallisiksi kuin osa työväenluokkaa: maan-

*) Siv. 181 ja seur.

viljelystyöläis... -i joukko, tuhannet truck-järjestelmän orjina olevat työläiset, lukuisat päivästä toiseen elävät köyhälistöläiset, jotka ovat liian köyhiä voidakseen olla osallisina osuustoiminnassa, jäävät ulkopuolelle osuustoimintaliikkeen. Tämän liikkeen ehdottomana tuloksena on siis työväenluokan jakautuminen neljänneen ja viidennen säädyn välinen hajaannus.

Emme usko, että ensimmäinen näistä kolmesta syytöksestä on puolustettavissa.

Kulutusosuustoiminta sellaisena, jollaiseksi sen käsittävät Rochdalen uranuurtajat, perustuu kokonaan toiselle periaatteelle kuin kapitalistinen tuotantotapa. Palaamme asiaan myöhemmin. Tällä hetkellä tyydynme toteamaan, että sensijaan että olisivat osakkaiden muodostamia, jotka jakavat keskenään *voiton* liikkeeseen sijoittamiensa pääomien määräämässä suhteessa, liittävät kulutusosuuskunnat vain yhteen kuluttajia, jotka vuosittain jakavat keskenään tilien osottaman *ylijäämän* siinä suhteessa, missä ovat osuuskunnasta kuluttajina tavaraa ostaneet.

Mitä tulee siihen moitteeseen osuustoimintaa vastaan, että se riistää työväenliikkeeltä kykensä voimiat miehet, niin kukapa ei ymmärrä, että samaa voi sanoa kaikesta keskinäistä apua tarkoittavasta toiminnasta, ammatillisesta liikkeestä, kunnallisesta ja eduskunnallisesta toiminnasta ja

yleensä kaikesta, mikä pyrkii saattamaan työvään johtomiehiä erikoisalalle joittenkin määrättyjen tehtävien täyttämiseksi.

Tuollaisesta erikoisalalle joutumisesta voi kyllä olla ikäviäkin seurauksia. Ei ainoastaan ruumiillinen työ pyri jossakin määrin ehkäisemään yksilön kehitystä. Kaikki me tunnemme osuuskauppojen johtajia, jotka lopulta eivät osaa ajatella muuta kuin kauppaansa, ammatillisten järjestöjen sihterejä, jotka ajanpitkään muuttuvat täydelliseksi kontorikirjureiksi, poliitikkoja, kunnallisia tai muita, joitten näköpiiri ei ulotu ulkopuolelle sen kunnan tai kokouksen, jossa he toimivat. Mutta rajoitetulla toiminta-alallaan he kuitenkin tuottavat hyötyä, ja vaikka onkin »osuustoiminnallista kretinismiiä», kuten on »ammatillista kretinismiiä» tai »parlamentaarista kretinismiiä», ei se aiheuta huopumaan kaikesta käytännöllisestä toiminnasta. Työn erikoistumisen tuottamat haitat korjataan tehoisalla sosialistisella kasvatuksella ja kaikkien köyhälistön toiminnan muotojen pysyvällä ja läheisellä yhteistyöllä: ja toisaalta, liittämällä osuustoiminnallinen liike yhä läheisemmällä siteillä sosialistiseen liikkeeseen, saatetaan tämä hyötymään kaikesta osuustoimintaliikkeen kehityksestä.

On vielä tutkittavana viimeinen ja raskain syytös.

Onko totta, kuten väitetään, että kulutusosuuskuntiin ei pääse osallisiksi kuin osa työväenluokkaa ja että ne siten pyrkivät jakamaan työväenluokkaa?

Olisi vastaanväittämättömästi siten osuuskuntiin nähden, kuten muuten ammattiyhdistyksiinkin nähden, jos näitten ryhmien jäseneksi pääseminen riippuisi sellaisista ehdoista, että vain etuoikeutetut voisivat ne täyttää.

Mutta niin ei ole asianlaista rohdalemallisissa osuuskaupoissa: niihin pääsee kuka tahansa ilman että jäseneksi liittyminen riippuu osuuskunnan pääoman lisäämiseksi suoritettavasta maksusta.

Katsokaamme esimerkiksi Belgian sosialistisia osuuskuntia, ja samaa voi uskoaksemme sanoa yleensä sosialistisista osuuskunnista.

Päästäkseen niitten jäseneksi, riittää se, että suorittaa sisäänpääsymaksun, joka vaihtelee 25 pennistä 1 markkaan, ja josta korvaukseksi saa jäsenkirjan. Suorittaakseen maksun osuudesta, jollainen kullakin jäsenellä tulee olla, vähennetään hiukan jäsenelle lankeavia takaisinmaksuja, ylijäämästä puolivuositain suoritettavia erä, kunnes on kertynyt se muutaman frangin summa — Brysselissä 10 frangia —, mikä vastaa osuusmaksua. Osuudenomistajaksi tulee siis tarvitsematta erikoisesti sitä varten ollenkaan avata pussinsa nauhoja, eikä tämä yhteisen pääoman osallisuus muu-

ten anna oikeutta mihinkään kapitalistiseen voittoon.

Voiko asiain näin ollen väittää, että tuloksena osuustoiminnasta on etuoikeutettujen ryhmien muodostuminen?

Cornelissen, totta kyllä, toteaa kieltämättömän tosiasian, sanoessaan että kaikkein köyhimmät yleensä jäävät osuustoimintaliikkeen ulkopuolelle. Mutta eikö samoin ole laita ammatilliseen liikkeeseen nähden? Eikö samoin ole laita apukassatoimintaan nähden? Ja jos köyhälistön jakautumisen pelossa täytyisi luopua kaikista työväen järjestäytymisen muodoista, jotka eivät ulota piiriään käsittämään myöskin kaikkein köyhimmät köyhistä, niin mitä jäisi silloin jällelle, kysymme, nykyaikaisesta työväenliikkeestä?

Vain sitä voidaan ja täytyy vaatia, että työläisten valiojoukon ryhmittyminen ei tuota haittaa niille työväen joukoille, jotka jäävät ryhmittymien ulkopuolelle. Mutta kaukana siitä että niin olisi, eivät kulutusosuuskunnat paranna vain jäsentensä asemaa. Ne vaikuttavat samalla tehoisesti yleiseen hintavaihteluun, alentaen ja järjestäen hintoja. Siten siis nekin, jotka eivät ole jäseninä kulutusosuuskunnissa, hyötyvät siitä vaikutuksesta, mikä niillä on tavaramarkkinoitten yleiseen tilaan.

II. *Sorel*. — Cornelissen ei tahdo osuustoiminnassa nähdä muita kuin huonoja puolia. *Sorel*

päinvastoin kyllä tunnustaa, että niistä on etuja, mutta etuja, jotka suuresti eroavat niistä, mitä niillä tavallisesti katsotaan olevan. Hän esittää tässä suhteessa teoksessaan »*Introduction à l'Économie moderne*» huomautuksia, joissa sosialistisia osuuskuntia kohtaan ilmenevän aiheettoman katkeruuden ei pidä saattaa olemaan huomaamatta sitä totuuden ylintä, minkä ne sisältävät.

Sorelin mielestä nuo niinsanotut kulutus-osuuskunnat ovat mainioita *kapitalismin apulaisia*, koska ne saattavat kapitalismin kykeneväksi suoranaisesti saavuttamaan ostajat ja tekevät sille mahdolliseksi hyötyä kaikesta siitä kulutuksen kasvamisesta, mikä säännöllisesti vastaa hintojen alentamista. Toisaalta sallii se niitten vähäväkisten, jotka voivat ostaa elintarpeensa käteisellä, hyötyä tukkuoston eduista. Mutta suuressa osassa heistä ei osuustoiminnallista henkeä ole niinsanoakseen ensinkään: osuuskunnan jäsenet ovat yksinkertaisesti asiatuttavia, jotka liike pitää itsellään enempien tai vähempien juonien ja metkujen avulla. Siten ei ole asianlaita, selittää Sorel, vain puolueettomiin osuuskuntiin nähden. Sitä *periaatteeseen* vetoamista, josta belgialaiset sosialistit niin kerskailevat, on pidettävä, kun on puhe tufokista, pelkkänä taitavan ja vaikuttavan liikekehusekelun järjestelmänä. Todellisuudessa, niin väittää Sorel, ovat nuo belgialaiset niinsanotut osuuskau-

pat taloudenhoitotoimistoja, joita jokin valtiollinen puolue on järjestänyt taatakseen valtansa viimaan työväestön.

Asiain näin ollen, jatkaa Sorel, johtuu kysymään, mistä syistä kulutusosuustoimintaa ei voisi korvata kunnallishallintojen suorittamalla elintarpeitten hankinnalla. Yleensä eivät kulutusosuustoiminnan teoretikot tahdo nähdä, että nuo heille rakkaat laitokset merkitsevät kehittymistä kohti vastaavia kunnallisia laitoksia. Tosiasiassa ei suuri joukko kulutusosuuskunnista ole muuta kuin vähäväkisten muodostama kunta, jonka avulla he pyrkivät hankkimaan itselleen halvalla välttämättömiä elantotarpeita. Kysymys siitä, onko edullista jättää nämä yhtymät täysin itsehallintoisiksi vai sulattaa ne täydellisesti valtiolliseen kuntaan tai omaksua jonkinlainen sekajärjestelmä, se on pelkkä käytännön kysymys, jonka ratkaisu riippuu olosuhteista. Mutta oli miten tahansa, suurilla kulutusosuuskunnilla on kaikki kansanvaltaisten laitosten vikat: yleinen johtajain epärehellisyys ja kykenemättömyys, jäsenten suuren osan välinpitämättömyys, ryhmäkuntien muodostuminen, jotka julkeasti tavoittelevat omia henkilökohtaisia päämääriään. Lyhyesti sanoen: »Voi sanoa, että osuustoiminta on valhetta, aivan kuin kansanvalta. Osuustoiminta selittää merkitsevänsä asianomaisten itsensä harjottamaa paikallisten asioiden

hallintoa; se toteuttaa tämän ohjelman yhtä vähän kuin kansanvaltaisuuden on onnistunut osottaa meille Rousseau'n teorian mukaisesti yleistä järjen kanssa sopuoinnussa olevaa tahtoa. Tämän sanoen ei tahdota kieltää sitä, että osuuskunnista on etua: myöskin kansanvaltaisista laitoksista on etua, huolimatta niiden vioista, jotka näyttävät mahdottomilta korjata: mutta asioita pitää katsoa sellaisina kuin ne ovat, eikä ole annettava sanojen pettää itseään tai annettava tyhjiille kaavoille avuja, joita niillä ei ole. Siitä syystä, että suuret kulu-
tusosuuskunnat eivät ole turvassa nykyaikaisten valtiollisten laitosten vioilta, ei ole ratkaisevaa aihetta ilman muuta hylätä ajatusta kunnallisista leipomoista: kaikki supistuu tarkoituksenmukaisuuskysymykseksi, ja minä uskon että monissa tapauksissa kunnalliset laitokset tulevat tulevaisuudessa korvaamaan osuustoiminnalliset laitokset*).

Olemme varsin taipuvaiset omaksumaan tätöän viimeisen noista Sorelin johtopäätöksistä, mikäli kysymys on suurista puolueettomista osuuskoupoista. Olemme äskettäin käyneet katsomassa Baselin »Konsumvereiniä«. Melkein kaikki kaupunkilaiset ovat siinä jäseninä. Hallintoneuvoston vaaleissa »porvarilliset puolueet« ja sosialistit tais-

*1 Sorel, *Introduction d'Economie moderne*, siv. 100. Pariisi.

televat, lista listaa vasten, kuin olisi kysymys kunnallisista vaaleista. Maitoliikkeellä, ihastuttavasti järjestetyllä, on asiatuttavia kaikkien luokkien keskuudessa, ja varsinkin harvinaisia ovat ne baselilaiset, jotka vielä hankkivat maitonsa yksityisistä myymälöistä. Muut laitokset, kuten lihakauppa ja leipomo, eivät ole, tai eivät ole vielä, saavuttaneet samanlaista laajuutta, mutta yleensä ei tarvittaisi suuriakaan, ennen kuin Allgemeine Konsumverem vastaisi Sorelin määritelmää: sellaisten henkilöitten muodostama kunta, jotka voivat ostaa käteisiiniä.

Asiain näin ollen käy yleistyneen osuustoiminnan ja kunnallisen toiminnan välinen eroavaisuus niin pieneksi, että siirtyminen toisesta toiseen ei koltaisi voittamattomia vaikeuksia ja tuottaisi ehkä myöskin todellisia etuja.

Mutta aivan toisin on asiailaita mitä tulee socialistisiin osuuskauppoihin; emmekä socialistisilla osuuskaupoilla tarkoita vain socialistiseen puolueeseen liittyneitä osuuskauppoja, sellaisia kuin Belgiassa olevat ovat, vaan yleensä osuuskauppoja, jotka aatteidenlevitystyön, kasvatustyön ja yhteistunnon kautta edistävät socialistista työtä köyhälistön vapauttamiseksi.

Tässä tapauksessa ei tosiaan enään voi sekoittaa toisiinsa kunnallista laitosta ja köyhälistöläistä taistelujärjestöä, joka ei rajoitu hankkimaan tarvetavaroita mahdollisimman halvalla — mitä yleinen

laitos voisi tehdä yhtä hyvin, ellei paremman — vaan on lisäksi, ja ennen kaikkea, käytännöllisen sosialismin koulu, turvapaikka työnantajain boikotteeraamille puolnetovereille, säästökassa aatteidenlevitystyötä varten, työn yliopisto ja, jossakin määrässä, palanen sosialismia jo nykyään toteutettuna.

Käsitänne hyvin, että Sorelin mielestä kaikki osuuskunnat ovat saman arvoisia tai oikeammin sanoen eivät ole juuri minkään arvoisia; kuten nähdään, myöntää hän tuskin mitään merkitystä osuustoiminnalle: nuo niin kehutut belgialaiset osuuskaupat eivät hänen mielestään ole muuta kuin taroudenhoitotoimistoja, joita jokin valtiollinen puolue on järjestänyt, ja osuuskaupoilla vihdoin on hänen mielestään kaikki kansanvaltaisten laitosten viat: jäsenten välinpitämättömyys, ryhmäkuntien muodostuminen jotka tavoittelevat henkilökohtaisia päämääriään, yleinen johtajain epärehellisyys ja kykenemättömyys.

Kukaan ei kiellä, että eräitten osuuskuntien johdossa — vastataksemme aluksi tähän viimeksi mainittuun syytökseen — on epärehellisiä ja kykenemättömiä. Mutta Sorelin esityksestä päättäen huulisi, että osakeyhtiöiden johdossa aina on moitteettomat henkilöt ja että itsevallat ja harvainvaltat ovat vapaita niistä vioista, joista hän moittii kansanvaltaisia laitoksia. Me tunnemme, yhtä hy-

vin kuin hänkin, huonosti hoidettuja osuuskauppoja. Tunnemme sellaisia, missä on havaittavana tullausta ja veijaustakin. Häväistysjutut, totta kyllä, ovat varsin harvinaisia. Mutta eräitten kaupankoitajain suhde tavarabankkijoihin, heidän kieitäytymisensä kääntymästä osuustukkukauppojen puoleen, saattaa uskomaan, että tottumus »harjakaisrahojen» saamiseen ei ole heille vieras. Mutta se ei oikeuta yleistämään tai lukemaan kaikkien, tai ainakin lähes kaikkien, viaksi — kuten tekee Sorel — yksien vikoja.

Epäkohdat ovat itse asiassa varsin tavallisia pienissä osuuskaupoissa, jotka syntyvät, kuin satuman kaupalla, vähän valmistetulle maaperälle. Mutta mikäli tiedämme, ja me olemme hyvässä tilaisuudessa asian tuntemaan, eivät suuret osuuskaupat, sellaiset kuin Vooruit, Brysselin Maison du Peuple (Kansantalo), Hampurin Produktion ja Haselin Konsumverein, ole voineet menestyä muuten kuin siten, että niitten johtava henkilökunta on ollut tunnontarkan rehellistä. Kuka kieltää, ettei pikku seikkoihin ulottuva tarkastus, jota niissä harjotetaan, joskus voisi todeta puutoksia alemmassa henkilökunnassa? Mutta uskallamme väittää, että meidän suurten osuuskauppojemme hoidon ei rehellisyyteen nähden ensinkään tarvitse pelätä vertailua porvarillisesti kunnioitetuimpien kapitalististen yritysten kanssa.

Mahdollisesti, se myöntäkäämme, ei ole samoin asianlaita kyvykkäisyyteen nähden. Työläiset, jotka yleensä ovat jääneet opista vähään osallisuuteen, vaatimattomat palkkalaiset, joita on osuuskauppojen johdossa, eivät yleensä vaatine heitä pidettäväksi kapitalistisen maailman suurten liikemiesten veroisina. Yhtä Anseelea tai von Elmia kohti on osuuskauppojen johtavissa henkilöissä satoja kunnan ihmisiä, jotka eivät ole neroja, ja tyytyvät rehellisesti, tunnontarkasti, keskinkertaisesti tekemään velvollisuutensa. Mutta toisaalta ei saa unohtaa, että osuuskauppa vakinaisine, vähänvaativine ostajineen, jotka ovat liikkeeseen kiintyneet kokonaan toisin kuin henkilökohtaisen edun sittein, on tavattoman paljon heipompi johtaa kuin kapitalistinen liike, jonka täytyy lakkaamatta kilpailla vaihtelevasta ja oikullisesta ostajapiiristä, käyden säälimätöntä taistelua kilpailevien liikkeitten kanssa. Niin että lopultakin voimue, vastoin Sorelia, tehdä sen jolito päätöksen että epärehellisyys, ylitä hyvin kuin kykenemättömyys, ovat suliteellisesti vähemmän tavallisia osuuskauppojen johtohenkilöissä kuin osakeyhtiöitten johtomiehissä.

Mitä tulee Sorelin toiseen syytökseen, siihen että osuuskunnissa muka muodostuu »ryhmäkuntia, jotka julkeasti tavoittelevat omia henkilökohtaisia päämääriään», emme tunue ainoatakaan so-

sialistista osuuskauppaa, missä joskus kiivaatkin taistelut, joita syntyy vaalien yhteydessä, olisivat käyneet tämänlaatuisiksi.

On jälellä viimeinen muite: jäsenten välinpitämättömyys, todellisen osuustoimintahengen puute, mikä saa aikaan sen, että sosialistiset osuuskaupat, samoin kuin muutkin, ovat pelkkiä vakinaisen ostajapiirin omaavia myymälöitä tai sitten taloudenhoitotoimistoja, joita jokin valtiollinen puolue on järjestänyt taatakseen valtansa yli maan työväestön.

Emme tahdo kieltää että Sorel tässä kohdin on osittain oikeassa.

Monessa osuuskunnassa tosiaan, ja tämä on melkein yhtä totta sosialistisista osuuskunnista kuin muistakin puhuttaessa, suurin osa jäsenistä varsin vähän välittää yhteisten asiain hoidosta. Mikäli osuuskunta, jossa he ovat jäseninä, tuottaa heille samat edut kuin kilpailevat liikkeet heille tuottaisivat ja mikäli he vuosittain tai puolivuositain saavat tavalliset »voitto-osingot« — usein suuruudelleen määrätyt kerta kaikkiaan — välittävät he vähät tavasta, millä nämä tulokset on saavutettu.

Jos tarkastamme esimerkiksi Brysselin Kansantaloa, joka väittää osuuskunnassaan jäseniä olevan 25,000, ja tutustumme siinä asioihin lähempää, niin mitä havaitsemme? Kukaan ei tarkalleen

tiedä, montako jäsentä siinä on. Kun uusi jäsen sisäänkirjoituttaa itsensä, annetaan hänelle viimeistä lähinnä seuraava jäsennumero, mutta ei pidetä lukua, kutka jäsenistä jäävät osuuskuntaan, kutka menevät. Ainoana todellisena keinona saadakseen selville, edistyykö liike vai taantuuko se, on leivän kulutuksen määrää osottava tilastoviiva, jota viikosta toiseen, vuodesta toiseen, vedetään tilastotaulukolle, joka on hallintoneuvoston huoneustossa. Tämän taulukon avulla, verrattuna brysseliläisen perheen keskimääräiseen leivänkulutukseen, voidaan osuuskunnan todellinen jäsenmäärä arvioida 18.000:ksi. Kutsuakseen koolle osuuskunnan yleisen kokouksen, pannaan ilmoitus socialistisiin lehtiin ja annetaan leivänkulettajain viedä kokoonkutsulappusia kaikille niille osuudenomistajille, jotka käyttävät leipomon leipää. Yleisessä kokouksessa ei muuten tavalliseen aikaan ole osanottajina muuta kuin parisataa puolnetoveria, ja niistä enemmistö osuuskunnan työläisiä ja virkäläisiä. Muut jäsenet luottavat asioitten menevän kunnolleen ja hyväksyvät silmät ummussa tilit, jotka heille osotetaan.

Tietystikään, jos liike joutuisi ahdinkotilaan tai jos osuuskunnan yleinen kokous tuollaisessa tavallisessa kokoonpanossaan ryhtyisi yhteisen edun vastaisiin toimenpiteisiin, eivät asiat enään menisi vanhaan tapaan: mutta sittenkin on valitettava tosij-

asia, että jäsenten suuri enemmistö yleensä on huoleton liikkeen asioista.

Mutta voidaanko väittää, että asiat ovat toisin osakeyhtiöissä, valtiollisissa seuroissa ja yleensä missään inhimillisissä yhtymissä niin pian kun ne ovat päässeet johonkin mittaan kehityksessään?

Tosiasia on, että kaikkialla, kaikkina aikoina ja kaikissa muissa enemmistö — tuo enemmistö, jota Ibsen »Kausan vihollisessaan« nimittää »valtavaksi ja vapaamieliseksi enemmistöksi« — on ja on aina ollut toimeton, välinpitämätön, taipuvainen jättäytymään johdettavaksi, itsepintainen vain silloin, kun sitä tahdotaan saada jättämään tototut polkunsu. Kaiken kaikkiaan, kansanvaltaa, valtiollista tai osuuskunnallista, kuvaavaa ei ole, eikä sitä erota muista hallinnonmuodoista se, että joukot ovat välinpitämättömiä, vaan päinvastoin on erona vähemmän välinpitämättömyys, mutta sitä enemmän sensijaan taipumus mielensä malttamiseen.

Muutamut belgialaiset osuuskunnat ovat muuten ryhtyneet toimenpiteisiin, joitten tarkoituksena on kehittää yhteisbeukeä jäsenissä. Vooruit esim. velvottaa jäsenensä sakon uhalla olemaan läsnä osuuskunnan yleisissä kokouksissa, ja tästä läsnäolosta — kuten valtiollisella alalla pakollisesta vaaleihinosanotosta — on lopputuloksena, se, että jäsenissä herää mielenkiinto käsittelynlaisina oleviin asioihin. Jolimontilaisessa osuuskunnassa Progrès-

issa valitaan henkilökunta jäsenten yleisäänestyksellä, ja joka vaalissa ottavat tuhannet jäsenet vaaleihin osaa. Melkein kaikissa belgialaisissa osuuskunnissa vaikuttetaan jäsenten suureen joukkoon jakamalla aikakautisia lentolehtisen tapaisia julkaisuja. Jopa tilataan jäsenille usein, ja niin tehdään yhä yleisemmin, osuuskunnan kustannuksella jokin puolueen lehti. Ja siten, päinvastoin kuin on asiantaita puolueettomissa osuuskunnissa, saatetaan jäsenet pääsemään tietoisiksi köyhälistön yleisistä harrastuksista, tuntemaan velvollisuudekseen tehdä työväen yhteistunnon vaatimia uhrauksia, pitämään osuuskuntaa, ei enään tavallisena liikeyrityksenä, vaan taistelun välineenä, vapautuksen keinona.

Asiain näin ollen ei enään voi sanoa, että osuuskunnat ovat kapitalismin apulaisia. Ne ovat sosialismin apulaisia. Ne vähentävät kapitalismin valtaa eikä yksin sen kautta, että ne osittain sosialisivat eräitä tuotannon aloja, vaan vielä, ja ennen kaikkea, niiltä varojen kautta, joita ne myöntävät köyhälistön taistelun kehittämiseksi, ja sen vaikutuksen kautta, mikä niillä on työväenluokan siiveelliseksi ja älylliseksi kohottamiseksi.

Sosialistit ja puolueettomuuden periaate.

Köpenhaminan kongressin keskustelut osuustoiminnan ja sosialismin suhteita koskevassa kysymyksessä ovat saattaneet selväksi kaksi tosiasiaa, jotka ovat tulosta kolmen neljännesvuosisadan kokeiluista, tutkimuksista ja keskusteluista: ensimmäinen tosiasia on se, että, päinvastoin kuin vanhan Internationalen johtajat, sosialistit nykyään yksimielisesti antavat suuremman merkityksen koulutusosuuskunnille kuin tuotanto-osuuskunnille: toinen tosiasia on se, että he yksimielisesti tunnustavat, että osuustoiminta tarjoaa todellisia etuja ei vain muutamille yksilöille, vaan työväenluokalle kokonaisuudessaan.

Yksi ainoa kysymys, kuten olemme nähneet, yhä edelleen on erimielisyyden esiin: kysymys siitä, tuleeko osuustoiminnan olla puolueetonta vaiko sosialistista. Ja vielä sopii huomauttaa, että molempien äärimäisyyksien välillä, joita Köpenha-

minan kongressissa edustivat ranskalaisen ryhmän enemmistö ja vähemmistö, on ilmennyt monia välittäviä mielipiteitä: samalla kun Guesde oli sitä mieltä, että osuuskuntien tulee olla riippuvaisia puolueesta, olivat belgialaiset sitä mieltä, että osuuskuntien, joskin liittyneinä puolueeseen, kuitenkin tulisi säilyttää täydellinen itsenäisyytensä: itävaltalaiset, vaatimatta puolueeseen liittymistä, tahtoivat että mitä kiinteimmät siteet solmituisivat osuustoimintaliikkeen ja sosialistisen liikkeen välille: saksalaiset päinvastoin kannattivat puolueettomuutta, mutta heidän tahtomansa puolueettomuus, mikä pikemmin on näennäistä kuin todellista, eroo kokonaan ranskalaisen ryhmän enemmistön kannattamasta *separatismista*, niin että lopulta tämä mielipiteitten asteikko hajoo moninaisiin vivahtuksiin, ja sen seikan, uinkä näistä vivahtuksista kukin omaksuu, näyttävät määrävään enenkaikkea paikalliset ja historialliset vaikuttimet.

Asiain näin ollen puolueettoman osuustoiminnan kannattajain ja sosialistisen osuustoiminnan kannattajain välinen kiista käy pikemmin taktilliseksi kysymykseksi kuin periaatteelliseksi kysymykseksi. Mutta jos on vaikeata vetää selviä rajaviivoja Guesden ja Anseelen, Anseelen ja Karpelesin, Karpelesin ja von Elmin, von Elmin ja Thomasin tai Héliersin välille, niin ei mikään sekavuus enään ole mahdollinen, kun asettaa vastakkain

socialistisen osuustoiminnan kannattajat ja sellaiset »puolueettomuuden periaatteen» kannattajat kuin Charles Gide, Hans Müller tai englantilaiset puolueettomuusmiehet.

Esimerkkinään Rochdalen uranuurtajat, pitävät Ranskan osuustoimintaliiton, saksalaisen Konsumgenossenschaftliche Rundschaun ja englantilaisen Cooperatives Newsin miehet osuustoimintaa keino-na yhteiskunnallisen kysymyksen ratkaisemiseksi järjestämällä kuluttajat ja vähitellen valloittamalla tuotannon ja vaihdon eri alat: He vetoavat tämän päämääränsä toteuttamiseksi kaikkiin kuluttajiin, katsomatta uskontoon, mielipiteeseen tai luokkaan. He väittävät, että osuustoiminta riittää yksinään ja että sen tulee olla ehdottomasti riippumaton kaikista puolueista *)).

Sosialistiset osuustoimintamiehet sen sijaan, joitten yhteisen ajatuksen ilmausta on Köpenhaminan kongressin päätöslauselma, ovat sitä mieltä,

*) Ranskan osuustoimintaliiton ohjelmassa esim. lausutaan: »Osuustoiminnan tarkoituksena on asettaa nykyisen kapitalistisen järjestelmän sijaan vapaan yhteistoiminnan järjestelmä, joka oikeudenmukaisesti järjestäisi yhteiskunnan aineellisten, älyllisten ja siveellisten rikkauksien jaon. Kulutusosuuskunta ei tahdo joutua minkään valliol-lisen puolueen, minkään kirkkokunnan tai yhteiskuntaluokan yksinomaiseksi elimeksi, vaan pyrkii saamaan kannat-tajikseen kaikki, jotka talitovat työskennellä osuustoiminta-päätöksen toteuttamiseksi.»

että osuustoiminta on vain yksi köyhälistön vapauttamisen keinoista. Heidän mielestään osuustoimintaliike on luokkaliikettä, johon todellista mielenkiintoa on vain työläisillä: työmiehillä ja palkkalaisilla. He ovat sitä mieltä, että osuuskuntien, amunnattiyhdistysten ja sosialististen valtiollisten ryhmien välille, jotka suureksi osaksi ovat muodostuneet sanoista aineksista, tulee päästä valitsemaan yhä läheisempien sulteiden, saadakseen niiden ponnistuksen suuntautumaan kohti yhteistä päämäärää: porvariston valtiollisen ja taloudellisen vallan valtaamista.

Nämä kaksi käsitystä ovat, kumpikin osaltaan, täysin yhtenäisiä.

Jos on sitä mieltä, että osuustoiminta yksinään riittää, että se kykenee valtaamaan tuotannon ja vaihdon eri alat, niin ei ole vain oikeudenmukaista, vaan välttämätöntäkin vedota kaikkiin kansalaisiin, katsomatta luokkaan, uskontoon tai puolueeseen. sillä jos niin ei tehtäisi, kävisi osuustoiminnallisen järjestelmän yleistynäinen pelkästään sen kautta mahdottomaksi.

Mutta ellei, päinvastoin, osuustoiminta yksinään riitä; ellei se ole ainoa keino, vaan vain yksi työväen vapauttamiseksi käytettävistä keinoista: jos, edelleen, se yksikseen jätettynä on vaarassa joutua syrjäpoluille ja rappentua, on toimen johtopäätös tehtävä: osuustoiminta ei saa olla puo-

lucetonta, vaan tulee sen olla sosialistista: sen tulee pysyä siinä, mitä se on nykyään, työväenluokan liikkeenä ja, ollakseen mahdollisimman hyödyllistä, tulee sen enemmän tai vähemmän läheisesti yhdistää ponnistuksensa köyhälistön valtiollisten ja ammatillisten järjestöjen ponnistuksiin.

Olemme siis yhtä mieltä, ollaksemme eri mieltä, tri Hans Müllerin kanssa, kun hän kirjassaan *»Luokkataisteluteoria ja osuuskauppaliikkeen puolueettomuusperiaate«* lausui:

»Jokaisen, joka on osuustoimintamies . . . (me sanoisimme kooperatisti eli, käyttääksemme saksalaista sanontatapaa, »nur-genossenschaftler«, pelkän osuustoiminnan harrastaja) . . . s. o. jokainen, joka johdonmukaisesti sovelluttaa kulutusosuustoiminnan periaatteita, toimii niiden kehittämiseksi ja toivoo niiden tulevan hyväksytyiksi kaikkialla, hänen tulee hylätä luokkataisteluteoria ja kieltää luokkataistelulta oikeus olla määrävänä periaatteena työväenliikkeen (ammattiyhdistysten ja köyhälistön valtiollisten järjestöjen) politiikalle. Sillä jos osuustoimintaliikkeen oppi liikkeen olemuksesta, sen kehitysmahdollisuuksista ja pyrkimyksistä on oikea, jos tuotantovälineet todellakin voidaan laajassa määrässä yhteiskunnallistuttaa ilman yhteiskunnallista vallankumousta, köyhälistön diktatuuria, väkivaltaista anastusta, jos osuustoimintaliike tehokkaasti kykenee vähitellen muuttamaan

kapitalistisen talousjärjestelmän kaikkiin puutteeseen ja jyrkkine luokkavastakohtineen sosialistiseksi järjestelmäksi kuluttajain yleisen järjestämisen avulla, silloin on luokkataisteluteoria väärä ja sille perustuva köyhälistön politiikka suurta hulluutta, koska se estää työväenluokan käymästä tielle, joka todella johtaisi sen vapautukseensa*).

Lainaanamme kohta on mielenkiintoinen kahdestakin syystä: se ilmaisee varsin selvästi, mistä on kysymys, ja toisaalta se osoittaa, että kooperatistien, pelkän osuustoiminnan miesten, »puolueettomuus» ei sosialismiin nähden ole muuta kuin näennäistä: todellisuudessa he väittävät esittävänsä sosialismin, hyvän sosialismin, kaikkien kuluttajien yhteydelle perustuvan, asetettavaksi toisen sosialismin, huonon sosialismin, tilalle, joka perustuu luokkataisteluun.

Hra Müller ei sitä muuten ensinkään salaakaan. »Mutta osottaisin perin vähäisen totuudenrakkautta — kirjoittaa hän teuksensa saksalaisen painoksen esipuheessa —, jos väittäisin, että puolueettomuusperiaate on osuustoimintaliikkeen ehto, sanomatta myöskin, että nykyaikaisen työväenliikkeen

*1) »Die Klassenkampftheorie und das Neutralitätsprinzip der Konsumgenossenschaftsbewegung». Basel 1907; suomalaisten painos ilmestynyt nimellä »Luokkataisteluteoria ja osuuskauppaliikkeen puolueettomuusperiaate». Helsinki, 1911; sitaatti siv. 59.

luokkapolitiikka ja sen materialistinen elämän- ja maailmankatsomus ovat loogillisesti ja käytännöllisesti soveltumattomia tähän periaatteeseen *) . . . Osuustoimintaliike suorittaa mielestäni ystävän merkitsevän velvollisuuden työväenliikettä kohtaan saattaessaan sen ymmärtämään, että luokkapolitiikka estää sen käytännöllisesti voittamasta kapitalistista järjestelmää ja täyttämästä ylevintä yhteiskunnallista tehtäväänsä.*

Lyhyesti sanoen tulee työläisten, hra Müllerin mielestä, voittaakseen käytännöllisesti kapitalismin, luopua luokkatoiminnastaan ja antautua ainoalle tielle, joka voi johtaa työväen vapautukseen: osuustoiminnan tielle. Periaatteelliset puolueettomuusmiehet uskovat siis vielä, kuten muinoin uranuurtajat, että osuustoiminta yksin, omin voimin, kykenee toteuttamaan, elleikään tuotannonvälineitten yhteiskunnan haltuun saattamista kokonaisuudessaan, niin ainakin »laajassa määrässä».

Mutta että tämä on utopiaa, ja vahingollista utopiaa, koska se pyrkii saattamaan työväenluokan luopumaan parhaasta taisteluaseestaan, sen osottavat kyllin jo noitten »kooperatistien» omat lausunnot.

*) Tämä osa lausunnosta on sisällytetty myöskin suomalaisen painoksen alussa olevaan suomentajan kyhlykseen »Lukijalle», siv. 8. — Suome,

Vuosisadan ponnistusten jälkeen ei osuustoimintaliike käsitä kuin vähäpätöisen murto-osan kaikesta liikevaihdosta. Englannissa esim., missä osuustoimintaliike on kehittyneempää kuin muualla missään, arvioi hra Lavergne tämän suhteen olevan $\frac{1}{200}$. Alköönkä unohdettako, että jos osuustoimintaliike kehittyy, niin kehittyy kapitalismi vielä paljon suuremmassa suhteessa.

Mutta, sanotaan ehkä, asianlaita olisi toinen, jos työväenluokka tulisi tietoisemmaksi, jos kaikki työläiset joukolla kuuluisivat osuuskuntiin.

Emme käy tässä tutkimaan niitä miltei voitattomia vastuksia, jotka estävät asian niin olemasta. On usein huomautettu, että kaikkein köyhimmät työläiset ovat yleensä vastaanottamattomia osuustoiminnalliseen aatteidenlevitystyöhön nähden, ja on asianlaita siten vähemmän heidän tietämättömyytensä ja tarmottomuutensa vuoksi kuin siksi, että heidän tarvitsee turvautua luottoon, että heidän on mahdoton maksaa käteisellä.

Otaksukaatune muuten, että asia olisi toisin ja että kaikki työläiset tekisivät ostoksensa osuuskauvoista. Osuuskauppojen liikevaihdon määrä ei sitenkään vielä nousisi läheskään liikevaihdon kokonaisuäärään ja olisi asianlaita niin syistä, jotka Charles Gidekin — tämä puhtaasti osuustoiminnan apostoli — esittää teoksessaan «Les Sociétés coopératives de consommation»:

»On«, sanoo hän, »tavattomia teollisuuden aloja, joiden tuotteita ei myydä osuuskaupoissa. Seilaisia ovat ne teollisuuden alat, jotka tuottavat rikkaille luokille, ja samoin ne, jotka tuottavat vientiä varten, kaikkiaan miljardeja vuosittain . . . Kuten Vansittart Neal on huomauttanut, olettaen että koko työväenluokka liittyisi kulutusosuuskuntiin, vieläpä että nämä kehittyisivät tuottamaan kaiken minkä kuluttavat, eivät nämä osuuskunnat sittenkään vielä voisi käyttää työssään kuin osan työväestöstä*».

Mutta miksi sitten, kysytään vielä, eivät kulutusosuuskunnat voi kehittyä niin, että niihin tulisi kuulumaan koko väestö, rikkaatkin mukaanluettuina, ja toisaalta niin, että ne tuottaisivat kaiken senkin, mikä on tarkotettu maastajietäväksi?

Jos antaudutaan haaveilemaan, ei voi kieltää kuvittelemasta mielessään, että rikkaat, asettaen kuluttajaetunsa tuottajaetujensa yläpuolelle, joskus päättävät joukottain liittyä jäseniksi osuuskauppoihin, jotka silloin tielysti avaavat myymäläosastoja hienojen viinien, jalokivien ja automobiilien kumirenkaiden myyntiä varten ja jakavat voitot kulutuksen mukaisissa suhteissa. Mutta jos onkin »kooperatisteja« kyllin urheita ollakseen ollenkaan

*. Ch. Gide. *Les Sociétés coopératives de consommation*, siv. 281.

epäroimättä tällaisia otaksunta yhdessä, niin ehkäpä tekisivät he oikein larkitessaan, olisiko, jos kapitalistiluokka kokonaisuudessaan siten liittyisi osuustoimintaan, vielä mitään sanottavaa eroa osuusmyymäläin ja tavallisten suurmyymäläin välillä. Esimerkki, jonka lontoolainen Army and Navy Stores tarjoaa, on parhaana vastauksena, minkä voi antaa tähän kysymykseen.

Mitä tulee vientikauppaan, on päivänselvää, että jos osuuskunnat alkaisivat myydä ja tuottaa ulkomaita varten, osuustoimintaliikkeen ulkopuolella olevia ulkomaalaisia varten, niin ne lakkaisivat olemasta kulutusosuuskuntia. Ne kävisivät kauppaa. Ne pyrkisivät saamaan voittoja rajan toisella puolella olevien ostajain kustannuksella. Hra Gide itse asiassa toteaa, että ne voisivat tässä tapauksessa jäädä uskollisiksi peruseriaatteelleen vain myymällä yksinomaan muille osuuskunnille, jotka kuuluisivat kansainväliseen osuuskuntaan ja joille maksettaisiin takaisin myymisestä koituneet voitot. Mutta, kieltämättä että tämä aate voi toteutua osittain, ei ole epäilemistä — hra Gidekin sen myöntää—, että kaikkiaan vientikauppa yhä välttäisi kulutusosuuskuntia.

»Kooperatistit« voivat kyllä vielä turvautua sanomaan, että tuotanto-osuuskunnat voivat tulla avuksi; mutta kun tunnetaan ne melkoisen pettävät tulokset, mihin ne tähän asti ovat johtaneet.

täytynee myöntää, että ennen kaikkea tällä alalla liian laajat kokeet eivät voisi johtaa muuhun kuin uusiin katkeriin pettymyksiin.

Nämä muutamat mietteet riittänevät jo osoittamaan vääräksi tri Müllerin ja hänen ystäviensä «kooperatistiset» väitteet.

Teoreettisesti katsoen ovat kulutusosuuskunnat avoimia kaikille, ja voi kyllä kuvitella mielessään, että kaikki myöskin liittyvät niihin jäseniksi.

Mutta tosiasiasa niiden jäsenten suuri enemmistö on työläisiä, tai korkeintaan lisäksi henkilöitä, joitten elantosuhteet joka tapauksessa lähenlevät työläisten elantosuhteita. Porvarilliset ai-nekset — niin pikkuporvarilliset kuin suurporvarillisetkin — päinvastoin pysyvät, muutamia harvinaisia poikkeuksia lukuunottamatta, osuuskauppojen ulkopuolella, jopa ovat niille suorastaan vihamielisiä.

Mistä tämä johtuu?

Riippumatta lukuisista vähemmistä syistä, johtuu mainittu seikka siitä, että kulutusosuuskuntiin kuuluvat yksinomaan ne, joilla kuluttajina on enemmän etua niihin kuulumisesta, kuin tuottajina etua niiden kehityksen ehkäisemisestä.

Mutta soveltakaamme tämä tunnus eri yhteiskuntaluokkien edustajiin.

Palkkatyöläisellä, jonka rinnalle voi asettaa palkka-virkailijat, jotka tältä kannalta ovat yhtä-

läisesti palkkalaisia kuin muutkin, on elinehtoisena harrastuksena todellisen palkkansa lisääminen hankkimalla itselleen mahdollisimman halvalla laaduitaan hyviä tuotteita. Kuluttajana hänelle siis on todellista etua kuuluneisesta osuuskauppaan, kun tämä on hyvin järjestetty ja hyvin hoidettu. Toisaalta ei hänellä tuottajana ole mitään syytä toivoa, että tuotanto jollakin alalla säilyisi kapitalistisena, sen sijaan että tulisi osuustoiminnalliseksi. Aivan päinvastoin on hänelle etua siitä, että osuuskaupat yhä enemmän järjestävät tuotannon omiin käsiinsä, koska osuuskuntien työläisillä yleensä on paremmat palkat ja heitä kohdellaan paremmin kuin kapitalististen liikkeitten työläisiä. Sekä kuluttajana että tuottajana hänelle siis on henkilökohtaista etua, vieläpä luokkaetuakin osanotosta osuustoimintaliikkeeseen, ja ellei hän osuustoimintaa harrasta, riippuu se tietämättömyydestä, veltoudesta tai sitten siitä, että hänen työehtojensa säännöttömyys pakottaa hänet pysymään velaksi tavaroita antavain kauppiaitten ostajana.

Käykäämme sitte tutkimaan, miten on laita pikkuporvarin, käsityöläisen tai vähittäiskauppiaan: pikkukauppiaan, suutarin, libakauppiaan t. m. s.

Osuuskauppa on perustettu siihen kylään tai kaupunginosaan, missä hän asuu. Se on avannut aluksi leipomon ja myy halvemmalla ja parempaa leipää kuin yksityisleipurit, joitten kilpailijana se

on. Pikkuporvarillenne on siis kuluttajana eduksi ostaa leipänsä osuukaupasta. Mutta hän tietää, että maaperää tunnusteleva osuuskunta ei uhkaa vain leipureja. Leipomon jälkeen tulee sekatavara-kauppa, jalkine-liike, lihakauppa. Ja asiain näin ol- len hänelle niin tuottajana kuin vähittäiskaup- piaanakin, tuotannon apulaisena, on sekä henkilö- kohtaista että luokkaetua siitä, että estää uulta osuuskuntaa kehitymästä ja laajentamasta vähi- tellen liikettään muille tuotannon tai kaupan aloille. mukaanluettuna pikkuporvarin omakin. Tämän tietäen on aivan luonnollista että hän, kaukana siitä että liittyisi osuuskuntaan, katkerasti vastustaa sitä: ne muutamat markat vuosittain, mitkä hän siitä hyötyisi kuluttajana, eivät merkitse mitään sen vahingon rinnalla, mitä osuukauppa uhkaa tuottaa hänelle tuottajana tai pikkukauppiaana.

Kaikki pikkuporvarit eivät kyllä ole yhtä uha- tussa asemassa. Monissa heistä, joitten ammatti tai kauppa on ulkopuolella osuustoiminnan tavalli- sen piirin, on osuustoimintavastaisella hengellä vä- hemmän maaperää. Mutta monissa tapauksissa silloinkin heidän luokkansa erikoinen ajatuselämä ja vielä enemmän heidän liikesuhteensa tai persoon- alliset suhteensa niihin käsityöläisiin tai pikku- kauppiaisiin, joita osuustoimintaliike uhkaa, riit- tää pitämään heidät osuustoimintaliikkeestä kau- kana.

Jos sitte siirrymme tarkastamaan missä suhteessa ovat osuustoimintaan talonpojat, ei-palkkatyöläisinä työskentelevät maanviljelijät, jotka pikkuporvarien ja työläisten ohella muodostavat kolmannen suurimmista väestöryhmistä, niin on meidän todettava, että heilläkin useimmiten on määräviä, osuuskuntiin ryhmitettyille kuluttajille vastakkaisia etuja.

Maalaisosuustoiminta on kyllä nykyisen ajan tärkeimpiä ja kuvaavimpia ilmiöitä. Mutta, huolimatta harvinaisista poikkeuksista, sellaisista kuin Charentesin osuusleipomot tai Belgian puolittain maaseutulaiset kulutusosuuskunnat, ryhmittyvät maanviljelijät ennen kaikkea tuottajainosuuskunniksi, jotka käyvät työssään, jäsentensä hyödyksi, palkattuja apulaisia.

Kuluttajana talonpoika yleensä välittää varsin vähän osuuskaupoista. Hän tuottaa itse huomattavan osan siitä mitä kuluttaa, eikä hän siis teollisuustyöläisen tavoin tunne tarvetta perustaa kulutusosuuskuntia tai liittyä niihin jäseneksi. Toiselta puolen hän tuottajana pyrkii myymään mahdollisimman kalliista tuotteita sellaisia kuin vehnää, kauraa, lihaa, voita, joita osuuskaupat päinvastoin pyrkivät ostamaan mahdollisimman edullisin ehdoin: eikä tämä etujen vastakkaisuus, liittyneenä siihen epäluuloisuuteen, mitä maalaisissa yleensä herättävät työläisten ja kaupunkilaisten

yhdyskunnat, ollenkaan ole omiaan saaltamaan heitä snopiksi osuustoimintaliikkeelle.

Joka tapauksessa on huomattava, että osuustoiminnan edellytykset maaseudulla lisääntyvät, sikäli kuin edistyy yhteiskunnallinen työnjako, joka pyrkii vähentämään omiksi tarpeiksi tapahtuvan tuotannon merkiystä, sikäli kuin lisääntyvät ja käyvät helpommiksi kaupungin ja maaseudun väliset suhteet, sikäli kuin yhä suuremmassa määrässä vaipuvat köyhälistöön pikkutilalliset, oman tai vuokratilan haitijat, joitten perheenjäsenet usein työskentelevät tehtaassa tai kaivoksessa. Mutta yleensä osuustoimintaliikkeen tältä taholta saamat kannattajat kuuluvat sellaisiin puolittain proletarisoituihin yhteiskunnallisiin ryhmiin, joitten määräävät edut ovat samat kuin varsinaisen köyhälistön.

Olemme siis tarkastaneet yhteiskuntajärjestelmämme yleisimpiä luokkia - talonpoikia, pikkuporvareita, palkkatyöläisiä — ja saamme tarkastelumme tuloksena kaiken kaikkiaan pamaa merkille että näistä kolmesta ryhmästä osuuskaupat todellisesti vetävät puoleensa vain palkkatyöläisiä.

Mitä tulee suur- tai keskiporvaristoon, mikä väestöryhmä lukumäärältään on varsin pienenä vähemmistöinä, mutta sen sijaan edustaa varsin

suurta kokonaiskulutuksen osaa, mikä on loogillisesti katsoen sen subde osuuskuntiin?

Tuottajina on tähän väestöosaan kuuluvilla yleensä varsin vähän pelättävänä osuuskuntien puolelta. Paitsi poikkeustapauksissa, joitten lisääntyminen kapitalisteista ei tunnu vakavassa määrin pelottavalta, eivät kulutusosuuskunnat kilpoile heidän liikkeittensä kanssa. Ovatpa ne usein suurteollisuudenharjoittajille niin hyvinä liiketuttavina, että Sorel — kuten olemme nähneet — on voinut nimittää niitä »kapitalismin mainioiksi apulaisiksi.»

Asia kyllä muuttuisi, jos »kooperatistien« laajaperäiset pyrkimykset totentuisivat ja osuuskuntien oma tuotanto kehittyisi niin merkittäväksi, että suurteollisuus tai suurkauppa voisivat arvella sen uhkaavan heidän etujaan. Mutta lukuunottamatta ehkä muutamia aloja, sellaisia kuin maitokauppa, leipäteollisuus, siirtomaatavarakauppa ja eräissä maissa olutpanimoteollisuus, ei mitään sellaista ulkaa nykyisin ole. Asiain niin ollen ei siis kapitalisteilla, kuten pikkuporvareilla, ole mitään henkilökohtaisia tai luokkakohtaisia estämiässä heitä liittymästä kulutusosuuskuntiin.

Jos he siitä huolimatta yleensä pysyvät syrjässä osuustoimintaliikkeestä, riippuu se muista syistä, ja ennen kaikkea siitä, että osuuskaupat

eivät tyydytä, eivätkä voikaan tyydyttää heitä kulluttajina.

Olemme osottaneet että kulutusosuuskunnat ovat ja että niitten tulkekin olla enimmäkseen työläisten perustamia, että suurin osa niitten jäsenistä on työläisiä, että työläiset niitä hoitavat, että ne ovat työläisten kauppoja. Niitten myymälöissä on niitten ostajakunnalle sopivaa tavaraa, joukkokulutustavaraa, missä ei ole valinnan varaa ja mikä, vaikka onkin laadultaan hyvää, ei kuitenkaan ole parhainta.

Asetukaamme asiain näin ollen suurporvarin asemaan, hyvänsuovan suurporvarin, jota ihmisystävälliset tunteet tai, kuten Belgiassa, hänen valtiolliset mieltymyksensä kehottavat liittymään osuustoimintaliikkeeseen.

Hän ostaa leipänsä osuuskunnan myymälästä. Tämä leipä on laadultaan hyvää. Se tehdään puhtaista vehnä jauhoista. Se paistetaan rakenteeltaan erisiluokkaisissa uuneissa. Mutta tämä talousleipä, jota työläisperheet pitävät hyvänä, ei ole keskin-kertaista sellaisten mielestä, jotka ovat tottuneet erikoisleipomoitte murskuviin ja munanvalkuaisella voidelluihin ranskanleipiin ja wienerleipiin.

Hän tekee tavaratilauksen osuuskunnan sekatavara kaupasta. Hänelle vastataan, että kun osuuskannalla on haarakauppoja kaikissa kaupunginosissa ja emännät itse käyvät niissä tekemässä os-

toksensa, ei tavaroita kaupan puolesta läheletä ostajan kotiin. Niissäkin tapauksissa, jolloin kotiinlähetys on järjestetty, tulee porvarimme pian vaikkeutuksi siitä, että työväenluokan käyttämät tavarat eivät ole aivan samoja, kuin ne hienot tuotteet, joita käytetään rikkaitten pöydillä ja joista heidän ruokansa valmistetaan.

Hän kääntyy sitte osuuskunnan vaatekauppaan. Multa ne valmiit vaatteet, joita hänelle esitetään, muistuttavat vain varsin kaukaisesti niitä, joita hän on totunut käyttämään; ja jos hän teettää puvun tilauksen mukaan, niin voi panna mitä hyvänsä vetoa siitä, että puku ei tule häntä tyydyttämään.

Lyhyesti sanoen, tehtyään muutamia tämänlaatuisia kokeita, osuustoimintamiehemme epäilemättä jää periaatteiltaan uskolliseksi osuuskaupalle, mutta hän turvautuu yksityiskauppaan tehdäkseen melkoisen osan ostoksistaan; ja luonnollisesti on niillä porvareista ja kapitalisteista, joita osuuskanpoista vieroittaa kausanvaltainen järjestelmä, työläisjäsenten muodostama enemmistö, kapitalismivastainen luonne, jopa joskus sosialistiset pyrkimykset, vielä enemmän syytä olla tekemättä osuuskaupasta ostoksiaan.

Ainoastaan eräät virkailijaryhmät — valtion virkamiehet, upseerit — jotka muodostavat kyllin yhtenäisiä kuluttajaryhmiä, voivat havaita edulli-

säksi järjestäytyä osuuskunnaksi, joka silloin muuten on kerrassaan erillään työväen osuuskunnista ei vain kokoonpanoonsa nähden, vaan myöskin peruseriaatteiltaan: lisäksi nähdään sellaisissa kaupungeissa kuin Haselissa, missä puolueeton osuustoiminta on suuresti kehittynyt, eräitten osuustoiminnallisten laitosten — maitokaupan esimerkiksi — muuttuvan tavallaan kunnallisiksi, kun kaikilla väestöluokilla on samanlainen etu samanlaatuisten tuotteiden hankkimisesta itselleen hyvillä ehdoilla.

Kaiken kaikkiaan tulemme siihen johtopäätökseen, että työläisten osuustoiminnallisen järjestön, jonka on sekä synnystään että nykyisestä voimastaan kiittäminen työläisiä, näyttää siis täytyvän jäädä periaattellisesti työväestön liikkeeksi vastaisuudessakin, koska yksin työmiesten tai heihin enemmän tai vähemmän verrattavain työntekijäin etujen mukaista on osuustoimintaan liittynyt.

Tästä perusseikkaisesta tosiasiasta voi vetää tärkeitä johtopäätöksiä, mitä tulee sosialismin ja osuustoiminnan suhteita koskeviin seikkoihin:

1:o Osuustoimintaa ei voi pitää keinona, jonka avulla toteutettaisiin vapautuninen kapitalistisesta järjestelmästä tuotannon ja vaihdon välineitten vapaan sosialisoinnin tietä, koska sillä ei ole todellista vetovoimaa muihin kuin työläisiin nähden ja lisäksi vain sellaisiin työläisiin nähden, jotka

voivat ostaa käteisellä, joten siis kaikki ne teollisuudenhaarat, jotka työskentelevät rikkaiden tai varakkaiden luokkien tarpeitten tyydyttämiseksi tai maastavientiä varten, jäävät sen vaikutusalan ulkopuolelle.

2:o Koska osuustoimintaliike, kuten animatiivinenkin liike, on *työväenliikettä*, tulee siinä välttämättömästi vallita sosialistisen hengen, jos työväenluokka itse on sosialistinen.

3:o Osuustoimintaliikkeen puolueettomuus, silloinkin kun se muodollisesti on säilytetty, jää pelkäksi mielikuvitelmaksi siitä alkaen, kun sosialismi on vallannut työväen joukot.

4:o Asiain näin ollen lakkaa kysymys siitä, pitääkö kulutusosiuuskuntien kuulua sosialistiseen puolueeseen vaiko ei, olemasta periaatteellinen kysymys. Se on ennen kaikkea taktiikan ja tarkoituksenmukaisuuden kysymys.

Olemme täten esittäneet syyt, miksi kooperativistich, »nurgensenschaftlerien», pelkän osuustoiminnan miesten, periaatteellinen puolueettomuuskanta on hylättävä. Meidän on vielä tarkastettava niitä käytännöllisiä syitä, joita eräät ystävämmme, varsinkin ranskalaiset, esittävät tukeakseen väitettään, että osuustoiminnan on oltava puolueetonta.

He väittävät ensinnäkin, että osuustoimintaliikkeen yhtenäisyydestä on melkoista etua, niin-

kuin Ranskan ammattijärjestöön liittynyt ammattiyhdistysliikekin edukseen on yhtenäistä ja niinkuin työväen valtiollinenkin liike on yhtenäistä sen kautta että marxilaiset, possibilistit, blanquistit, independentit, vallankumoukselliset ja reformistit kaikki ovat liittyneet yhdeksi socialistiseksi puolueeksi. Puolueettomana ollen ei osuustoimintaliike enään olisi hajaantunutta keskenään taisteleviin ryhmiin. Puolueettomaksi muuttuneena saavuttaisi osuustoiminta kehityksensä suurimman mahdollisen määrän. Sen suhteet ammatillisten järjestöjen ja valtiollisten ryhmien kanssa olisivat sitä paremmat, mitä täydellisemmin se olisi niistä riippumaton. Lopultakaan sosialismi ei tällaisesta asiain tilasta voisi muuta kuin hyötyä. »Harrastakaamme siis — niin sanoo Fournière — avointa osuustoimintaa: avatkaamme itsemme sille: avatkaamme se kaikille: toteutamme siten sosialismia, ei enään puheina ja lupauksina, vaan toimien ja teoitein.» Sillä, älkäämme sitä unohtako, siihen tapaan jatketaan, osuustoiminnalla on sille ominainen sosialisoiva arvonsa: se järkyttää kapitalistista järjestelmää, sosialisoidessaan kuluttajain kokonaisuuden hyväksi päivä päivältä yhä kasvavan osan vaihdon ja tuotannon välineitä. Niitten köyhälistön järjestäytymisen muotojen joukossa, jotka pyrkivät kapitalistisen yhteiskunnan täydelliseen muuttamiseen, ovat kulutusosuustoiminnalliset lai-

tokset täten rikkauksien kollektiiviseen jaon oleellisia elimiä: ne ovat siis sosialistisia luonnostaan⁶⁾.

Emme käy tässä käsittelemään kysymystä, onko toivottavaa, että Ranskassa aikaansaataisiin Osuustoimintaliiton sekä Työväen ja sosialististen osuuskuntien pörssiin lähentyminen. Pankaamme vain merkille, että, toivoessaan pääsevänsä tähän tulokseen, Pörssi on uskonut täytyvänsä melkein täydelleen luopua kaikesta siitä, mikä on antanut sille erikoisesti sosialistisen luonteen, ja että muuten, vetäen äärimäiset johtopäätökset puolueettomuuskäsityksistään, suuri joukko ranskalaisia toverejamme — sillä hepä ovat periaatteellisina vastustajiamme tässä kysymyksessä — ei ole epäroinyt julistaa, että heidän mielestään puolueeton osuustoiminta on ratkaisevasti etevämpää kuin niinsanottu sosialistinen osuustoiminta.

Heidän pääasiallisena perusteenaan, mikä muuten on lainattu herroilta Mülleriltä ja Charles Gideltä, on väite, että kaikille avoimella puolueettomalla osuustoiminnalla, joka olisi riippumatonta valtiollisista ja ammatillisista järjestöistä ja yksinomaan pyrkisi liittämään yhteen mahdollisimman suuren määrän osuustoimintaväkeä, muka on kehittymismahdollisuuksia, joita ei ole sosialistisella osuustoiminnalla, joka vetoo vain määrättyä mielihedettä tunnustaviin henkilöihin.

⁶⁾ Fournière, L'Unité coopérative, siv. 37, Pariisi, 1910.

»On ilmeistä — sanoo Müller*) — että osuuskaupan, joka ei pyri yksinomaan alkuperäiseen taloudelliseen tarkotusperäänsä, vaan jonka samalla myöskin tulee palvella »asena työväenluokan vapautustaistelussa«, ei koskaan omistuisi saada jäsenikseen kaikkia sen seudun kuluttajia, jolle kauppa on perustettu. Ne kansalaiset, jotka eivät ole luokkataistelun puoltajia — ja huomataksa että silloin ei ole kysymys vain porvaristosta ja keski- luokkiin kuuluvista, vaan myöskin hyvin useista työväkeen kuulovista ihmisistä —, eivät milloinkaan liittyisi osuuskauppaan, joka periaatteellisesti asettuu luokkataistelun kannalle. He joko luopuisivat ostovoimansa osuustoiminnallisesta järjestämisestä taikka perustaisivat oman osuuskauppansa.«

Lisätään, että jos osuuskaupat muutamain osuuskauppojen valtiollisten pyrkimysten vuoksi joutuvat riitaan keskenään, sen sijaan että keskinäisesti tukisivat toisiaan, niin käy mahdollottomaksi liittää niitä yhteen ja osuustukkukauppojen muodossa vakavasti järjestää kuluttajain ostovoimaa.

Tämän todistelmän tueksi vedotaan pääasiallisesti kahteen seikkaan:

1:o Niitten tulosten vertailuun, joita ovat saavuttaneet tärkein Sveitsin osuuskauppa, Baselin

*) Main l. suom. painos siv. 86.

Allgemeine Konsumverein, joka on pysynyt puolueettomana, ja kukoistavin sosialistinen osuuskauppa, Brysselin Kansantalo.

2:0 Niitten tulosten vertailuun, joita ovat saavuttaneet Englannin, Saksan ja Sveitsin osuustukkukaupat ja toisaalta Ranskan ja Belgian sosialistiset osuuskauppaliitot.

Käymme tutkimaan, mikä todellinen arvo on näillä perusteilla.

Baselin osuuskauppaan kuuluu, sanotaan, lähes 30,000 jäsentä, mikä on 24 prosenttia kaupungin 125,000-henkisestä väkiluvusta. Brysselin osuuskauppaan kuuluu 20,000 jäsentä, mikä on vain 3 prosenttia kaupungin 650,000-henkisestä väkiluvusta. Jos kertoo osuuskuntien jäsenten lukumäärän sillä, saadaksen osuustoimintaan liittyneiden perheiden käsittämän yhteisen henkilömäärän, saadaan vastaaviksi prosenttimääriksi 06 prosenttia ja 12 prosenttia. Vähät vertailussa heidän tahollaan muusta.

Vähät tosiaan. Mutta paljon merkitsee tietää, missä määrin tämän prosenttimäärien erilaisuuden oikeudenmukaisesti voi katsoa johtuvaksi noitten osuuskauppojen puolueettomuudesta tai valtiollisesti määrätystä luonteesta. Puhumattakaan muista tekijöistä — alkeisopetuksen kehityksestä esimerkiksi — jotka osaltaan selittävät Baselin osuuskaupan etevämmyyttä brysseliläisen rinnalla,

ei saa unohtaa, että Basel on kaiken kaikkiaan merkitykseltään toisarvoinen kaupunki, sen sijaan että Bryssel päinvastoin on pääkaupunki. Mutta kaikissa pääkaupungeissa kohtaa osuustoiminnan kehittyminen paljon suurempia vastuksia kuin vähemmän tärkeitten kaupunkilaisasujamistojen keskuudessa. Kaikki tietävät esimerkiksi, että jos verrataan Bristolin tai Hampurin puolueettomia osuuskauppoja Lontoon tai Berliinin sanoin puolueettomiin osuuskauppoihin, huomataan niiden välinen ero, vaikka se ei olekaan niin suuri, kuitenkin melkoiseksi.

Berliinin osuuskaupassa oli joulukuun 31 p:nä 1910 yhteensä 27,957 jäsentä, samalla kun kaupungin koko väkiluku, esikaupunkreja lukuunottamatta, oli 2,070,695. Osuuskaupan jäseniä oli siis 1,3 prosenttia koko väkiluvusta. Hampurin kahdessa osuuskaupassa, jotka kumpikin olivat liittyneet Keskusliittoon, Produktionissa ja Neue Gesellschaftissa, oli jäseniä 49,000 ja 35,000, yhteensä siis 84,000 jäsentä, samalla kun kaupungin koko väkiluku oli 932,078; osuuskauppojen jäseniä oli siis 9 prosenttia kaupungin koko väkiluvusta. Erotus on näin ollen melkein yhtä suuri kuin Brysselin ja Baselin osuuskauppojen välinen. Jo yksin tämä riittää osottamaan, miten vähän asianmukainen puheenaoleva sosialistista osuustoimintaa vastaan esitetty perustelu on.

Lisäksi olisi ehdystä luulla että jos Brysselin Kansantalo, Gentin Vooruit, Jolimontin Progrès eivät onnistu Baselin osuuskaupan tavoin saamaan jäsenikseen kaikkia saman kaupungin osuustoiminnan harrastajia, se riippuisi sosialistisesta nimikilvestä. Jos nuo osuuskaupat julistautuisivat puolueettomiksi, niin tahtoisivat todennäköisesti ne, jotka eivät nykyisin halua niitä kannattaa, olla yhä edelleen liittymättä niihin jäseniksi. Yhteiskunnassa, missä sekä uskonnon vastakkaisuuksien että luokkavastakkortien vuoksi väestö on jyrkästi jakautunut eri leireihin, on tuskin vältettävissä, että henkilöt, jotka eivät ole samaa uskontoa tai samaa mielipidettä, liittyvät yhteen eri ryhniksi. Saksan esimerkki, missä Keskusliiton, samoin kuin Yleisen liiton, julistautuminen puolueettomiksi ei ole estänyt näitä liittoja keskinäisestä kahakoimisesta, osoittaa sen ilmeisesti.

Mitä tulee Ranskan tai Belgian osuustoimintaliittojen kieltämättömään heikkomuuteen verrattuna Saksan tai Englannin vastaaviin järjestöihin, on meidän mielestämme ehdystä katsoa sen johduttavaksi, vallankaan yksinomaan tai pääasiallisesti, osuustoimintaliikkeen erään osan sosialistisista pyrkimyksistä noissa kahdessa esinmainitussa maassa.

Totta on, että belgialaisten ja ranskalaisten osuuskauppojen jakautuminen kuminankin maas-

saan kalteen tai useampaan, toisilleen enemmän tai vähemmän vihamieliseen ryhmään estää yhden ainoan osuustukkukaupan perustamista. Mutta samantainen on asema Saksassa. Saksassa, kuten Belgiassa ja Ranskassa, on tunnustuksellisia osuuskauppoja, jotka on perustettu keskustan vaikutuksen alaisina, porvarillisia, vapaamielisiä pyrkimyksiä ontaavia osuuskauppoja, Keskusliittoon yhtyneitä osuuskauppoja, joitten puolueettomuus vain vajavaisesti peittää niitten sosialistiset pyrkimykset. Eikä kuitenkaan mikään eurooppalaisista osuustukkukaupoista ole kehittynyt niin tavattoman nopeasti kuin Hampurin tukkukauppa.

Mutta muuten, joskin voi myöntää, että osuustoiminnallisen yhteyden puute ehkäisee osuustukkukauppoja täydelleen kehittymästä, niin on itämeistä, että belgialaisten tai ranskalaisten sosialististen osuuskauppojen määrätty valtiollinen väri ei estä niitä ryhmittymästä keskenään vakavammin ja täydellisemmin, kuin ne tähän asti ovat tehneet, suurtuotantoa ja tukkukauppaa varten.

Syy siihen, ettei näin ole käynyt, on toisaalla.

Mitä tulee ainakin Belgian osuuskuntien liittoon, jonka melkein naurettavan pieni liikevaihto — hiukan yli 5 miljoonaa frangia vuodessa — muuten nousisi viisikertaiseksi, ellei suurin osa sosialistisista osuuskaupoista olisi ryhmittynyt erikseen jauhojen ostoa varten, riippuu sen nykyi-

nen heikkous monista eri syistä. Mutta näistä syistä on merkittävin se paikallisen eriseuraisuuden henki, johon kompastuvat ja ovat Belgiassa aina kompastuneet mitä oikeudenmukaisimmat keskittymistä tarkoittavat pyrkimykset muutenkin. Siitä voi syyttää belgialaista luonnetta, joka itse on historiallisen kehityksen tuotetta. Sosialismissa ei siihen ole mitään syytä. Päinvastoin. Uskallamme sanoa, että jos osuuskauppare me olisivat puolueettomia, ellei sosialismi pyrkisi niitä lähentämään toisiinsa, niin niiden ponnistukset olisivat vielä paljon hajanaisempia kuin ne nyt ovat.

Kaikien kaikkiaan ei sovi arvata liian suureksi niitten käytännöllisten syitten merkitystä, joita esitetään »puolueettomuuden» hyväksi.

- Enme kuitenkaan tahdo kieltää että, *jos kaikki muut olosuhteet olisivat samanlaiset*, niin puolueettomalla osuustoiminnalla, joka vetoaa kaikkiin kuluttajiin, olisi mahdollisuus saada enemmän kannattajia kuin sosialistisella osuustoiminnalla, joka vetoaa vain työläisiin ja vain määrättyä mielihedettä oleviin työläisiin.

Mutta ovatko »muut olosuhteet» milloinkaan samanlaiset, ja kuka mittaa esimerkiksi vaikutuksen, mikä sosialistisen aatteen vetovoimalla on osuustoimintaliikkeen kehittymiseen?

Emmekä me ole yksin tätä sanomassa. Charles Gidekin myöntää mainitun seikan:

»On oikein tunnustaa — niin kirjoittaa hän puheessaan sosialistisista osuustoimintamiehistä — että siirtäessään osuustoiminnan luokkataistelun maaperälle, he ovat antaneet sille voimakkaan sy- säyksen ja että sosialistiset osuuskunnat ovat voi- neet saada jäseniltään osakseen enemmän yhteis- tuntoa ja uhrauksia kuin muut. Tämä on varsin luonnollista: itse asiassa kaikilla aloilla ja kaikkina aikoina taistelunhalu ja yhteistunto ovat pystyneet kilpailemaan, ja ne, jotka ovat kietoutuneet johon- kin taisteluun, ovat taipuvaisempia sulkemaan ri- vinsä ja suostumaan uhrauksiin kuin sellaiset, jotka muuten vaan tavoittelevat jotakin enemmän tai vähemmän kaukaista ihannetta*».

Jos muuten otaksomme, että asianlaita olisi toinen, ja että puolueeton osuustoiminta veisikin keskimäärin voiton sosialistisesta osuustoimin- nasta suurempien numeroitten näkökannalta, niin tulisiko sen vuoksi antaa sille etusija?

Jos vastaamme myönteisesti tähän kysymyk- seen, myönnämme sen kautta, että osuustoimin- nassa kaikkena kaikessa on numerollisten tuloksien suuruus.

Sellainen muuten onkin puolneettomuusmiesten ajatus.

*) Ch. Gide. *Les Sociétés coopératives de consommation*, 2:n painos. siv. 258. Pariisi, 1910.

Varsin vähän he välittävät siitä, ovatko osuuskuntien jäsenet työnantajia vaiko työläisiä, vanhoillisia vaiko sosialisteja, utilisteja vaiko idealisteja, voitto-osinkojen tavottelijoita vaiko henkilöitä, jotka ennen kaikkea huolehtivat yleisestä hyödystä. Tärkeintä on se, että on lukumäärää, ja lukumäärän voimalla pyritään niinsanoakseen automaattisesti toteuttamaan tuotannon ja vaihdon välineitten asteittainen valtaus.

On totta, että jos muutamat sosialistisista tovereistamme selittävät kannattavansa osuustoimintaliikkeen puolueettomuutta, he tekevät sen siksi, että raudanlujasti uskovat, että osuustoiminta ilman sosialistista nimikilpeäkin on »socialistista luonnostaan». Se voidaan julistaa avoimeksi kakkille: se jää siitä huolimatta yhtä hyvin sekä synnyltään että kokoonpanoltaan työväenluokan liikkeeksi ja, sikäli luonnollisesti kuin se jää uskolliseksi rochdalelaisille periaatteille, socialistiseksi liikkeeksi, koska se pyrkii kuluttajain hyväksi sosialisimaan yhä kasvavan määrän kapitalistisia liikkeitä.

Sitä nimenomaan väitti Hélie's Socialististen osuuskuntien pörssin kongressissa Calaisissa 1911:

»Me olemme sosialisteja, hartaita puolueen jäseniä — yhtä hartaita kuin kutka tahansa muutkin — mutta tahdomme ennen kaikkea väittää että *osuustoiminnalla on socialistinen ominaisarvonsa.*

*Jos riittäisi se, että kapitalistinen keskittyminen toimii sosialismin toteuttamiseksi, niin Yhdysvallat olisivat maa, missä sosialismi olisi voimakain. Mutta kaukana siitä.

*Eikö osuustukkukauppa miljoonineen kuitenkin ole suuri sosialisoitu, kaikkien yhteisesti omistama rikkaus. Muuten osuustoimintaliike edustaa osuustoimintaväen kokonaisuuden etua ja joutuu siten joskus ristiriitaan ahtaitten ryhmä- tai paikallisetujen kanssa, joita edustavat joko ammatilliset järjestöt tai muutama sata puolueen agraariedustajia tai muita jotka ovat myötämielisiä pikkukauppiaille tai pikkutilallisille.

Pohjoisessa osassa maata, missä on asetettu erikoisia eltoja osuuskuntien jäseneksi pääsulle, on karkoitettu joukosta tuhansia työläisiä. Koskaksi ovat liljeläiset roverit perustaneet liikkeitä sellaisia kuin Lillen oluttehtaan, puhtaasti kapitalistiselle perustalle.

Jättäkäämme tässä perustelussa syrjään sivuseikat, joilla ei ole mitään yhteyttä nykyisin käsiteltävänämme olevan kysymyksen kanssa, sellaiset kuin Yhdysvaltain sosialidemokratian suhteellisen heikkouden syyt tai kysymys siitä, ovatko Lillen sosialistit olleet oikeassa vaiko väärässä perustaes-

*j Kts. *Compte rendu*, aikakauslehti *Mouvement socialiste*, syyskuu-lokakuu 1911.

saan »kapitalistiselle perustalle» olutpanimon, jonka voitosta saavat käyttövaruja aatteidenlevitystyöhön.

Jällelle jää Héliersin väite, että rohdalaisella osuustoiminnalla on sosialistinen ominaisarvo. Ja tässä kohdissa on hän samaa mieltä kuin Müller, kuin Charles Gide, kuin Ranskan Osuustoimintaliitto, joka vähän ennen Calaisin kongressia, ja epäilemättä helpottaakseen lähentymistä Sosialististen osuuskuntien pörssiin kanssa, oli hyväksynyt periaatteitaan esittävän lausunnon, josta mainitsimme seuraavaa:

»Osuustoimintaliike vaikuttaa vapaan yhteensuostumisen tietä ja pyrkii poistamaan voiton, ilmeisimpä se sitten kauppavoittona, jonka kuluttaja joutuu kärsimään, tai teollisuusvoittona, jonka palkkalainen joutuu kärsimään, antamalla voiton takaisin palkkalaiselle.

»Osuustoiminta on siis sosialistista jo olemukseltaan, koska se, pyrkimällä poistamaan kulutusta ja työtä rasittavat loismaiset ennakkovähennykset, pyrkii kuivattamaan kapitalististen suurrikkaksien lähteet ja samaan aikaan oikeudenmukaisemman rikkaksien jaon.

»Se eroo kuitenkin varsinaisesta sosialismista siinä, että se uskoo hyödyttömäksi turvautua valtakumouksellista tai ehkäpä laitonta tietä tapahtuvaan anastukseen, ja suorittaa uudistustyötä si-

ten, että se vähitellen järjestää osuustoiminnalliset laitokset kapitalististen kauppa- ja teollisuusliikkeitten tilalle, ottaen niiltä liikeuttavat ja palkkalaiset ja pidättäen voitot, sanalla sanoen suoritaen mdestaan työväenluokan hyväksi sen työn, minkä porvaristo on menneisyydessä suorittanut omaksi hyväkseen.*

Väitetään siis, että osuustoiminta on sosialistista luonnostaan, sosialistista olemukseltaan, ensinnäkin sen vuoksi, että se poistaa jonkun määrän välikäsiä tai yksityisiä tuotannonharjottajia ja aikaansaa siten osittaisen tuotannon ja vaihdon välimeitten sosialisoinnin: toiseksi sen vuoksi että se pyrkii lakkauttamaan kapitalistisen voiton, ilmenipä se sitten kauppavoittona, jonka kuluttaja joutuu kärsimään, tai teollisuusvoittona, jonka palkkalainen joutuu kärsimään.

Katsokaamme minkä arvoisia nämä väitteet ovat.

Osuustoiminta poistaa jonkun määrän välikäsiä ja yksityisiä tuotannonharjottajia, jotka enimmäkseen eivät ole kapitalisteja, vaan varsin vähäväkisiä, jotka se sysää köyhälistöön. Tältä kannalta osuustoiminta siis, kaukana siitä että se vapauttaisi köyhälistöläisiä, tuo uusia sellaisia. Mutta samalla se asettaa noitten köyhälistöön varjonneiden yksityisomaisuuden tilalle kuluttajaryhmän yhteisesti omistaman omaisuuden, ja kun tälle

ryhmälle on eduksi että siihen kuuluu mahdollisimman paljon jäseniä, voi sattua — kuten on käynyt Baselissa —, että muutamilla aloilla, kuten maidonmyynnin ja leivänvalmistuksen alalla, syntyy suuri kulutusosuuskunta tai pyrkii syntymään jopa varsin kunnan tapainen elimistö.

Tästä liiketoiminnan »vapaasta kunnallistumisesta» on varmastikin todellisia etuja. Se pyrkii alentamaan elantokustannuksia. Se tarjoaa vakavia takeita tuotteiden laadun suhteen. Se hävittää vanhentuneet vaihdon ja tuotannon muodot. Siitä on, kuten varsinaisesta liikkeiden joutumisesta kunnan tai valtion haltuun, tuloksena eräänlaisen joukkoperinnön syntyminen. Mutta onko se vielä sosialismia?

Vastaus, minkä tähän kysymykseen antaa, riippuu ehdottomasti siitä käsityksestä, mikä kullakin on sosialismista, siitä, miten kukin määrittelee sosialismin.

Ellei sosialismi ole muuta kuin sitä, että valtio tai kunta tai jokin enemmän tai vähemmän kuntaan verrattava kuluttajaryhmä onistaa eräitä tuotannon tai kaupan välineitä, voi sosialismina pitää sitä, että Preussin valtio onistaa hiilikaivoksia tai että Wienin antisemittisellä kunnallishallinnolla on hallussaan raitioiteita ja valaistuslaitoksia, tai sellaista yhteisliikettä kuin Army and Navy, jolla on hallussaan suuria myymälöitä. Ja paljon suu-

remunalla syyllä vielä olisi asia samoin, kun on kysymys Baselin tai Breslaun osuuskaupoista.

Mutta jos sosialismi merkitsee — ja niin me sen määrittelemme — sitä, että *työläiset itse* omistavat tuotannon ja vaihdon välineet, niin on ilmeistä että jotakin määrää jonkostaan palkkalaisina käyttävän kuluttajaryhmän kollektiivinen isäntävalta ei ole sosialismia sen enemmän kuin on sosialismia jonkin kunnallisen laitoksen tai valtiolle kuuluvan maatilan käyttö.

Toista mieltä olevat pysyvät kuitenkin itsepintaisesti väitteessään. He muistuttavat Kautskyn sanoja: »Mitä on sosialistinen järjestelmä siis muuta kuin laajentunutta ja yleistynyttä osuustoimintaa?» Ja jatkaen aatteissaan nykyistä kehitystä, kuvitellaan syntyväksi yhteiskuntatila, jonka vallitessa kaikki kuluttajat ja siis myöskin kaikki tuottajat olisivat ryhmittyneinä osuustoiminnallisiksi liitoiksi: eikö asiain näin ollen osuustoimintajärjestelmä kaiken kaikkiaan johda »tuotannon ja vaihdon välineitten sosialisointiin», joka on kaikkien sosialisten ohjelmain päävaatimuksena?

Olkoon niin, mutta toistaiseksi on meillä vain vähäisempiä ryluniä — olipa kysymys osuuskunnista tai osuustukkukaupoista — ja näissä ryhmissä tuottajain persoona ei ensinkään ole samaa kuin kuluttajain persoona. Asiain niin ollen on

kysymys varsinaisesti siitä, eikö tämänlaatuisissa osuuskunnissa jäsenten suuri joukko kohtuuttomasti anasta osuuskunnan palkkalaisten tuottamaa lisäarvoa, mikä ilmenee osuuskunnan liikevoittona?

Tunneimme jo vastauksen, minkä Osuustoimintaliiton puolueettomuusmiehet ja heidän kanssaan sosialistiset osuustoiminnan puolueettomuuden kannattajat antavat tähän kysymykseen. Heidän mielestään - - ja se on tuo toinen peruste, johon he vetoavat — on osuustoiminta sosialistista olemukseltaan, koska se pyrkii poistamaan kuluttajilta otetun kauppavoiton ja palkkalaisilta otetun teollisuusvoiton.

Onko todella niin?

Calaisin kongressissa, samoin kuin Köpenhaminan kongressissa, guesdiläiset, osuustoimintaliikkeen puolueettomuuden vastustajat, ovat sen jyrkästi kieltäneet. Päinvastoin kuin puolueettomuusmiehet, he väittävät että osuustoiminta itsessään ei ole muuta kuin liiketoimintaa. Se käyttää palkkatyössä, siis riistää, palkkalaisia, kuten kapitalistiset liikeyritykset. Se ei lakkauta kauppa- eikä teollisuusvoittoa. Ainoana erotuksena on se, että osuuskaupoissa voitto jaetaan kulutuksen mukaisessa suhteessa eikä sen mukaan miten paljon pääomaa kukin on sijoittanut liikkeeseen. Niin että siis — niin sanoi Jules Guesde Köpenhaminan kongressissa — eläntotarpeita myyvässä osuus-

kunnassa ne, jotka syövät eniten, suuret, saavat suurimman osan voitoista, sensijaan että ne jotka syövät vähimmän, laihat, saavat tyytyä niukkaan osaan voittojenjaossa, samoin kuin kulutukseensaankin.

On monta kertaa vastattu tähän viimeksi esitettyyn syyhyyn. Tunnustetaan, että Guesde olisi oikeassa, jos se, mitä hän nimittää osuuskaupan voitoiksi, todella olisi voittoa. Mutta lisätään: osuustoiminnalle juuri on ominaista ja sen erottaa liiketoiminnasta se, että sen jakamat niinsanotut voitot eivät ole *voitton*, vaan *ylijäämää*.

Totta kyllä osuuskaupassa, joka on uskollinen rochafalaisille periaatteille, tuotteet, mikäli mahdollista, myydään tai paremmin sanoen jaetaan sisäänostolintoihin. Mutta kun osuustoiminta tarvitsee liikepääomaa ja kun toisaalta ei voi ennalta tarkalleen määrätä tavaroiden ostohintaa, otetaan niistä jonkun verran liikamaksua; pannaan esimerkiksi 26 penniä sellaisen leipäkilon hinnaksi, jonka tuottaminen maksaa 23 penniä, ja määrättyjen aikojen kuluessa sitte, vuoden tai puolivuoden päätyessä, kun on laskettu myyntihinnan ja ostohinnan (tai tukkuostohinnan) ero, maksetaan jäsenille takaisin tämä ero, sen jälkeen kun ensin on vähennetty kuoletuksiin, vararahastoon ja muihin määrätarkotuksiin menevä erä. Asiain näin ollen ei muka voi kieltää, että osuustoiminta lak-

kauttaa kauppavoiton ja maksaa jäsenilleen takaisin, joko suoraan, takaisinmaksujen muodossa, tai välillisesti, yhteisten etujen muodossa, kaiken sen, mitä se tavaroita myydessään on ottanut niistä liikaa.

Ensi näkemältä on tämä todistelu vastaansanomaton.

Mutta tarkastakaammepa asiata lähemmin.

Kuluttajan näkökannalta kyllä, niistä syistä jotka yllä on esitetty, rochdalelainen järjestelmä, jonka mukaan »voitto« jaetaan kulutuksen mukaisissa suhteissa, on puhtainta oikeutta. Mutta on olemassa muitakin kuin kuluttajia. On tuottajia. On osuuskunnan henkilökunta, virkailijat ja työläiset.

Mutta kulutusosuuskunnissa, aivan kuin osakeyhtiöissäkin, virkailijat ja työläiset ovat palkkalaisia. Nämä palkkalaiset tuottavat lisäarvoa. Ja heidän palkkalaisnäkökannaltaan on varsin samantekevää riistääkö tämän yliarvon, voitoksi muutuneena, heidän vahingokseen yksityinen kapitalisti, muutama tusina osakkeenomistajia vaiko muutama sata tai muutama tuhat osuuskuntalaista.

Otaksukaamme, ottaaksenime äärimäisen tapauksen, että muiden työnantajain esimerkkiä seuraten osuuskunta käyttää vähäväkisiä palkkalaisia. maksaa heille huomattavassa määrin pienemmän palkan kuin ammatillisten järjestöjen tariffit määrää:

räivät ja, väärinkäyttäen heidän velttouttaan tai heikkouttaan, pitentää kohtuuttomasti heidän työpäivänsä. Riittääkö näissä oloissa se, että osuuskunta alentaa myyntihintansa mahdollisimman vähään, tai se, että suoritetaan jäsenille kaikki henkilökunnan kustannuksella saadut voitot, riittääkö tämä, sanomme, voidakseen väittää että henkilökunnan riistäminen ei ole riistämistä?

Ei siis ole totuudenmukaista sanoa, että osuustoiminta jo olemukseltaan, monnostaan, pyrkii poistamaan palkkatyöläisestä kiskotun teollisuusvoiton ja yleensä työnantajain harjottaman työläisten riistämisen. Osuustoiminta itse on työnantajainta, joka ei sen vuoksi, että se on kollektiivistä, ole sitä sen vähemmän.

Totta kyllä, asiat olisivat toisin sosiaalisessa valtiossa — puolueettomuusmiesten osuustoiminnallisessa valtiossa —, jossa kaikki kansalaiset olisivat samalla kertaa tuottajia ja kuluttajia ja kuuhsisivat kaikki samaan tasa-arvoisten yhdyskuntaan, jossa toisen olisi mahdollonta riistää toista.

Mutta nykyisin osuuskunta voi olla illettävä työnantaja, ja on sillä sitä suuremmat mahdollisuudet olla sellainen, kun täydellisemmin se puolueettomuuden kautta eristäytyy muista työväen järjestäytymisen muodoista ja joutuu porvarillisen hengen vaikutuksen alaiseksi.

Kaiken kaikkiaan, meidän on mahdoton myöntää että kulutusosuskunta olisi sosialistinen jo luonnostaan, sosialistinen olemukseltaan. Se voi, aivan kuin kapitalistinen liikeyritys, pusertaa lisäarvoa niistä palkkalaisista, joita se työssään käyttää. Sellaisenaan se ei ole muuta kuin kuluttajain yhtynä, joilla ei ole ihannetta eikä tulevaisuusnäköaloja, ja joitten yksinomaisena pyrkimyksenä on hankkia halvalla hinnalla välttämättömät elantotarpeet itselleen ja koota voittoja henkilökunnan ja yhtymän ulkopuolella olevain kuluttajain kustannuksella. Ja asiain näin ollen voi kysyä, eikö siitä ole enemmän vahinkoa kuin hyötyä köyhälistölle taistelussa kapitalismia vastaan.

Ymmärrämme hyvin, mitä voidaan vastata. Sanotaan että vaikka osuuskaupat ovatkin puolueettomia ja teoreettisesti avoimia kaikille, ne siltä huolimatta yleensä yhtä hyvin ovat työläisten yhtymiä: että niissä maissa, missä työläiset ovat valtiollisella alalla voimakkaasti järjestäytyneet, sosialistinen vaikutus on määrävänä osuustoiminnassa; että tämän vaikutuksen vuoksi ei ole pelättävissä, että osuuskunnat riistäisivät henkilökuntaansa tai rappentuisivat pelkiksi kauppayrityksiksi; lyhyesti sanoen, että niitten puolueettomuus on ennenkaikkea taktillista puolueettomuutta, mikä ei ollenkaan estä niitä. Fournièren sanoja käyttäksenne, toteuttamasta »sosialisminä toimien ja tositoimien.»

Kaikki kuitenkin eivät ole yhtä optimisteja ja, puhuaksemme suoraan, monien puolueettomien osuuskauppojen historia on kaikkea muuta kuin omiaan osottamaan tuollaiset väitteet oikeiksi.

Mutta otaksukaamme hetkiseksi, että asiat noin olisivat. Otaksukaamme että puolueettomat osuuskaupat, ollen pohjaltaan jäsentensä ajatustavan vuoksi sosialistisia — kuten muuten ovat monet Keskusliiton osuuskunnista Saksassa —, omaksuvat samat toimintaohjeet itselleen, solmivat samat suhteet ammatillisiin järjestöihin, suovat henkilökunnalleen samat edut, luovat samoja laitoksia kuin avoimesti sosialistiset osuuskaupat. Kuka ei käsitä että asiain niin ollen näitten puolueettomuus ei crehdytä ketään? Niin että jompikumpi: joko osuustoimintaliike on oleva todellisesti puolueetonta, avointa niin porvareille kuin sosialisteillekin, *luokkien yhteistoiminnan* periaatteelle perustuvaa, pyrkien yksinomaan haukkimaan kuluttajille tavaroita halvalla hinnalla, ja tässä tapauksessa se luopuu kaiken sen harrastamisesta, mikä on sosialistisen osuustoiminnan tulevaisuusarvona ja merkityksenä; tai on se sosialistista, käyttämättä sosialismin nimikilpeä, jää puhtaasti työväen liikkeeksi, asettuu *luokkataistelun* pohjalle, liittyy köyhälistön järjestäytymisen muihin muotoihin niiden taistelussa kapitalismia vastaan, missä tapauksessa ei ole mitään syytä uskoa, että se saisi helpommin jäse-

niä ja että sillä olisi suuremmat kehityksen mahdollisuudet kuin varsinaisella sosialistisella osuustoiminnalla.

Kun asia niin on, on mielestäni parempi asettaa nimikiilpi todellisuuden mukaiseksi. Se on taakeena syrjäpoikkeuksia vastaan, hyödyllisenä varokeinona epämieluisien jäsenten tuloa vastaan, keinona, joka estää osuuskuntia ei-sosialististen ainesten äkkitulvan johdosta lakkaamasta olemasta taisteluvälineitä ja kääntymästä pelkän kaupustelun tielle ja antautumasta siihen, mitä tri Müller joskus, puhuessaan englantilaisista osuuskaupoista, on nimittänyt osinkojumalan yksinomaiseksi palvelukseksi.

Siinä määrin muuten kuin työläiset paremmin tulevat ymmärtämään välttämättömäksi olla samalla jäsenenä sekä valtiollisessa yhdistyksessään, ammattiosastossaan että osuuskaupassaan, käyvät köyhälistön toiminnan eri muotojen suhteet yhä läheisemmiksi. Ne säilyttävät sisäisen itsenäisyytensä, mutta tukevat toisiaan ja suuntaavat kaikki yhdessä ponnistuksensa kohti yhteistä päämäärää: palkkatyön muuttamista yhteiskunnallisesti järjestetyksi työksi.